

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

PRIRUČNIK

ZA PISMENU IZRADU
PRVOSTEPENE PRESUDE
I ODLUKE O ŽALBI
PROTIV PRVOSTEPENE PRESUDE
U KRIVIČNOM POSTUPKU

PRIRUČNIK

ZA PISMENU IZRADU PRVOSTEPENE PRESUDE I
ODLUKE O ŽALBI PROTIV PRVOSTEPENE PRESUDE U
KRIVIČNOM POSTUPKU

Handbook on Writing a First-instance
Judgment and a Decision on Appeal Filed
against a First-instance Judgment in
Criminal Proceedings

USAID-ov PROJEKT PRAVOSUĐE PROTIV KORUPCIJE U BiH

Sarajevo, august 2024. godine

Izjava o odricanju odgovornosti:

Stavovi i mišljenja izneseni u ovom dokumentu ne odražavaju nužno stavove i mišljenja USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

SADRŽAJ

LISTA SKRAĆENICA	5
FOREWORD	6
PREDGOVOR	7
UVOD	11
Zašto je važna posvećenost u pripremi i pismenoj izradi presude?	13
Svrha Priručnika	16
OPĆE NAPOMENE O FORMI PRESUDE	17
Tehnički parametri za pismenu izradu presuda i drugih sudskih odluka	19
Jezik i pisano izražavanje	21
PRVOSTEPENA KRIVIČNA PRESUDA	27
Uvod prvostepene presude	28
Izreka prvostepene presude	31
Osobni podaci o optuženom	34
Izreka presude kojom se optužba odbija	37
Izreka presude kojom se optuženi oslobađa od optužbe	41
Izreka presude kojom se optuženi oglašava krivim	45
Obrazloženje prvostepene presude	71
ODLUKA DRUGOSTEPENOG SUDA O ŽALBI IZJAVLJENOJ PROTIV PRVOSTEPENE PRESUDE	89
Uvod odluke drugostepenog suda o žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude	92
Izreka odluke drugostepenog suda o žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude	94
Obrazloženje odluke drugostepenog suda o žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude	103

LISTA SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
RS	Republika Srpska
BDBiH	Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
KZ BiH	Krivični zakon Bosne i Hercegovine
KZ FBiH	Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine
KZ RS	Krivični zakonik Republike Srpske
KZ BDBiH	Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine
ZKP BiH	Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine
ZKP FBiH	Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine
ZKP RS	Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske
ZKP BDBiH	Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine
ESLJP	Evropski sud za ljudska prava
EKLJP	Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
Pravilnik	Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH
Priručnik	Priručnik za pismenu izradu prvostepene presude i odluke o žalbi protiv prvostepene presude u krivičnom postupku
VSTV BiH	Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH

FOREWORD

The USAID's Judiciary Against Corruption Activity (USAID's JACA) has developed the Handbook on Writing a First-instance Judgment and a Decision on Appeal Filed against a First-instance Judgment in Criminal Proceedings (Handbook) with the aim of helping judges overcome challenges in their daily work. Although USAID's JACA focuses on supporting the enhancement of knowledge and skills of justice sector actors in handling cases of high-profile corruption, economic and organized crimes, this Handbook is equally applicable to other types of cases.

Court practice shows that first-instance judgments often contain substantive and procedural deficiencies, leading to their annulment and remand for retrial, which negatively impacts the efficiency of criminal proceedings. Second-instance decisions of cantonal courts also have certain shortcomings. It is observed in practice that a large number of judgments are not subject to appeal, thus becoming final despite containing significant deficiencies.

As deficiencies of written first-instance judgments, as often highlighted in appeals filed against first instance judgments, a common reason for their annulment by appellate courts, the Handbook should contribute to reducing the frequency of such deficiencies in the drafting of judgments and the annulment of first-instance judgments in the appellate process. Specifically, the Handbook provides a concise overview of the necessary content of individual components of judgments and other decisions issued in criminal proceedings. Moreover, the Handbook not only offers legal instructions for applying relevant legal provisions concerning the content of written judgments, but also provides technical guidance on how to write specific components of judgments and court decisions.

PREDGOVOR

USAID-ov projekt Pravosuđe protiv korupcije (Projekt) izradio je Priručnik za pismenu izradu prvostepene presude i odluke o žalbi protiv prvostepene presude u krivičnom postupku (Priručnik) u namjeri da pomogne sudijama u prevazilaženju izazova u njihovom svakodnevnom radu. Iako je u fokusu Projekta podrška unapređenju znanja i vještina nositelja pravosudne funkcije za rad na predmetima korupcije, privrednog i organiziranog kriminala visokog nivoa, ovaj Priručnik je jednako primjenjiv i na druge vrste predmeta.

Sudska praksa pokazuje da prvostepene presude često sadrže materijalne i procesne nedostatke, koji dovode do ukidanja presuda i vraćanja na ponovni postupak, što negativno utiče na efikasnost krivičnog postupka. Drugostepene odluke kantonalnih sudova također imaju određene nedostatke. Praksa pokazuje i da veliki broj presuda nije predmet žalbenog postupka, te one postaju pravomoćne iako sadrže određene značajne nedostatke.

Kako su nedostaci pisano izrađenih prvostepenih presuda, istaknuti u žalbama izjavljenim protiv prvostepenih presuda, čest razlog njihovog ukidanja od strane drugostepenih sudova, Priručnik bi trebao doprinijeti smanjenju učestalosti takvih nedostataka pri pisanoj izradi presude i ukidanja prvostepenih presuda u žalbenom postupku. Priručnik, naime, na jezgrovit način daje pregled nužnog sadržaja pojedinih sastavnih dijelova presude, kao i drugih sudskih odluka donesenih u krivičnom postupku. Pri tome, u Priručniku se daju ne samo upute pravne prirode za primjenu relevantnih zakonskih odredaba koje se odnose na sadržaj pisane presude nego i tehničke upute o načinu pisanja pojedinih sastavnih dijelova presude i sudskih odluka.

For these reasons, the value of the Handbook lies in providing readers with legal and technical guidelines for drafting judgments and other court decisions in criminal proceedings, enabling them to independently advance in one of the most important aspects of a judge's role – the written preparation of judgments or other court decisions.

The Handbook consists of three main sections. The first section provides technical instructions on how to write judgments and court decisions. The second section of the Handbook contains legal instructions for drafting first-instance judgments, while the third part covers an overview of the necessary content of second-instance court decisions on appeal.

USAID's JACA would like to thank Ph.D. Veljko Ikanović, the judge of the Supreme Court of Republic of Srpska, for his contribution to the preparation of the Handbook. USAID's JACA expresses special gratitude to Ph.D. Ljiljana Filipović, the judge of the Supreme Court of Federation of Bosnia and Herzegovina, for her exceptional and selfless contribution in the preparation and finalization of the text of the Handbook.

Iz tih razloga, vrijednost Priručnika je da čitateljima, na osnovu tih uputa pravne i tehničke prirode za pisanu izradu presude i drugih sudskih odluka donesenih u krivičnom postupku, omogućava vlastiti samostalni napredak u jednom od najvažnijih segmenata sudijske funkcije – pismenoj izradi presude ili druge sudske odluke.

Priručnik se sastoji od tri cjeline. U prvom dijelu date su upute tehničke prirode o načinu pisanja presuda i sudskih odluka. Drugi dio Priručnika sadrži upute pravne prirode za pisanu izradu prvostepene presude, dok treći dio obuhvata pregled nužnog sadržaja odluka drugostepenog suda o žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude.

Projekt se zahvaljuje dr. sc. Veljku Ikanoviću, sudiji Vrhovnog suda Republike Srpske, na doprinosu u pripremi Priručnika. Projekt izražava posebnu zahvalnost dr. sc. Ljiljani Filipović, sutkinji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, za izuzetan i nesebičan doprinos u izradi i finalizaciji teksta Priručnika.

UVOD

Bosna i Hercegovina (BiH) već više od dvije decenije provodi reformske aktivnosti u pravosuđu, u skladu sa obavezama koje je preuzela u procesu evropskih integracija. Ove aktivnosti, između ostalog, uključuju izmjene zakonskog, institucionalnog i organizacionog okvira za rad sudova, koji odlučuju u građanskim, upravnim, krivičnim, prekršajnim i izvršnim postupcima.

U okviru zakonske reforme u krivičnopravnoj oblasti, koja je relevantna za ovaj Priručnik, zakoni su usklađeni sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i drugim međunarodnim aktima koje je BiH ratificirala. Materijalnim zakonima, Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine (KZ BiH)¹, Krivičnim zakonikom Republike Srpske (KZ RS)², Krivičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH)³ i Krivičnim zakonom Brčko distrikta BiH (KZ BDBiH)⁴, između ostalog, propisana su nova krivična djela i/ili je precizirana formulacija postojećih odredaba kojima se propisuju krivična djela.

Neke od najznačajnijih novina u procesnim zakonima, Zakonu o krivičnom postupku BiH (ZKP BiH)⁵, Zakonu o krivičnom postupku RS (ZKP RS)⁶, Zakonu o krivičnom postupku FBiH (ZKP FBiH)⁷ i Zakonu o krivičnom postupku BDBiH (ZKP BDBiH)⁸, svakako su izmjena procesne uloge tužitelja, uvođenje novih radnji dokazivanja (posebne istražne radnje), mogućnost

1 „Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03 – ispr., 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 46/21, 31/23 i 47/23.

2 „Službeni glasnik RS“ br. 64/17, 104/18 – odluka US, 15/21, 89/21 i 73/23.

3 „Službene novine FBiH“ br. 36/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17 i 31/23.

4 „Službeni glasnik BDBiH“ br. 34/13 – prečišćen tekst, 27/14, 3/19 i 16/20.

5 „Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 29/07, 53/07, 58/08, 12/09, 16/09, 53/09, 93/09, 72/13 i 65/18.

6 „Službeni glasnik RS“ br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21.

7 „Službene novine FBiH“ br. 35/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20.

8 „Službeni glasnik BDBiH“ br. 34/13, 27/14, 3/19 i 16/20.

donošenja presude na osnovu priznanja krivnje i sporazuma o priznanju krivnje, pretpretresno ročište i drugo.

Institucionalna reforma se posebno ogleda u osnivanju Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH (VSTV BiH), kao i kroz reorganizaciju sudova i tužilaštava na svim nivoima vlasti te izmjenju njihove stvarne i mjesne nadležnosti. Osnovani su entitetski centri za edukaciju sudija i tužitelja, čiji je primarni zadatak da osiguraju stručno usavršavanje i početnu obuku za sudije i tužitelje.

Posebne zahtjeve u pogledu sadržaja i potpunosti obrazloženja sudske odluke pred reformirano pravosuđe u BiH postavila je praksa Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. To je rezultat primjene Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP). Važnu ulogu ima i Konsultativno vijeće evropskih sudija⁹, kao tijelo koje djeluje u okviru Vijeća Evrope, koje svojim mišljenjima i preporukama nastoji usmjeriti definiranje i provedbu sistemskih i profesionalnih principa djelovanja sudova u svim državama članicama, u interesu vladavine prava i onih koji pravdu traže i koji je očekuju.

Svaka reforma, pa tako i ova, ima dvostruke učinke koji se, s jedne strane, ogledaju u unapređenju kvaliteta zakona, organizacije pravosudnih institucija i jačanju kadrovske strukture, a s druge, donoseći nova rješenja, dovodi i do potrebe da se uobičajena sudska praksa mijenja i dopunjava. Praksa je pokazala različitosti u načinima na koje sudije shvataju i primjenjuju zakonske odredbe, uključujući i odredbe koje se odnose na pisanu izradu presude. Konačno, ne treba zanemariti i činjenicu da svaki sudija ima svoj stil pisanja, odnosno formuliranja rečenica u presudi ili drugoj sudskoj odluci.

Sve to je postavilo složen zadatak pred sudije da, nakon napornog, odgovornog i često dugotrajnog suđenja, relevantan sadržaj dokaza koji su izvedeni pred sudom i činjenica koje su na osnovu njih utvrđene, te svoje pravne zaključke

9 Eng: Consultative Council of European Judges (CCJE).

pretoče u sadržajno potpunu i zakonitu presudu, razumljivu svakom učesniku krivičnog postupka, ali i drugim osobama koje je čitaju.

Zašto je važna posvećenost u pripremi i pismenoj izradi presude?

Konsultativno vijeće evropskih sudija se u svom Mišljenju broj 11 (2008.) posebno bavilo pitanjem kvaliteta sudskih odluka. Naglašavajući važnost principa neovisnosti sudija koji se mora smatrati pravom građana, a ne povlasticom u vlastitom interesu, te da kvalitet sudske odluke ovisi i o vanjskim faktorima (kvalitet zakonodavstva, primjerenost osiguranih resursa i kvalitet pravnog obrazovanja), Mišljenjem se posebno ukazuje na važnost unutrašnjih faktora o kojima ovisi kvalitet sudske odluke. Na prvom mjestu je profesionalizam sudije kao primarna garancija za kvalitetnu sudsku odluku.¹⁰

Nekvalitetne sudske presude, koje sadrže procesne i materijalne nedostatke, često imaju za posljedicu ukidanje presude i vraćanje na ponovni postupak. Ove posljedice najprije pogađaju optuženog, čije je osnovno ljudsko pravo da sud u pravičnom postupku i u razumnom periodu donese odluku o optužbi protiv njega. Pravne posljedice pogađaju i stranu oštećenu krivičnim djelom, kao i tužiteljstvo čije je pravo i dužnost da otkriva i goni učinitelje krivičnih djela. U širem smislu, pravne posljedice pogađaju i društvo u cjelini, jer takve posljedice u većem obimu dovode do pravne nesigurnosti, neučinkovite borbe protiv kriminala, nedostatka odgovornosti u upravljanju javnim resursima i nesigurnog socijalnog i privrednog okruženja. Ove posljedice značajno umanjuju rezultate ostvarenja zadatka pravosuđa u društvu.

Jezik je osnovno sredstvo kojim sudija prenosi u pisano izrađenu presudu ili drugu sudsku odluku navode, argumente i dokaze učesnika u krivičnom postupku i izvedene zaključke o odlučnim činjeničnim i pravnim pitanjima.

10 Konsultativno vijeće evropskih sudija, Mišljenje broj 11, paragraf 20.

U tom svjetlu, „razumljivost, jednostavnost i jasnoća pisanog izražavanja u sudskim postupcima i odlukama čini vladavinu prava dostupnom i predvidivom građanima, ako je potrebno, i uz pomoć pravnog stručnjaka“¹¹.

Konsultativno vijeće evropskih sudija posebno naglašava da „sve sudske odluke moraju biti razumljive, napisane jasnim i jednostavnim jezikom – što je preduvjet da ih i šira javnost i stranke razumiju. Zbog toga je potrebno da budu koherentno organizirane i da sadrže obrazloženje, te da su napisane jasnim stilom koji je svakome razumljiv“.¹²

U svjetlu poštivanja prava na pravično suđenje, prema praksi ESLJP-a, „nacionalni sudovi trebaju dovoljno jasno reći na čemu temelje svoju odluku kako bi strani u postupku omogućili da na koristan način iskoristi svako dostupno pravo na žalbu (*Hadjianastassiou protiv Grčke*)“¹³.

Dodatno, Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH¹⁴ (Pravilnik) propisuje da tekst sudskih odluka mora biti napisan jasno i sažeto¹⁵. U pisanim odlukama treba se držati zakonske terminologije i u svakom slučaju izbjegavati suvišnu upotrebu stranih riječi i riječi koje nisu usvojene u redovnoj komunikaciji u sudu. Obrazloženje mora biti jasno i razumljivo, a izražavanje mora odgovarati ugledu suda¹⁶.

Uzimajući u obzir zakonske odredbe i proklamirane standarde kvaliteta sudske odluke, opći zahtjevi koje pisana presuda ili druga sudska odluka mora zadovoljiti su sljedeći:

11 Konsultativno vijeće evropskih sudija, Mišljenje broj 7, paragraf 58.

12 Konsultativno vijeće evropskih sudija, Mišljenje broj 11, paragraf 32.

13 Vodič kroz član 6. EKLJP-a, Obrazloženje sudskih odluka, paragraf 772, dostupno putem linka: pravosudje.ba/vstvfo-api/vijest/download/47231

14 Član 63. Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/BDBiH („Službeni glasnik BiH“, br. 66/12, 40/14, 54/17, 60/17 – ispravka 30/18 i 83/22) te član 63. Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju RS („Službeni glasnik RS“, br. 9/14, 39/16 – odluka US, 71/17, 67/18 i 6/19).

15 Ibid, član 63. stav 1.

16 Ibid, član 63. stav 2.

- **Pravilna primjena zakona i propisa:** Pisana presuda treba biti izrađena na način da iz presude ili druge sudske odluke proizilazi pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje, pravilna primjena procesnih i materijalnih zakonskih odredaba, kao i drugih relevantnih propisa.
- **Fokus treba biti na onome što je relevantno:** Potrebno je identificirati odlučne činjenice i relevantna pravna pitanja i njima se baviti, a izbjeći sve što nije od značaja za donošenje odluke.
- **Jasnoća i preciznost u pisanju:** Riječi i rečenične konstrukcije moraju na siguran način uputiti na razloge sudske odluke, koji moraju biti jasni i nedvosmisleni. Pravnički jezik traži jasnoću i određenost, a jezgrovito pisanje od sudije da precizno promišlja. Pri tome su važna pravila logike, argumentacije i gramatike.
- **Razumljivost:** Presuda treba biti razumljiva i lako čitljiva. Potrebno je voditi računa o organizaciji teksta, razdvajanju odlomaka, preglednosti i konciznosti, uz izbjegavanje ponavljanja. Prekomjerno obrazloženje i dugačke rečenice umanjuju jasnoću izražavanja.

Iz Mišljenja broj 11 Konsultativnog vijeća evropskih sudija (CCJE – 2008) o kvalitetu sudskih odluka, tačka 31:

Da bi sudska odluka postigla visok kvalitet, stranke i društvo općenito moraju da je doživljavaju kao rezultat pravilne primjene pravnih propisa, pravičnog postupka i pravilne ocjene činjenica, te kao odluku koju je moguće izvršiti. Tek će tada stranke biti uvjerene da je njihov predmet adekvatno razmotren i riješen, a društvo će odluku vidjeti kao faktor u ponovnom uspostavljanju društvene harmonije.

U svjetlu borbe protiv najsloženijih oblika korupcije, privrednog i organiziranog kriminala, kvalitet pisano izrađenih sudskih presuda i odluka ima poseban značaj zbog kompleksnosti činjeničnih i pravnih pitanja koje ovi predmeti obuhvataju.

Stoga se čini logičnim zaključiti da je posvećenost sudije pripremi i pismenoj izradi presude ili druge sudske odluke imperativ u vršenju sudijske profesije.

Svrha Priručnika

Svrha Priručnika je da doprinese boljem uočavanju i razumijevanju nužnog zakonom propisanog sadržaja pisano izrađene prvostepene presude i odluke o žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude u krivičnom postupku, uključujući predmete korupcije i organiziranog kriminala visokog nivoa. Priručnikom se upućuje na sudsku praksu o određenim pitanjima, posebno praksu Vrhovnog suda RS i Vrhovnog suda FBiH. Priručnik upućuje i na korištenje određenih tehničkih parametara pri pisanoj izradi sudskih odluka, u skladu sa propisima i sudskom praksom, te korištenje odgovarajućeg jezika, formulacija i termina.

Priručnik je namijenjen sudijama koji rade na predmetima korupcije, privrednog i organiziranog kriminala kao pomoćno sredstvo u prevazilaženju problema i propusta prilikom pisane izrade presude i drugih sudskih odluka u krivičnopravnoj materiji. Iako je fokus primjene Priručnika na ovim vrstama predmeta, on je primjenjiv i za druge vrste krivičnih predmeta. Radi bolje preglednosti i lakšeg korištenja, Priručnik je podijeljen u dijelove koji sadrže zaokružene cjeline koje se, ovisno o potrebi, mogu koristiti pojedinačno ili kao cjelovit tekst.

OPĆE NAPOMENE O FORMI PRESUDE

Zakoni o krivičnom postupku BiH/FBiH/RS/BDBiH sadrže posebno poglavlje kojim se uređuje izricanje presude, vezanost presude za optužbu i dokazi na kojima se presuda može zasnivati, vrste i sadržaj presude, objavljivanje i dostavljanje presude¹⁷. Nužni zakonom propisani elementi presude su uvod, izreka i obrazloženje presude¹⁸, pouka o pravu na žalbu i potpis.¹⁹ Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH propisuje i da je zaglavlje nužan element pisano izrađene presude i određuje njegov sadržaj.

Polazeći od zakonskih odredaba o sadržaju presude kojima se propisuju nužni zakonski elementi presude, te odredaba pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju koje se odnose na pojedine dijelove presude, strukturu presude čini:

- **Zaglavlje:** Prema članu 63. stav 7. tačka a) Pravilnika, zaglavlje se piše na prvoj stranici sudske odluke, u lijevom gornjem uglu, na način da se naznači naziv države BiH, entiteta, kantona (u FBiH), naziv i sjedište suda, broj predmeta i datum donošenja odluke, a u odlukama sudova iz BDBiH naziv države BiH i naziv suda. Prema uobičajenoj sudskoj praksi, ove naznake se pišu jedna ispod druge. Za razliku od sudova u entitetima i BDBiH, Sud BiH je izgradio praksu da se naziv države, pisan ćirilničnim i latiničnim pismom, piše u lijevom i desnom gornjem uglu, a naziv suda u sredini (podebljanim slovima), dok se broj predmeta i datum donošenja odluke piše na lijevoj strani ispod.

17 Glava XXII ZKP BiH/FBiH/BDBiH – „Presuda“; Poglavlje XX ZKP RS – „Presuda“.

18 Član 290. ZKP BiH/BDBiH, član 305. ZKP FBiH i član 304. ZKP RS.

19 Član 289. stavovi 2. i 4. ZKP BiH/BDBiH, član 304. stavovi 2. i 4. ZKP FBiH i član 303. stavovi 2. i 4. ZKP RS.

- **Uvod** (član 305. stavovi 1. i 2. ZKP FBiH, član 304. stavovi 1. i 2. ZKP RS te član 290. stavovi 1. i 2. ZKP BiH/BDBiH).
- **Izreka** (član 305. stavovi 1, 3, 4. i 5. ZKP FBiH, član 304. stavovi 1, 3, 4. i 5. ZKP RS te član 290. stavovi 1, 3, 4. i 5. ZKP BiH/BDBiH)²⁰.
- **Obrazloženje** (član 305. stavovi 1, 6, 7, 8, 9. i 10. ZKP FBiH, član 304. stavovi 1, 6, 7, 8, 9. i 10. ZKP RS, te član 290. stavovi 1, 6, 7, 8, 9. i 10. ZKP BiH/BDBiH).
- **Potpis sudije odnosno predsjednika vijeća i zapisničara** (član 304. stav 2. ZKP FBiH, član 303. stav 2. ZKP RS i član 289. stav 2. ZKP BiH/BDBiH).
- **Pouka optuženom i oštećenom o pravu na žalbu** (član 304. stav 4. ZKP FBiH, član 303. stav 4. ZKP RS i član 289. stav 4. ZKP BiH/BDBiH).
- **Pouka o pravu na žalbu osobi od koje je presudom oduzet predmet i pravnoj osobi (ali i fizičkoj) kojoj je izrečeno oduzimanje imovinske koristi** (član 304. stav 5. ZKP FBiH, član 303. stav 5. ZKP RS i član 289. stav 5. ZKP BiH/BDBiH).

U skladu sa zakonima, presuda koja je objavljena mora se pisano izraditi u roku od 15 dana po objavljivanju, a u složenim stvarima, izuzetno, u roku od 30 dana. Ako presuda nije izrađena u tim rokovima, sudija odnosno predsjednik vijeća je dužan obavijestiti predsjednika suda zbog čega to nije učinjeno. Predsjednik suda će, po potrebi, poduzeti mjere da se presuda što prije izradi.²¹

Presudu potpisuju sudija odnosno predsjednik vijeća i zapisničar²², a ovjereni prijepis presude dostavlja se optuženom, branitelju optuženog, tužitelju i drugim učesnicima u krivičnom postupku, u skladu sa zakonom.²³

20 Dodadni elementi izreke presude propisani su za presudu kojom se okrivljeni oglašava krivim (član 285. ZKP BiH/BDBiH, član 300. ZKP FBiH i član 299. ZKP RS).

21 Član 289. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 304. stav 1. ZKP FBiH i član 303. stav 1. ZKP RS.

22 Član 289. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 304. stav 2. ZKP FBiH i član 303. stav 1. ZKP RS.

23 Član 289. stavovi 3. i 5. ZKP BiH/BDBiH, član 304. stavovi 3. i 5. ZKP FBiH te član 303. stavovi 3. i 5. ZKP RS.

Iako zakoni izričito ne propisuju formu (izgled) presude, logičnim tumačenjem zakonskih odredaba koje je našlo svoju primjenu u uobičajenoj sudskoj praksi, zakonski elementi presude predstavljaju posebne dijelove pisano izrađene presude.

Tehnički parametri za pismenu izradu presuda i drugih sudskih odluka

Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH, u okviru odredaba o načinu pisanja sudskih odluka²⁴, dodatno propisuje tehničke parametre, a o pitanjima koja nisu obuhvaćena Pravilnikom sudovi su u određenoj mjeri izgradili svoje prakse u okviru pojedinih jurisdikcija. Iako primjena tehničkih parametara u suštinskom smislu ne utiče na kvalitet presude, oni mogu doprinijeti boljoj preglednosti pisano izrađene presude. U tom kontekstu, daju se sljedeće napomene:

- **Kompjuterski tehnički parametri:** Najčešće se koriste sljedeći parametri: program – *Word*; margine – normalne; font (vrsta slova) – *Times New Roman* (Vrhovni sud RS i FBiH) ili Ariel (Sud BiH i Apelacioni sud BDBiH); veličina slova: 12; prored (paragraf): 1; boja slova: crna; štampanje: standardni bijeli papir formata A4.
- **Označavanje stranica:** Prema članu 63. stav 7. tačka d) Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/BDBiH, odnosno članu 63. stav 7. tačka g) Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju RS, oznaka rednog broja stranice u sudskoj odluci će se naznačiti u donjem desnom uglu na drugoj stranici i narednim stranicama. U skladu sa uobičajenom sudskom praksom, označavanje se vrši arapskim brojevima, bez crtica prije i poslije označenog broja. Za razliku od drugih sudova u BiH, Sud BiH je ustanovio praksu da se pored broja stranice koji se arapskim brojem označava na

24 Ibid, član 63.

dnu i u sredini stranice, u lijevom donjem uglu naznači i broj predmeta, a u desnom donjem uglu datum donošenja presude ili druge sudske odluke.

- **Naznaka da se presuda izriče u ime BiH/FBiH/RS/BDBiH:** Prema ZKP BiH/FBiH/RS/BDBiH²⁵, naznaka da se presuda donosi u ime BiH/FBiH/RS/BDBiH je dio uvoda presude i prema uobičajenoj sudskoj praksi piše se velikim slovima, na sredini, iznad ostalog teksta uvoda presude.
- **Pisanje naznake vrste sudske odluke:** U krivičnom postupku odluke se donose u obliku presude, rješenja i naredbe²⁶, a način pisanja naznake presude i rješenja je identično propisan Pravilnikom o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH²⁷, dok je Sud BiH izgradio svoju praksu pisanja ovih naznaka. Prema Pravilniku, ova naznaka se piše na sljedeći način: ispod uvoda, a iznad teksta izreke u posebnom redu označiti velikim slovima: PRESUDA ILI RJEŠENJE, dok Sud BiH koristi i podebljana slova i razmak između slova, te se uz riječ „P R E S U D A“ dodatno piše naznaka da li je presuda prvostepena, drugostepena ili trećestepena;
- **Naznačenje dijela sudske odluke „Obrazloženje“** piše se ispod izreke sudske odluke, na sredini stranice, „velikim početnim slovom bez rastavljanja“²⁸, dok je Sud BiH izgradio praksu pisanja ovog naslova velikim i podebljanim slovima, uz razmak između slova: „O B R A Z L O Ž E N J E“.
- **Podnaslovi:** Pisanje podnaslova u sudskim odlukama nije posebno regulirano i, prema praksi sudova u entitetima i BDBiH, presude u pravilu ne sadrže podnaslove. S druge strane, Sud BiH je kroz svoju praksu uveo mogućnost pisanja podnaslova u presudama u dijelu koji se odnosi na obrazloženje presude, kao i pregled sadržaja u presudama koje su obimne.
- **Paragrafi (pasusi):** Presude i druge sudske odluke mogu biti manje ili više obimne, ali njihov sadržaj i razumljivost trebaju zadovoljiti zakonom

25 Član 290. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 2. ZKP FBiH i član 304. stav 2. ZKP RS.

26 Član 163. ZKP BiH/BDBiH, član 177. ZKP FBiH i član 74. ZKP RS.

27 Član 63. stav 7. tačka b) Pravilnika.

28 Član 63. stav 7. tačka c) Pravilnika FBiH/BDBiH i član 63. stav 7. tačka v) Pravilnika RS.

propisane zahtjeve. To je moguće postići poštovanjem pravila strukture i organizacijom teksta presude. Ovo se posebno odnosi na obrazloženje presude, kao njen najobimniji dio.

Jezik i pisano izražavanje

Osim što se ustavima na nivoima BiH, entiteta i kantona, te Statutom BDBiH garantuje ravnopravna upotreba bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika i službenih pisama (latinica i ćirilica), ZKP-i BiH/FBiH/RS/BDBiH posebno propisuju ravnopravnu upotrebu jezika i pisama u toku krivičnog postupka. Tako sudovi vode krivične postupke na jednom od službenih jezika, uz korištenje jednog od službenih pisama²⁹. Također, pozive, odluke i druga pismena, sud i drugi organi koji učestvuju u postupku upućuju na jednom od službenih jezika i pisama³⁰. Optuženi, svjedoci i ostali učesnici u postupku imaju pravo služiti se maternjim jezikom ili jezikom koji razumiju. Ako osoba ne razumije jedan od službenih jezika, u toku krivičnog postupka bit će osigurano usmeno prevođenje onoga što ona odnosno drugi iznose, kao i isprava i drugog pisanog dokaznog materijala.³¹ Osobi koja je lišena slobode ili se nalazi u pritvoru, na izdržavanju kazne ili na obaveznom psihijatrijskom liječenju odnosno obaveznom liječenju od ovisnosti dostavit će se i prijevod, između ostalog, sudske odluke na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije.³²

U svrhu Priručnika, pojam „pisano izražavanje“ tumači se u kontekstu jasnoće i konciznosti formulacija u rečenici, pravilnog pisanja pojedinih zakonskih termina i gramatičke ispravnosti. U ovoj oblasti, u praktičnoj primjeni javljaju se određene dileme, pogreške i različito postupanje. U rješavanju takvih dilema trebalo bi najprije imati u vidu da tekst sudske odluke treba ispunjavati opće zahtjeve (pravilna primjena zakona i propisa, relevantnost, jasnoća, preciznost

29 Član 8. ZKP BiH/RS/BDBiH i članovi 8. i 9. ZKP FBiH.

30 Član 10. stav 1. ZKP FBiH i član 9. stav 1. ZKP BiH/RS/BDBiH.

31 Član 9. stav 2. ZKP FBiH, član 8. stav 2. ZKP BiH/RS i član 8. stav 3. ZKP BDBiH.

32 Član 10. stav 3. ZKP FBiH i član 9. stav 3. ZKP BiH/RS/BDBiH.

i razumljivost). Pisano izražavanje treba odražavati pravilno i konzistentno korištenje zakonske terminologije, fokusiranost na odlučne činjenice i materijalno-procesna pitanja te pravilno gramatičko korištenje imenica, glagola, pridjeva, prijedloga i znakova interpunkcije. Pri tome, treba voditi računa da svaka rečenica bude na odgovarajućem mjestu i u logičnom nizu.

U nastavku su date napomene o pitanjima u vezi sa kojima se češće uočavaju određene pogreške i nekonzistentnosti u sudskoj praksi:

- **Pisanje imena i prezimena:** Prilikom pisanja imena i prezimena u sudskim odlukama, logičnim se čini slijediti redoslijed naznačen u zakonskoj odredbi koja se odnosi na uvod presude³³, i koja propisuje da je u uvodu presude obavezno navesti „ime i prezime optuženog“. Dodatno, Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH propisuje da u izreci i obrazloženju sudske odluke „stranke treba uvijek označavati njihovim imenom i prezimenom, odnosno nazivom, a ne po redu njihovog nabiranja (... drugooptuženi i sl.)“.³⁴ U pogledu pisanja imena i prezimena u određenom padežu, u kontekstu rečenice, također je važno voditi računa o gramatičkim pravilima koja se odnose na pisanje muških i ženskih imena, a mogu se koristiti zamjenice kako bi se izbjegla višestruka ponavljanja ukoliko to ne utiče na razumljivost teksta.

33 Član 290. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 304. stav 2. ZKP RS i član 305. stav 2. ZKP FBiH.

34 Član 63. stav 4. Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH.

Primjer pravilnog pisanja muškog imena koje završava suglasnikom i prezimena u dativu:

Damir Mijatović – Damiru Mijatoviću (ime i prezime se piše u odgovarajućem padežu)

Primjer pravilnog pisanja ženskog imena koje završava samoglasnikom i prezimena u dativu:

Anica Petrović – Anici Petrović

(žensko ime se piše u odgovarajućem padežu, dok se prezime ne mijenja, osim ako se prezime završava slovom „a“, naprimjer: Sandra Šamara – Sandre Šamare)

- **Pisanje naziva krivičnog djela, oznake zakonske odredbe i naziva zakona:**
Kada je riječ o pisanju naziva krivičnog djela, treba imati u vidu pravilo da se zakonski naziv krivičnog djela iza kojeg slijedi oznaka zakonske odredbe i naziv zakona uvijek piše velikim početnim slovom. Na primjer: Zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. U sudskoj praksi se, međutim, dešava da se naziv krivičnog djela koji je propisan zakonom, suprotno pravilu, piše malim početnim slovom ili da se, ukoliko su u zakonskom nazivu krivičnog djela navedene alternativne radnje učinjenja, piše nepotpun naziv navođenjem samo jedne od alternativnih radnji učinjenja, što bi svakako trebalo izbjegavati.

Prilikom navođenja, odnosno upućivanja na zakonske odredbe, polazna osnova za pravilan pristup je način na koji su brojevi zakonskih članova, stavova i tačaka naznačeni u zakonu koji se primjenjuje, a posebno u

tekstu zakonskih odredaba koje upućuju na drugu zakonsku odredbu.³⁵ Budući da sudska odluka treba biti jasna i precizna, potrebno je voditi računa da se konkretna zakonska odredba u presudi ili drugoj sudskoj odluci naznači u potpunosti (član, stav, tačka).

U pogledu pisanja naziva zakona, treba imati u vidu odredbu Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH kojom je propisano da se zakoni i drugi propisi trebaju navesti „njihovim punim nazivom uz naznačavanje broja i godine službenog glasnika u kojem su objavljeni“³⁶. Puni naziv zakona piše se u uvodu i izreci sudske odluke, dok je sudska praksa izgradila pristup da se u svrhu skraćanja teksta u obrazloženju sudske odluke navodi skraćena naziva zakona. Pri tome, prilikom prvog navođenja zakona, u obrazloženju odluke navodi se puni naziv zakona te u zagradi dodaje tekst kojim se upućuje na daljnje korištenje skraćenice. Naprimjer, „iz člana 166. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZ FBiH)“. Ovo je u skladu i sa propisanom odredbom Pravilnika da se „mogu upotrebljavati skraćenice samo ako su općeprihvaćene i lako razumljive, te ako ne daju povoda sumnji o njihovom pravnom značenju“³⁷.

U praksi se pojavljuje dilema da li je gramatički pravilno (ili nepravilno) pisati skraćenice naziva zakona u odgovarajućem padežu korištenjem crtica i padežnih nastavaka (naprimjer ZKPa ili ZKP-a). Složene skraćenice sastavljene su od početnih slova višečlanog naziva i pišu se velikim slovom. Većina složenih skraćenica je muškog roda u jednini bez obzira na njihov puni oblik i mijenjaju se kroz padeže kao imenica muškog roda, a padežni nastavak se odvaja crticom i piše malim slovom (naprimjer: ZKP, ZKP-a, ZKP-u). Skraćenice koje

35 Naprimjer, KZ i ZKP BiH/FBiH sadrže tačku iza brojčane oznake člana, kako u naslovu člana, tako i u tekstu zakonskih odredaba u kojima se navodi drugi, upućujući član zakona. KZ i ZKP RS nemaju tačku iza rednog broja člana u naslovu člana zakona, ali imaju u tekstu zakonske odredbe u kojoj se poziva na upućujući član zakona. KZ i ZKP BDBiH ne sadrže tačku iza broja člana zakona, kako u naslovu člana, tako i u tekstu zakonskih odredaba.

36 Ibid, član 63. stav 5.

37 Ibid, član 63. stav 5.

se završavaju na –A i čitaju kao riječ ženskog roda mijenjaju se kroz padeže kao imenica ženskog roda (naprimjer: ova UNSA, ove UNSA-e, ovoj UNSA-i).

- **Pravilna i konzistentna upotreba zakonskih termina i formulacija:** Dosljedna primjena zakonskih termina u tekstu sudske odluke je jedan od elemenata koji doprinose kvalitetu sudske odluke, a ovaj pristup propisan je i odredbom Pravilnika da se „u pismenim odlukama treba držati zakonske terminologije“³⁸.
- **Citiranje odluka domaćih sudova, ESLJP-a i Ustavnog suda BiH:** Domaće pravo je zakonsko pravo, a ne precedentno pravo, i odluke entitetskih vrhovnih sudova, odnosno Apelacionog suda BDBiH i Apelacionog vijeća Suda BiH su usmjeravajuće snagom argumenata na kojima su zasnovane. Prilikom citiranja odluka domaćih sudova u sudskim odlukama treba navesti naziv suda koji je donio odluku, broj i datum odluke i broj stranice. Sličan pristup bi trebalo primijeniti i u slučaju kada se citiraju odluke ESLJP-a ili Ustavnog suda BiH, uz dodatno navođenje broja paragrafa.

Primjeri navođenja presude Evropskog suda za ljudska prava:

Evropski sud za ljudska prava, Ashingdane protiv Velike Britanije, presuda od 28. maja 1985, Serija A. br. 93, str. 21, paragraf 44.

Evropski sud za ljudska prava, Mikulić protiv Hrvatske, presuda od 7. februara 2002. godine, predstavka broj 53176/99, tačka 38.

-
- **Strane riječi, nazivi i imena:** Pravilnik propisuje da prilikom pisanja sudske odluke „u svakom slučaju“ treba „izbjegavati suvišnu upotrebu stranih riječi i riječi koje nisu usvojene u redovnoj komunikaciji u sudu“³⁹. Latinske riječi i izrazi koji se koriste u pravnoj terminologiji treba koristiti u kontekstu zakonskog teksta (naprimjer, *in dubio pro reo*). Kada su u

38 Ibid, član 63. stav 2.

39 Ibid, član 63. stav 2.

pitanju strani nazivi i imena, u sudskoj praksi mogu se javiti određene dileme. Iako se pravopisna pravila i prakse razlikuju ovisno o tome da li se koristi ćirilčno ili latinično pismo, u svrhu razumijevanja i jasnoće presude poželjno je strano ime ili naziv napisati fonetski, tj. onako kako se izgovara, a pri prvom navođenju u zagradi navesti izvorni naziv ili ime. Prema pravopisnim pravilima, strana imena i nazivi pišu se dvojako: izvorno (najčešće u latinici) i fonetski (najčešće u ćirilici). Ostavlja se slobodna upotreba jednog i drugog načina pisanja, s tim da se ćirilčkim pismom vlastita imena iz drugih jezika pišu isključivo fonetski, tj. onako kako se izgovaraju. Ako je riječ manje poznata, ili u cilju lakšeg razumijevanja, treba uz fonetski izgovor pri prvom navođenju u zagradi dodati izvorno pisanje, tj. onako kako se piše u jeziku iz kojeg je preuzeta, a ako se ona izvorno piše, treba unutar zagrada navesti fonetski izgovor (u nominativu).

Primjeri pisanja stranih imena i naziva:

Vašington (*Washington*), Skaj (*Sky*), Boš (*Bosch*) ili Spiro Teodor Egnju (*Spiro Theodore Agnew*), Malići Hodža (*Maliqi Hoxha*) i sl.

- **Primjerenost u izražavanju:** Pravilnik posebno propisuje da izražavanje koje se koristi u pisanju sudskih odluka „mora odgovarati ugledu suda“.⁴⁰ U tom smislu, prilikom pisane izrade sudske odluke, a naročito prilikom navođenja razloga kojima se sud rukovodio pri donošenju odluke, potrebno je izbjegavati izražavanje koje ima uvredljivu konotaciju u odnosu na pojedine učesnike krivičnog postupka ili šire, kao i upotrebu riječi koje koje nisu primjerene (naprimjer, kolokvijalizmi) ili su gramatički neispravne, ili stranih riječi za koje postoji odgovarajuća domaća riječ i sl.

40 Ibid, član 63. stav 2.

PRVOSTEPENA KRIVIČNA PRESUDA

Presuda predstavlja vrstu sudske odluke kojom sud odlučuje o optužnici (meritorna presuda kojom se optuženi oglašava krivim⁴¹ ili se oslobađa od optužbe⁴²) ili se optužba odbija⁴³ jer je sud utvrdio postojanje neke od zakonom propisanih okolnosti zbog koje ne može odlučiti o optužnici (procesna presuda).

Zakoni o krivičnom postupku izričito određuju da se presuda može odnositi samo na osobu koja je optužena (*subjektivni identitet, lat. aeadem personae*) i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u potvrđenoj odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici (*objektivni identitet, lat. aeadem res*)⁴⁴, ali da sud nije vezan za prijedloge tužitelja u pogledu pravne ocjene djela⁴⁵. Ako optužba obuhvata više krivičnih djela, zakoni propisuju da će se u presudi izreći da li se i za koje djelo optužba odbija ili se optuženi oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim⁴⁶. Dakle, sud je dužan u izreci presude obuhvatiti sve optužene i sva djela koja su predmet jedinstvenog glavnog pretresa, ali ne smije prekoračiti optužbu.

Zakoni o krivičnom postupku dodatno propisuju da se presuda može zasnivati samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu, koje je sud dužan savjesno ocijeniti, svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, te na osnovu takve ocjene izvesti zaključak da li je neka činjenica dokazana.⁴⁷

41 Član 285 ZKP BiH/BDBiH, član 300. ZKP FBiH i član 299. ZKP RS.

42 Član 284. ZKP BiH/BDBiH, član 299. ZKP FBiH i član 298. ZKP RS.

43 Član 283. ZKP BiH/BDBiH, član 298. ZKP FBiH i član 297. ZKP RS.

44 Član 295. stav 1. ZKP FBiH, član 280. stav 1. ZKP BiH/BDBiH i član 294. stav 1. ZKP RS.

45 Član 280 ZKP BiH/BDBiH, član 295. ZKP FBiH i član 294. ZKP RS.

46 Član 297. stav 2. ZKP FBiH, član 282. stav 2. ZKP BiH/BDBiH i član 296. stav 2. ZKP RS.

47 Član 281. stavovi 1. i 2. ZKP BiH/BDBiH, član 296. stavovi 1. i 2. ZKP FBiH te član 295. stavovi 1. i 2. ZKP RS.

Prilikom donošenja presude sud treba identificirati i svestrano razmotriti sva činjenična i pravna pitanja u vezi sa glavnim i sporednim predmetom odlučivanja, i o njima donijeti odluku.

Kada je riječ o sadržaju pisano izrađene presude, odredbe člana 305. ZKP FBiH, člana 304. ZKP RS ili člana 290. ZKP BiH/BDBiH određuju nužni zakonski sadržaj uvoda, izreke i obrazloženja presude, a odredbama člana 285. ZKP BiH/BDBiH, člana 300. ZKP FBiH i člana 299. ZKP RS posebno je propisan sadržaj presude kojom se optuženi oglašava krivim.

Zakoni ne sadrže posebne odredbe koje se odnose na sadržaj presude donesene na osnovu priznanja krivnje ili na osnovu sporazuma o priznanju krivnje, pa stoga sadržaj tih presuda mora biti isti kao kod presude donesene na osnovu održanog glavnog pretresa, s tim da njihov konsenzualni karakter omogućava da se u obrazloženju presude ukratko navedu razlozi presude.

Uzimajući u obzir specifičnosti postupka za izdavanje kaznenog naloga i postupka za krivična djela protiv pravnih osoba, zakoni o krivičnom postupku⁴⁸ određuju da presuda kojom se izdaje kazneni nalog i presuda prema pravnoj osobi trebaju sadržavati sve elemente kao i presuda kojom se optuženi oglašava krivim, s tim da se u presudi kojom se izdaje kazneni nalog ukratko u obrazloženju presude navode razlozi za njeno donošenje, a posebno je propisan sadržaj pojedinih elemenata uvoda i izreke presude prema pravnoj osobi.

Uvod prvostepene presude

Član 290. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 2. ZKP FBiH i član 304. stav 2. ZKP RS propisuju nužni zakonski sadržaj uvoda presude.

48 Član 338. stavovi 1. i 2. i član 385. ZKP BiH/BDBiH, član 354. stavovi 1. i 2. i član 406. ZKP FBiH te član 362. stavovi 1. i 2. i član 374. ZKP RS.

Slijedom ove zakonske odredbe, u uvodu pisano izrađene presude sud će najprije naznačiti da se presuda donosi u ime BiH/FBiH/RS/BDBiH⁴⁹, a zatim navesti naziv suda, ime i prezime predsjednika i članova vijeća i zapisničara, ime i prezime optuženog, krivično djelo za koje je optužen i da li je bio prisutan na glavnom pretresu, dan glavnog pretresa i da li je glavni pretres bio javan, ime i prezime tužitelja, branitelja, zakonskog zastupnika i punomoćnika koji su bili prisutni na glavnom pretresu i dan objavljivanja presude. ZKP RS istom odredbom dodatno propisuje da se u uvodu presude navodi ime i prezime sudije. Iako ostali zakoni o krivičnom postupku ne sadrže ovaj element, njegova primjena proizilazi iz zakonske odredbe kojom se propisuje da za krivična djela s propisanom kaznom zatvora do deset godina ili novčanom kaznom kao glavnom kaznom sudi sudija pojedinac⁵⁰.

Iako pomenute zakonske odredbe ne propisuju da se u uvodu presude unosi i oznaka tužiteljstva povodom čije optužnice je održan glavni pretres ni broj i datum optužnice, u sudskoj praksi se ti podaci u pravilu unose u uvod presude upravo da bi se identificirao optužni akt povodom kojeg je održan glavni pretres.

Ukoliko se radi o postupku prema pravnoj osobi, shodno specifičnostima tog postupka, uvod presude mora sadržavati naziv pod kojim pravna osoba u skladu s propisima nastupa u pravnom prometu i sjedište pravne osobe, kao i ime i prezime zastupnika pravne osobe koji je bio prisutan na glavnom pretresu.⁵¹

Treba imati u vidu da zakoni o krivičnom postupku propisuju mogućnost da se krivični postupak okonča održavanjem pretresa za izricanje krivičnopravne sankcije⁵², nakon što sud prihvati izjavu optuženog o priznanju krivnje ili sporazum o priznanju krivnje zaključen između optuženog i tužitelja. U ovakvim

49 Ova naznaka navodi se iznad ostalih elemenata uvoda presude, na sredini reda i velikim slovima.

50 Član 24. stav 2. ZKP BiH, član 25. stav 2. ZKP FBiH, član 23. stav 2. ZKP BDBiH.

51 Član 385. a) ZKP BiH/BDBiH, član 406. a) ZKP FBiH i član 374. a) ZKP RS.

52 Član 230. stav 2. i član 231. stav 7. ZKP BiH/BDBiH, član 245. stav 2. i član 246. stav 7. ZKP FBiH/RS.

situacijama, umjesto navođenja riječi „glavnog pretresa“, u uvodu presude navodi se: „nakon pretresa za izricanje krivičnopravne sankcije održanog dana...“.

Slijedom odredaba člana 336. i člana 337. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, člana 352. i člana 353. stav 2. ZKP FBiH te člana 360. i člana 361. stav 2. ZKP RS, presuda kojom se izdaje kazneni nalog donosi se nakon saslušanja optuženog, pa se u uvodu presude navodi „nakon saslušanja optuženog održanog dana...“.

U sudskoj praksi se povremeno uočava da uvod presude ne sadrži sve nužne zakonske elemente uvoda presude⁵³ ili da uvod presude sadrži dodatne elemente koji nisu propisani zakonom i čije navođenje u uvodu presude nije uobičajeno u sudskoj praksi⁵⁴. Kako bi se izbjegli takvi propusti ili nedosljednosti, prilikom pisane izrade uvoda presude prvenstveno treba slijediti zakonske odredbe, a u pogledu njene primjene, i praksu najviše sudske instance (Apelaciono vijeće Suda BiH ili Vrhovni sud FBiH/RS ili Apelacioni sud BDBiH).

Primjer uvoda prvostepene presude prema praksi sudova u FBiH:

U IME FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Kantonalni sud u T., u vijeću sastavljenom od sudija S.J. kao predsjednika vijeća, te R.Dž. i Dž. H. kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničara E.H, u krivičnom predmetu protiv optužene N.N, zbog krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u sticaju sa krivičnim djelom Krivotvorenje službene isprave iz člana 389. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, odlučujući po optužnici Kantonalnog

53 Naprimjer, nedostaje informacija o tome da li je glavni pretres bio javan ili je javnost bila isključena, zatim nedostaje oznaka optužnice u kojoj je sadržana optužba za konkretno krivično djelo, kao i naznaka koje je tužilaštvo podnijelo optužnicu, ili nedostaje informacija da je presuda objavljena i datum objavljivanja presude.

54 Naprimjer, navodi se da je optužnica potvrđena i datum njenog potvrđivanja ili datum otvaranja glavnog pretresa te datumi održanih ročišta za glavni pretres. Također se navodi da je glavni pretres usmeni ili da je branitelj postavljen po službenoj dužnosti.

tužilaštva ... broj ... od ..., nakon održanog javnog glavnog pretresa dana 12. 4. 2017. godine u prisustvu tužitelja M.M., optužene N.N i branioca optužene B.B., donio je i dana 14. 4. 2017. godine javno objavio...

Primjer uvoda prvostepene presude prema praksi sudova u RS-u:

U IME REPUBLIKE SRPSKE

Osnovni sud u D. po sudiji E.Č. kao sudiji pojedincu, uz učešće M.V. kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optužene Lj.K. zbog produženog krivičnog djela Primanje mita iz člana 219. stav 1. Krivičnog zakonika Republike Srpske, postupajući po optužnici okružnog javnog tužioca D.M, broj ... od 15. 3. 2013. godine, nakon javnog glavnog pretresa, održanog dana 7. 6. 2016. godine, u prisustvu okružnog javnog tužioca D.M., optužene Lj.K. i branioca optužene B.B., donio je i dana 8. 6. 2016. godine javno objavio...

Izreka prvostepene presude

Pisano izrađena presuda mora potpuno odgovarati presudi koja je objavljena⁵⁵. U zapisnik o glavnom pretresu unosi se potpuna izreka presude, uz naznačenje da li je presuda javno objavljena. Izreka presude unijeta u zapisnik o glavnom pretresu predstavlja izvornik⁵⁶. Sudija odnosno predsjednik vijeća je dužan prilikom objavljivanja presude javno i u potpunosti pročitati izreku presude

55 Član 290. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, člana 305. stav 1. ZKP FBiH i člana 304. stav 1. ZKP RS.

56 Član 254. stav 1. ZKP BiH/BDBiH i član 269. stav 1. ZKP FBiH/RS.

i ukratko izložiti razloge presude⁵⁷ te osigurati da pisano izrađena presuda odgovara presudi koja je donesena i objavljena⁵⁸.

Prema stajalištu sudske prakse, ukoliko postoji razlika između javno objavljene izreke presude i izvornika presude sadržane u zapisniku o glavnom pretresu ili ukoliko postoji razlika između pisano izrađene i objavljene izreke presude, to će imati za posljedicu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k) ZKP BiH/BDBiH, člana 312. stav 1. tačka k) ili člana 311. stav 1. tačka k) ZKP RS, što dovodi do ukidanja presude ukoliko se na ove propuste ukaže žalbom (nerazumljivost izreke presude).

Zakoni o krivičnom postupku propisuju opće elemente izreke presude⁵⁹ i posebne elemente izreke presude kojom se optuženi oglašava krivim⁶⁰, presude kojom se optuženi oslobađa od optužbe, presude kojom se optužba odbija⁶¹, presude kojom se izdaje kazneni nalog⁶² i presude optuženoj pravnoj osobi⁶³.

U skladu sa relevantnim zakonskim odredbama:

- Izreka svake presude mora sadržavati:
 - osobne podatke o optuženom⁶⁴, a ukoliko je optužena pravna osoba, naziv pod kojim pravna osoba u skladu s propisima nastupa u pravnom prometu i sjedište pravne osobe⁶⁵
 - odluku kojom se optuženi oglašava krivim za krivično djelo za koje je optužen ili kojom se oslobađa od optužbe ili kojom se optužba odbija⁶⁶, a ako je riječ o presudi pravnoj osobi, izreka presude

57 Član 301. stav 2. ZKP FBiH, član 286. stav 2. ZKP BiH/BDBiH i član 300. stav 2. ZKP RS.

58 Član 305. stav 1. ZKP FBiH, član 290. stav 1. ZKP BiH/BDBiH i član 304. stav 1. ZKP RS.

59 Član 290. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, član 304. stav 3. ZKP RS i član 305. stav 3. ZKP FBiH.

60 Član 285. ZKP BiH/BDBiH, člana 300. ZKP FBiH i člana 299. ZKP RS.

61 Član 290. stav 4. ZKP BiH/BDBiH, član 304. stav 4. ZKP RS i član 305. stav 4. ZKP FBiH.

62 Član 338. stavovi 1. i 2. ZKP BiH/BDBiH, član 354. stavovi 1. i 2. ZKP FBiH i član 362. stavovi 1. i 2. ZKP RS.

63 Član 385. b) ZKP BiH/BDBiH, član 406. b) ZKP FBiH i član 374. b) ZKP RS.

64 Član 290. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 3. ZKP FBiH i član 304. stav 3. ZKP RS.

65 Član 385. b) ZKP BiH/BDBiH, član 406. b) ZKP FBiH i član 374. b) ZKP RS.

66 Član 290. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, član 304. stav 3. ZKP RS i član 305. stav 3. ZKP FBiH.

sadrži naziv pod kojim pravna osoba u skladu s propisima nastupa u pravnom prometu i sjedište pravne osobe, zakonski propis po kojem je oglašena odgovornom, po kojem se oslobađa optužbe za to djelo ili po kojem se optužba odbija⁶⁷.

- Izreka presude kojom se optužba odbija ili se optuženi oslobađa od krivnje mora sadržavati i:
 - opis djela za koje je optužen
 - odluku o troškovima krivičnog postupka
 - odluku o imovinskopравnom zahtjevu⁶⁸.
- Ako je optuženi oglašen krivim, izreka presude mora sadržavati i:
 - za koje se krivično djelo optuženik oglašava krivim, uz navođenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela, kao i onih o kojima ovisi primjena određene odredbe krivičnog zakona⁶⁹
 - zakonski naziv krivičnog djela i koje su odredbe krivičnog zakona primijenjene⁷⁰
 - kakva se kazna izriče optuženom ili se po odredbama Krivičnog zakona oslobađa od kazne⁷¹ (u slučaju sticaja krivičnih djela, sud će u izreku presude unijeti kazne utvrđene za svako pojedinačno krivično djelo, a zatim jedinstvenu kaznu koja je izrečena za sva djela u sticaju⁷²; ako je optuženom izrečena novčana kazna, izreka presude mora sadržavati rok u kojem se novčana kazna ima platiti i način zamjene izvršenja novčane kazne u slučaju da se novčana kazna ne plati⁷³)

67 Član 385. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 406. stav 2. ZKP FBiH i član 374. stav 2. ZKP RS.

68 Član 290. stav 4. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 4. ZKP FBiH i član 304. stav 4. ZKP RS.

69 Član 285. stav 1. tačka a) ZKP BiH/BDBiH, član 300. stav 1. tačka a) ZKP FBiH i član 299. stav 1. tačka a) ZKP RS.

70 Ibid, tačka b).

71 Ibid, tačka c), a prema ZKP RS tačka v).

72 Član 290 stav 5. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 5. ZKP FBiH i član 304. stav 5. ZKP RS.

73 Član 285 stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 300. stav 2. ZKP FBiH i član 299. stav 2. ZKP RS.

- odluku o uvjetnoj osudi⁷⁴
- odluku o mjerama sigurnosti⁷⁵
- odluku o oduzimanju imovinske koristi⁷⁶
- odluku o vraćanju predmeta ako predmeti do tada nisu vraćeni vlasniku odnosno držatelju⁷⁷
- odluku o uračunavanju pritvora ili već izdržane kazne⁷⁸
- odluku o troškovima krivičnog postupka⁷⁹
- odluku o imovinskopравnom zahtjevu⁸⁰
- odluku o tome da se pravomoćna presuda ima objaviti putem sredstava javnog informiranja⁸¹.

Osobni podaci o optuženom

U skladu sa članom 290. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, članom 305. stav 3. ZKP FBiH i članom 304. stav 3. ZKP RS, izreka bilo koje presude najprije sadrži osobne podatke o optuženom, koji predstavljaju identifikaciju optuženog.

Zakonske odredbe o sadržaju izreke presude ne određuju izričito sadržaj osobnih podataka, niti upućuju na primjenu druge zakonske odredbe. U sudskoj praksi preovladava stav da sadržaj tih podataka proizilazi iz odredaba koje se odnose na utvrđenje identiteta optuženog na početku glavnog pretresa⁸² i koje

74 Ibid, stav 1. tačka d), a prema ZKP RS tačka g).

75 Ibid, stav 1. tačka e), a prema ZKP RS tačka d).

76 Ibid.

77 Ibid.

78 Ibid, stav 1. tačka f), a prema ZKP RS tačka d).

79 Ibid, stav 1. tačka g), a ZKP RS tačka e).

80 Ibid.

81 Ibid.

82 Član 258. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 273. stav 1. ZKP FBiH i član 273. stav 1. ZKP RS.

upućuju na odredbe o osobnim podacima koji se uzimaju od osumnjičenog prilikom prvog ispitivanja⁸³.

Slijedom ovih zakonskih odredaba, osobni podaci koji se unose u izreku presude su: ime i prezime optuženog, nadimak ako ga ima, ime i prezime roditelja, djevojačko obiteljsko ime majke, mjesto rođenja, mjesto stanovanja, dan, mjesec i godina rođenja, narodnost i državljanstvo, jedinstveni matični broj državljanina BiH, zanimanje, kakve su mu obiteljske prilike, je li pismen, kakve je škole završio, je li, gdje i kad služio vojsku odnosno ima li čin rezervnog vojnog starješine, vodi li se u vojnoj evidenciji i kod kojeg organa nadležnog za poslove odbrane, je li odlikovan, kakvog je imovnog stanja, je li, kad i zašto osuđivan, je li i kad je izrečenu kaznu izdržao, da li se protiv njega vodi postupak za koje drugo krivično djelo, a ako je maloljetan, ko mu je zakonski zastupnik.

S obzirom da su, u skladu sa reformom u oblasti odbrane, ukinuti organi za poslove odbrane na svim nivoima vlasti, kao i vojne evidencije za sve muške punoljetne građane, uzimanje podataka o vojnoj evidenciji i nadležnom organu odbrane je neprimjenjivo u praksi, osim ukoliko se radi o osobi koja je, po osnovu ugovora, angažirana u profesionalnoj vojnoj službi ili rezervnom sastavu Oružanih snaga, u skladu sa Zakonom o službi u oružanim snagama Bosne i Hercegovine.

Treba imati u vidu da su neki od osobnih podataka nužni za izricanje određenih krivičnopравниh sankcija (naprimjer, da li se radi o mlađoj punoljetnoj osobi) ili se uzimaju u obzir prilikom odmjeravanja kazne. Prema općim pravilima o odmjeravanju kazne, sud je dužan, naprimjer, uzeti u obzir osobne prilike optuženog, raniji život učinitelja, a u slučaju povrata izvršenja krivičnog djela i da li je ranije djelo iste vrste kao i novo djelo, jesu li oba djela učinjena iz istih pobuda i koliko je vremena proteklo od ranije osude ili od izdržane ili oproštene kazne. Pri odmjeravanju novčane kazne, sud treba uzeti u obzir i imovno stanje učinitelja, vodeći računa o visini njegove plaće, njegovim drugim

83 Član 78. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 92. stav 1. ZKP FBiH i član 143. stav 1. ZKP RS.

prihodima, njegovoj imovini i o njegovim obiteljskim obavezama, a prema KZ RS sud će posebno uzeti u obzir imovinsko stanje učinioca.⁸⁴

Stoga, u pogledu činjenica koje se odnose na obiteljske okolnosti optuženog, potrebno je navesti da li je optužena osoba oženjena ili neoženjena, odnosno udata ili neudata, ili je razvedena, da li je roditelj jednog, dvoje ili više djece, te da li je dijete maloljetno ili punoljetno. Ukoliko je optuženi ranije osuđivan, potrebno je navesti naziv suda koji je izrekao presudu, broj predmeta i datum odluke, za koje krivično djelo je osuđen, koja je krivičnopravna sankcija izrečena presudom i da li je kazna izdržana odnosno plaćena kada se radi o novčanoj kazni. U osobne podatke optuženog u izreci presude ne unose se podaci o brisanim osudama optuženog.

U pogledu imovnog stanja, potrebno je naznačiti podatke koji ukazuju na imovno stanje optuženog (da li je zaposlen, podaci o imovini i drugi podaci).

Ukoliko je više osoba optuženo, potrebno je navesti osobne podatke za svakog optuženog, a u svrhu preglednosti uobičajeno je da se ovi podaci navode za svaku osobu jedan ispod drugog.

Primjer navođenja osobnih podataka u izreci presude za više optuženih osoba:

Optužene:

1. M.M. , kći N. i majke M. rođene M., rođena u ..., nastanjena u ulici ... općina ..., rođena ... godine, po nacionalnosti ..., državljanka Bosne i Hercegovine, JMBG ..., zaposlena, razvedena, bez djece, pismena sa završenim ekonomskim fakultetom, dobrog imovnog stanja, vlasnica kuće i 10 dunuma zemljišta, neosuđivana, ne vodi se drugi krivični postupak,

2. L.L., kći E. i majke L. rođene L., rođena u mjestu ..., općina ..., nastanjena u ulici ..., općina ..., rođena ... godine, po nacionalnosti

84 Član 48. KZ BiH/BDBiH, član 49. KZ FBiH, član 52. stavovi 1, 4. i 5. KZ RS.

..., državljanka Bosne i Hercegovine, JMBG ..., penzioner, udovica, majka troje djece od kojih je dvoje maloljetno, pismena sa završenom ekonomskom školom, srednjeg imovnog stanja, vlasnik kuće, osuđivana zbog krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine presudom Općinskog suda u S., broj ... od ... godine, na kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci, kaznu izdržala dana ... godine, ne vodi se drugi krivični postupak

i

3. S.S., kći S. i majke M., rođene R., rođena u ..., nastanjena u ulici ..., općina ..., rođena ... godine, po nacionalnosti ..., državljanka Bosne i Hercegovine, JMBG ..., bavi se poljoprivredom, nezaposlena, udata, majka dvoje punoljetne djece, pismena sa završenim ekonomskim fakultetom, srednjeg imovnog stanja, osuđivana presudom Općinskog suda S. broj ... od ... godine, zbog krivičnog djela Ugrožavanje javnog prometa iz člana 332. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, izrečena joj uvjetna osuda sa utvrđenom kaznom zatvora u trajanju od 3 (tri) mjeseca koja se neće izvršiti ako u roku od 1 (jedne) godine od pravosnažnosti presude ne učini novo krivično djelo, ne vodi se drugi krivični postupak.

Izreka presude kojom se optužba odbija

Ukoliko sud, u toku glavnog pretresa utvrdi da postoje zakonom izričito propisane okolnosti ili druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje, izreći će presudu kojom se optužba odbija.

U skladu sa zakonskim odredbama iz člana 283. ZKP BiH/BDBiH, člana 298. ZKP FBiH i člana 297. ZKP RS, sud će izreći presudu kojom se optužba odbija u sljedećim slučajevima:

- ako za presuđenje nije stvarno nadležan⁸⁵
- ako je tužitelj od započinjanja pa do završetka glavnog pretresa odustao od optužnice⁸⁶
- ako nije bilo potrebnog odobrenja ili ako je nadležni državni organ odustao od odobrenja⁸⁷
- ako je optuženi za isto djelo već pravomoćno osuđen, oslobođen od optužbe ili je postupak protiv njega rješenjem pravomoćno obustavljen, a ne radi se o rješenju o obustavljanju postupka iz člana 342. ZKP FBiH/RS ili člana ovog zakona⁸⁸
- ako je optuženi aktom amnestije ili pomilovanja⁸⁹ oslobođen od gonjenja ili se krivično gonjenje ne može poduzeti zbog zastarjelosti ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje⁹⁰.

U skladu sa članom 290. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, članom 305. stav 3. ZKP FBiH i članom 304. stav 3. ZKP RS te prema uobičajenoj sudskoj praksi, nakon osobnih podataka, izreka presude sadrži odluku kojom se optužba odbija, uz naznačenje zakonskog osnova za donošenje takve odluke.⁹¹

85 Tačka a).

86 Tačka b).

87 Tačka c), a prema ZKP RS tačka v).

88 Tačka d), a prema ZKP RS tačka g).

89 U ovom dijelu domaći zakoni o krivičnom postupku nisu usklađeni sa relevantnim odredbama krivičnih zakona, odnosno članom 119. stav 1. KZ BiH/BDBiH, 123. stav 1. KZ FBiH i članom 101. stav 1. KZ RS, jer krivični zakoni ne propisuju da se pomilovanjem može dati oslobođenje od krivičnog gonjenja. Odlukom Visokog predstavnika o izmjenama i dopunama krivičnih zakona od 26. 11. 2004. godine, isključena je mogućnost da se pomilovanjem može dati „oslobođenje od krivičnog gonjenja“ („Službeni glasnik BiH“ br. 54/04 i 32/07, „Službene novine FBiH“ br. 69/04 i 18/05, „Službeni glasnik BDBiH“ br. 45/04 i 6/05). Novi Krivični zakonik RS (2017.) također ne sadrži mogućnost da se pomilovanje može dati oslobođenjem od krivičnog gonjenja.

90 Tačka e), a prema ZKP RS tačka d).

91 Prema uobičajenoj sudskoj praksi, ova odluka se piše na sredini novog reda velikim slovima: „OPTUŽBA SE ODBIJA“, a prema praksi Suda BiH velikim, podebljanim i odvojenim slovima.

Izreka presude nakon toga sadrži „opis djela za koje je optužen“ optuženi.⁹² S obzirom da se radi o procesnoj presudi kojom sud ne odlučuje o meritumu optužbe, činjenični opis djela koji se navodi u pisanoj izreci ove presude treba u potpunosti odgovarati opisu koji je naveden u optužnici.⁹³ Izreka presude kojom se optužba odbija potom sadrži naziv krivičnog djela za koje je optuženi optužen, član (i stav) i naziv zakona kojim je propisano to krivično djelo⁹⁴.

Izreka presude kojom se optužba odbija nužno sadrži i odluku o troškovima krivičnog postupka⁹⁵ kojom, u pravilu, troškovi krivičnog postupka određeni članom 185. stava 2. tačke od a) do f) ZKP BiH/BDBiH, članom 199. stav 2. tačke od a) do f) ZKP FBiH i članom 96. stav 2. tačke od a) do đ) ZKP RS, kao i nužni izdaci optuženog te nužni izdaci i nagrada branitelja padaju na teret budžetskih sredstava.⁹⁶

Izuzetak je situacija kada osoba koja je svjesno podnijela lažnu prijavu snosi troškove krivičnog postupka⁹⁷, kao i ukoliko je optuženi svojom krivnjom prouzrokovao troškove svog dovođenja, odgađanja istražne radnje ili glavnog pretresa i ostale troškove postupka. U tom slučaju, pored navedenih troškova, optuženi snosi troškove i odgovarajućeg dijela paušalnog iznosa.⁹⁸

92 Član 290. stav 4. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 4. ZKP FBiH i član 304. stav 4. ZKP RS. Prema uobičajenoj sudskoj praksi, ispod odluke o obijanju optužbe navodi se „da je:“, a u novom redu slijedi činjenični opis djela.

93 Treba imati u vidu da ovo ipak nije apsolutno pravilo, jer nije isključeno da se optužba odbije za djelo sa činjeničnim opisom različitim od onoga koji je naveden u optužnici. Naprimjer, na glavnom pretresu, na osnovu izvedenih dokaza, može se utvrditi da je djelo izvršeno prije datuma naznačenog u opisu djela u optužnici i da je, s obzirom na to, nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja za krivično djelo koje je predmet optužbe, što je zakonski osnov za donošenje presude kojom se optužba odbija. U tom slučaju, nužno je u izreci presude navesti vrijeme učinjenja djela koje je utvrđeno na osnovu izvedenih dokaza.

94 Nakon navođenja činjeničnog opisa, u novom redu se, naprimjer, navodi: „čime bi počinio krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u sticaju sa krivičnim djelom Krivotvorenje službene isprave iz člana 389. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine“.

95 Član 290. stav 4. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 4. ZKP FBiH i član 304. stav 4. ZKP RS.

96 Član 189. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 203. stav 1. ZKP FBiH i član 100. stav 1. ZKP RS.

97 Ibid, stav 2.

98 Član 187. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 201. stav 1. ZKP FBiH i član 98. stav 1. ZKP RS.

Zakoni o krivičnom postupku posebno propisuju da kada sud odbije optužbu zbog nenadležnosti, odluku o troškovima donosi nadležni sud.⁹⁹

Izreka presude kojom se optužba odbija nadalje sadrži i odluku o imovinskopravnom zahtjevu¹⁰⁰, ukoliko je takav zahtjev podnesen, kojom se oštećeni upućuje na parnični postupak.

Primjer izreke presude kojom se optužba odbija prema praksi sudova u FBiH:

Prema optuženom G.G., sinu R. i P. rođene K., rođen ..., u ..., nastanjen u ulici ..., broj ..., u ..., rođen ... godine, po nacionalnosti ..., državljanin Bosne i Hercegovine, JMBG ..., oženjen, otac dvoje maloljetne djece, zaposlen u privrednom društvu ... Sarajevo, pismen sa završenim ekonomskim fakultetom, dobrog imovnog stanja, vlasnik trosobnog stana i putničkog motornog vozila marke ..., neosuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak,

na osnovu člana 298. tačka e) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine

ODBIJA SE OPTUŽBA

da je:

dana ..., u Sarajevu, u svojstvu odgovorne osobe, kao direktor u privrednom društvu ... d.o.o. Sarajevo, ovlašćen, u smislu člana 18. tačka a) Statuta privrednog društva ... d.o.o. Sarajevo, za sačinjavanja i potpisivanja naloga za gotovinsku isplatu sa računa navedenog privrednog društva broj ... otvorenog kod "X Bank BiH" d.d. Sarajevo, sačinio i potpisao nalog za gotovinsku isplatu sa tog računa iznosa od 2 500,00 KM, navodeći kao svrhu isplate - materijalni troškovi, te, istog

99 Ibid, stav 3.

100 Član 198. stav 3. i član 290. stav 4. ZKP BiH/BDBiH, član 212. stav 4. i član 305. stav 4. ZKP FBiH te član 108. stav 4. i član 304. stav 4. ZKP RS.

dana, u Sarajevu, u Poslovnici navedene banke, u ul. ..., broj ..., podigao iznos od 2.500,00 KM, koji nije unio u blagajnu privrednog društva, nego zadržao za sebe i potrošio za sopstvene potrebe, svjestan da time iskorištava svoje ovlaštenje direktora i sebi pribavlja imovinsku korist u iznosu od 2.500,00 KM, što je i htio, za koji iznos je oštetio privredno društvo ... d.o.o. Sarajevo,

čime bi učinio krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

Na osnovu člana 203. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, troškovi krivičnog postupka padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu člana 212. stav 4. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, oštećeni ... d.o.o. Sarajevo se sa imovinskopravnim zahtjevom upućuje na parnični postupak.

Izreka presude kojom se optuženi oslobađa od optužbe

Presuda kojom se optuženi oslobađa od optužbe je meritorna presuda, kojom sud donosi odluku o suštini optužbe ukoliko na temelju utvrđenih činjenica i okolnosti, te primjenom materijalnog prava, ocijeni da je ispunjen neki od zakonskih osnova za izricanje ove presude. Zakoni o krivičnom postupku¹⁰¹ izričito propisuju da će sud izreći presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe ako:

- djelo za koje je optužen nije zakonom propisano kao krivično djelo¹⁰²
- ima okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost optuženog (ZKP BiH/ FBiH/BDBiH), odnosno krivicu (ZKP RS)¹⁰³

101 Član 284. ZKP BiH/BDBiH, član 299. ZKP FBiH i član 298. ZKP RS.

102 Ibid, tačka a).

103 Ibid, tačka b).

- nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje je optužen¹⁰⁴.

Nakon navođenja osobnih podataka, izreka presude sadrži odluku kojom se optuženi oslobađa od optužbe¹⁰⁵. U skladu sa uobičajenom sudskom praksom, u izreci presude se navodi i zakonski osnov za donošenje presude kojom se optuženi oslobađa od optužbe.

Slijedom zakonske odredbe iz člana 290. stav 4. ZKP BiH/BDBiH, člana 305. stav 4. ZKP FBiH i člana 304. stav 4. ZKP RS, izreka presude potom sadrži „opis djela za koje je optužen“ optuženi.¹⁰⁶ Ako sud utvrdi da postoji neki od zakonom propisanih osnova isključenja postojanja krivičnog djela ili okolnost koja isključuje krivičnu odgovornost optuženog, opis djela u izreci presude mora sadržavati činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi zakonski osnov za donošenje oslobađajuće presude po tom osnovu.¹⁰⁷

Treba imati u vidu i stav sudske prakse da, u slučaju da sud tokom glavnog pretresa utvrdi da činjenični opis djela u optužnici ne sadrži sva zakonska obilježja krivičnog djela, sud donosi oslobađajuću presudu jer djelo za koje se optuženi optužuje nije zakonom propisano kao krivično djelo.

Slijedom zakonskih odredaba o sadržaju izreke presude, nakon opisa djela navodi se naziv krivičnog djela za koje je optuženi optužen, član (i stav) i naziv zakona kojim je propisano to krivično djelo¹⁰⁸.

104 Ibid, tačka c), a prema ZKP RS tačka v).

105 Član 290. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 3. ZKP FBiH i član 304. stav 3. ZKP RS. Prema uobičajenoj sudskoj praksi, ova odluka se piše na sredini novog reda velikim slovima: „OSLOBADA SE OD OPTUŽBE“; a prema praksi Suda BiH velikim i podebljanim slovima.

106 Prema uobičajenoj sudskoj praksi, ispod odluke o odbijanju optužbe navodi se „da je:“, a u novom redu slijedi činjenični opis djela.

107 Vidjeti, naprimjer, stav Vrhovnog suda FBiH iz odluke broj Kž 539/97 od 27.10.1997. godine, objavljen u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda FBiH, broj 2/97.

108 Primjer vidjeti u fusnoti 94.

Izreka presude mora sadržavati i odluku o troškovima krivičnog postupka¹⁰⁹ i odluku o imovinskopравnom zahtjevu¹¹⁰, kojom se oštećeni upućuje na parnični postupak, uz navođenje zakonskog osnova za izricanje takve odluke¹¹¹.

Primjer izreke presude kojom se optuženi oslobađaju od optužbe prema praksi sudova u FBiH:

Optuženi:

1. A.A., sin B. i majke B. rođ. B., rođen ... u mjestu ..., općina ..., nastanjen u ..., u ulici ..., po zanimanju diplomirani inženjer saobraćaja, VSS, penzioner, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, JMBG: ..., srednjeg imovnog stanja, ostvaruje mjesečna primanja u visini od 860,00 KM, po nacionalnosti ..., državljanin BiH, ranije osuđivan presudom Općinskog suda u ... broj ... od ... godine na uvjetnu osudu sa utvrđenom kaznom zatvora u trajanju od pet mjeseci i vremenom provjeravanja od jedne godine, protiv njega se ne vodi drugi krivični postupak,

2. C.C., zvani „C.“, sin D. i majke D. rođ. D., rođen ... u mjestu ..., općina ..., stalno nastanjen u ..., ulica ..., po zanimanju vozač, SSS, penzioner, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, JMBG: ..., državljanin BiH, po nacionalnosti ..., srednjeg imovnog stanja, ostvaruje mjesečna primanja od 700,00 KM, neosuđivan, protiv njega se ne vodi drugi krivični postupak,

na osnovu člana 299. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine:

109 Zakoni o krivičnom postupku na isti način i istim zakonskim odredbama reguliraju pitanje troškova postupka kada sud donese presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe i presudu kojom se optužba odbija. Kako bi se izbjeglo ponavljanje teksta, čitatelj se upućuje na relevantni dio o sadržaju izreke presude u vezi sa troškovima postupka u odjeljku Priručnika koji se odnosi na presudu kojom se optužba odbija.

110 Član 290. stav 4. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 4. ZKP FBiH i član 304. stav 4. ZKP RS.

111 Član 198. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, član 212. stav 4. ZKP FBiH i član 108. stav 4. ZKP RS.

OSLOBAĐAJU SE OD OPTUŽBE

da su:

U periodu od 2003. do 2014. godine, u A., radeći u „X“ d.d. A., i to A.A. u svojstvu odgovorne osobe kao direktor i v.d. direktor, a C.C. kao vozač autobusa, rukovodilac saobraćaja i predsjednik Nadzornog odbora, A.A. svjestan da iskorištavanjem svog službenog položaja i ovlaštenja pribavlja sebi i drugom imovinsku korist koja kroz zajedničku štetnu posljedicu prelazi iznos od 50.000 KM, što je i htio, a C.C. svjestan da pomaže A.A. u učinjenju krivičnog djela što je i htio, A.A. postupio suprotno interesima službe i odredaba člana 80. stav 1. Statuta „X“ d.d. A. iz aprila 2004. godine, koja odredba je kasnijim izmjenama Statuta ostala neizmijenjena, i po kojoj direktor rukovodi poslovanjem i odgovara za zakonitost poslovanja, te je ovlašten da u skladu sa članom 14. tačka 5. Ugovora o položaju, ovlaštenjima i pravima direktora od 16.04.2005. godine odlučuje o zasnivanju radnog odnosa i raspoređivanju zaposlenika te zaključuje ugovore o radu u ime Društva, a C.C. mu pomagao u tome, na način da su, C.C. lično ili obojica preko posrednika, od lica koja su zainteresovana da oni ili njihovi srodnici zasnuju radni odnos u „X“ d.d. A. ili da ishoduju bolje radno mjesto, zahtijevali da niže navedena lica, prije donošenja odluke o prijemu u radni odnos ili neposredno nakon zasnivanja radnog odnosa, predaju određene novčane iznose ili dionice „X“ d.d. A., kako bi zainteresirana lica bila primljena u radni odnos ili dobila bolje radno mjesto, da bi, ukoliko su zainteresirana lica pristajala na navedene uslove, od tih lica, C.C. lično ili obojica preko posrednika, preuzimali novac i vlasništvo nad dionicama „X“ d.d. A., koji novac su dijelili na njima poznat način, nakon čega je A.A. donosio odluku o prijemu u radni odnos za pojedino lice i sa istim zaključivao ugovor o radu, pa je tako:

- E.E., za zaposlenje svog sina F.E., uz posredovanje G.G., fiktivno prodala 76 dionica A.A. za iznos od 1.117,25 KM, na način da je dobijeni novac

od prodaje dionica odmah vratila G.G., a sve nakon što je F.E. zaključio ugovor o radu 01.10.2009. godine,

- H.H., za svoje zaposlenje, uz posredovanje G.G., fiktivno prodao 170 dionica A.A. za iznos od 2.504,05 KM, na način da je dobijeni novac od prodaje dionica odmah vratio G.G., a sve nakon što je zaključio ugovor o radu 01.10.2009. godine,

na koji način su stekli vlasništvo na 246 dionica „X“ d.d. A.,

čime bi optuženi A.A. počinio krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 1. Krivičnog Zakona Federacije Bosne i Hercegovine, a C.C. krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 1. u vezi sa članom 33. stav 1. Krivičnog Zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

Na osnovu člana 203. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine troškovi krivičnog postupka padaju na teret budžetskih sredstava.

Izreka presude kojom se optuženi oglašava krivim

Kada sud, u toku glavnog pretresa, ocjenom dokaza i primjenom zakona utvrdi da je optuženi kriv za učinjeno krivično djelo, sud će donijeti presudu kojom se optuženi oglašava krivim za učinjeno krivično djelo. Kada je riječ o pravnoj osobi, u izreci se presude, shodno zakonskim odredbama, utvrđuje odgovornost pravne osobe.

Sadržaj izreke presude kojom se optuženi oglašava krivim propisan je članom 290. stavovi 3, 4. i 5. i članom 285. stavovi 1. i 2. ZKP BiH/BDBiH, članom 305. stavovi 3, 4. i 5. i članom 300. stavovi 1. i 2. ZKP FBiH te članom 304. stavovi 3, 4. i 5. i članom 299. stavovi 1. i 2. ZKP RS.

Slijedom ovih zakonskih odredaba, izreka presude kojom se optuženi oglašava krivim treba sadržavati:

- osobne podatke o optuženom¹¹²
- odluku kojom se optuženi oglašava krivim¹¹³
- za koje se krivično djelo optuženi oglašava krivim uz navođenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela, kao i onih o kojima ovisi primjena određene odredbe Krivičnog zakona¹¹⁴
- zakonski naziv krivičnog djela i koje su odredbe Krivičnog zakona primijenjene¹¹⁵
- kakva se kazna izriče optuženom ili se po odredbama Krivičnog zakona oslobađa od kazne¹¹⁶
- odluku o uvjetnoj osudi¹¹⁷
- odluku o mjerama sigurnosti, o oduzimanju imovinske koristi i odluku o vraćanju predmeta ako predmeti do tada nisu vraćeni vlasniku odnosno držatelju¹¹⁸
- odluku o uračunavanju pritvora ili već izdržane kazne¹¹⁹

112 Više informacija u vezi sa osobnim podacima koji trebaju biti sadržani u izreci presude dati su u okviru odjeljka 3.2.1. „Osobni podaci o optuženom“.

113 Član 290. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 3. ZKP FBiH i član 304. stav 3. ZKP RS. Način pisanja ovih riječi nije posebno propisan. U praksi sudova u RS-u preovladava praksa da se ove riječi navode malim slovima na sredini novog reda, u praksi sudova u FBiH/BDBiH velikim slovima na sredini novog reda, a u praksi Suda BiH podebljanim velikim slovima na sredini novog reda.

114 Član 285. stav 1. tačka a) ZKP BiH/BDBiH, član 300. stav 1. tačka a) ZKP FBiH i član 299. stav 1. tačka a) ZKP RS.

115 Ibid, tačka b). Prema uobičajenoj sudskoj praksi, zakonski naziv krivičnog djela piše se ispod činjeničnog opisa djela, odnosno, ako i pravni opis djela čini sastavni dio činjeničnog opisa, ispod tog dijela. Naprimjer: „čime je počinio krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine“.

116 Ibid, tačka c), prema ZKP RS tačka v).

117 Ibid, tačka d), prema ZKP RS tačka g).

118 Ibid, tačka e), prema ZKP RS tačka d).

119 Ibid, tačka f), prema ZKP RS tačka đ).

- odluku o troškovima krivičnog postupka, o imovinskopравnom zahtjevu, kao i o tome da se pravomoćna presuda ima objaviti putem sredstava javnog informiranja¹²⁰.

Kada presuda sadrži dvije ili sve tri vrste odluka¹²¹, izreka presude najprije sadrži osuđujući dio presude, a zatim odluke kojim se oslobađa od optužbe ili se optužba odbija. Isti pristup je i u odnosu na svaku osobu, kada se radi o optužnici kojom je obuhvaćeno više osoba za više krivičnih djela. Ovakav pristup u sudskoj praksi proizilazi i iz potrebe da se optuženi najprije upozna sa odlukom koja ima najznačajnije pravne posljedice za njega/nju.¹²²

Izreka presude kojom se optuženi oglašava krivim, nakon navođenja osobnih podataka i odluke kojom se optuženi oglašava krivim, sadrži činjenični opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela za koje se optuženi oglašava krivim¹²³.

Uočljivo je da zakoni izričito određuju obavezu navođenja činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela, kao i onih o kojima ovisi primjena određene odredbe krivičnog zakona. Činjeničnim opisom se, naime, određuje ponašanje optuženog koje predstavlja krivično djelo za koje se optuženi oglašava krivim i za koje mu se izriče krivičnopravna sankcija. To znači da činjenični opis mora sadržavati opis radnje učinjenja krivičnog djela, njenu posljedicu (ako je element zakonskog opisa) i uzročnu vezu između njih.

Ukoliko zakonsko biće određenog krivičnog djela, osim radnje učinjenja i posljedice, sadrži i druga zakonska obilježja, opis djela u optužnici, a potom i u izreci presude, mora sadržavati i činjenice i okolnosti iz kojih proizilaze ta druga zakonska obilježja. Naprimjer, činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi

120 Ibid, tačka g), prema ZKP RS tačka e).

121 Član 282. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 296. stav 2. ZKP RS i član 297. stav 2. ZKP FBiH.

122 Kada se mješovitom presudom donose odluke o više krivičnih djela protiv jednog optuženog ili više optuženih, poželjno je pojedine tačke optužnice i dijelove razdvojiti na posebne cjeline (naprimjer, označavanjem rimskim brojevima).

123 Član 285. stav 1. tačka a) ZKP BiH/BDBiH, član 300. stav 1. tačka a) ZKP FBiH i član 299. stav 1. tačka a) ZKP RS.

određeni cilj, način, sredstvo ili predmet radnje učinjenja, određeno vrijeme ili mjesto učinjenja, određena svojstva učinitelja ili pasivnog subjekta krivičnog djela, uključujući i činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da je optuženi radnju učinjenja konkretnog krivičnog djela poduzeo kao odgovorna ili službena osoba, činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi kršenje određenog blanketnog propisa kada se radi o blanketnoj dispoziciji, protupravnost ponašanja osumnjičenog kada je ona posebno zakonsko obilježje određenog krivičnog djela.

Kada je riječ o privilegiranom ili kvalificiranom obliku krivičnog djela, osim činjenica i okolnosti koje se odnose na osnovno krivično djelo, činjenični opis djela mora sadržavati činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi zakonom propisana privilegirajuća ili kvalifikatorna okolnost, koja čini zakonsko obilježje privilegiranog ili kvalificiranog oblika krivičnog djela.

Prema zakonskim odredbama koje određuju sadržaj optužnice, vrijeme i mjesto učinjenja djela su, između ostalog, nužni dijelovi sadržaja optužnice i kada nisu zakonom propisana obilježja krivičnog djela¹²⁴. Ovi elementi se navode i u činjeničnom opisu djela u izreci presude jer se time određuje djelo koje je predmet presude i jer su to činjenice i okolnosti koje su od značaja za odgovore na neka materijalnopravna i procesnopravna pitanja, naprimjer, za ocjenu koji se krivični zakon ima primijeniti, koji je sud nadležan i da li se primjenjuje neki od krivičnomaterijalnih instituta.

Činjenični opis također mora sadržavati i činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi intelektualna i voljna komponenta umišljaja ili nehata, odnosno psihički odnos učinitelja prema djelu. Naime, prema odredbama krivičnih zakona BiH/FBiH/BDBiH, optuženi se može smatrati krivim samo ako je u vrijeme učinjenja djela bio uračunljiv i pri tome postupao s umišljajem ili iz nehata, ako to zakon izričito predviđa.¹²⁵ Krivični zakonik RS propisuje da je krivično odgovoran onaj učinitelj koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio uračunljiv i koji je pri

124 Član 227. stav 1. tačka c) ZKP BiH/BDBiH, član 242. stav 1. tačka c) ZKP FBiH/RS.

125 Član 33. KZ BiH, član 35. KZ FBiH/BDBiH.

tome postupao umišljajno ili, kada je zakonom propisano, nehatno, i ako je bio svjestan ili je bio dužan i mogao biti svjestan da je njegovo djelo zabranjeno.¹²⁶

Ukoliko se radi o određenim oblicima učešća u učinjenju krivičnog djela (suizvršiteljstvo, podstrekavanje ili pomaganje), činjenični opis djela mora sadržavati činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi konkretni oblik suučesništva. Osim činjenica i okolnosti objektivne prirode (iz kojih se sastojala suizvršiteljska, podstrekačka ili pomagačka radnja optuženog), činjenični opis djela mora sadržavati činjenice iz kojih proizilazi svijest i volja da se poduzimaju suizvršiteljske radnje odnosno radnje podstrekavanja ili pomaganja, kao i svijest i volja u odnosu na djelo glavnog učinitelja.

Kada se radi o krivičnim djelima koja podrazumijevaju određeni oblik kriminalnog udruživanja, činjenični opis djela mora sadržavati činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da postoji određeni zakonom propisani oblik kriminalnog udruživanja, zatim da postoji određeni oblik učešća optuženog u konkretnom obliku kriminalnog udruživanja, kao i činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi svijest optuženog o postojanju tog oblika kriminalnog udruživanja i njegovom učestvovanju u njemu, te volja optuženog za djelovanje unutar tog oblika kriminalnog udruživanja.

Činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da je krivično djelo ili više njih učinjeno ili pokušano u sastavu grupe za organizirani kriminal¹²⁷ mogu biti odvojeno navedene u zajedničkom uvodu činjeničnog opisa djela (tzv. preambuli), a zatim činjenice i okolnosti u odnosu na svako pojedino krivično djelo koje je učinjeno ili pokušano u sastavu takve grupe (tačke optužnice).

Ovisno o konkretnom slučaju, činjenični opis djela treba sadržavati i druge činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi primjena određenih odredaba krivičnog zakona.

126 Član 28. KZ RS.

127 Član 250 KZ BiH, član 342. KZ FBiH, član 366. KZ RS i član 336. KZ BDBiH.

Kada je riječ o odgovornosti pravnih osoba za krivična djela, činjenični opis djela pored činjenica i okolnosti iz kojih prozilaze zakonska obilježja krivičnog djela učinjenog od strane fizičke osobe mora sadržavati činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da je krivično djelo učinjeno u ime, za račun ili u korist pravne osobe, kao i činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi neki od zakonom propisanih oblika odgovornosti pravnog lica za krivično djelo fizičke osobe. Dakle, potrebno je navesti činjenice i okolnosti iz kojih je vidljivo da smisao učinjenog krivičnog djela proizilazi iz zaključka, naloga ili odobrenja rukovodećih ili nadzornih organa pravne osobe, ili činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da su rukovodeći ili nadzorni organi pravne osobe utjecali na učinitelja ili mu omogućili da učini krivično djelo, ili činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da pravna osoba raspolaže protupravno ostvarenom imovinskom koristi ili da koristi predmete nastale krivičnim djelom, ili činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da su rukovodeći ili nadzorni organi pravne osobe propustili dužni nadzor nad zakonitošću rada zaposlenika.¹²⁸

Primjer dijela izreke presude kojom se optuženi oglašava krivim - činjenični opis djela i pravna kvalifikacija djela:

Optuženi:

1. B. Dž. zv. „B.“, sin A. i V. rođene G., rođen ... godine u S., nastanjen u Ž., u ulici ..., po zanimanju elektroenergetičar, vlasnik „B.“ d.o.o. Ž., oženjen, otac troje malodobne djece, srednjeg imovnog stanja, po nacionalnosti ..., državljanin BiH, JMBG: ..., do sada neosuđivan,

2. A. K., kći S. i R. rođene Š., rođena ... godine u T., nastanjena u B. u ulici ..., po zanimanju diplomirani ekonomista, udata, majka jednog malodobnog djeteta, srednjeg imovnog stanja, po nacionalnosti ..., državljanka BiH, JMBG ..., do sada neosuđivana,

128 Član 124. tačke od a) do d) KZ BiH, član 128. tačke od a) do d) KZ FBiH/BDBiH i član 105. tačke od 1) do 4) KZ RS. Vidjeti također: „Krivični postupak protiv pravnih lica“, autori dr. sc. Ljiljana Filipović i dr. sc. Veljko Ikanović, objavljen od strane VSTV-a BiH i centara za edukaciju sudija i tužitelja u FBiH i RS-u.

KRIVI SU

Što su:

U toku jula mjeseca 2014. godine, postupajući kao odgovorne osobe u privrednom društvu „B.“ d.o.o. Ž. i to B. Dž., kao osnivač i lice ovlašteno za zastupanje istog Društva, a A. K., kao direktor i lice ovlašteno za zastupanje navedenog pravnog lica, svjesni da zajednički iskorištavaju svoja prethodna ovlaštenja u ovome privrednom društvu, koja imaju u skladu sa odredbama Statuta „B.“ d.o.o. Ž. broj ... od ... godine i to ovlaštenje koje ima B. Dž., kao jedini vlasnik kapitala, a koji se odnosi na upravljanje Društvom putem uprave Društva, propisano odredbom člana 40. Statuta, a A. K., kojoj je povjereno poslovanje Društvom, propisano odredbom člana 48. Statuta, što su i htjeli, a sve to u njihovoj zajedničkoj namjeri da pribave imovinsku korist B. Dž., nakon što je u postupku javne nabavke usluga – Usluge izrade jamske prostorija šire pripreme (1230 m), raspisanom od strane ZD Rudnici „K.“ d.o.o. T., objavljenom na osnovu Obavještenja o javnoj nabavci broj ..., a u kojem postupku su dostavljene ponude privrednih društava „B.“ d.o.o. Ž. i „R.“ d.o.o. T., od strane direktora Ugovornog organa donijeta Odluka broj ... od 01.07.2014. godine, kojom Odlukom se, a na osnovu Preporuke Komisije za javnu nabavku roba, koja je konstatovala da ponuđač „B.“ d.o.o. Ž. ne ispunjava tehničke uslove propisane tenderskom dokumentacijom, Ugovor za javnu nabavku usluga dodjeljuje ponuđaču „R.“ d.o.o. T., i nakon što su na takvu odluku dana 03.07.2014. godine uložili prigovor broj ..., a potom i dopunu prigovora broj ... od 10.07.2014. godine, svjesni da, koristeći se svojim pravom na ulaganje pravnog sredstva, mogu dovesti do odugovlačenja postupka jedno izvjesno vrijeme, pa svjesno koristeći takvu situaciju, dana 07.07.2014. godine, B. Dž. je od direktora „R.“ d.o.o. T., As. K., zatražio da se njemu, od strane „R.“ d.o.o. T., isplati iznos od 80.000,00 KM ili da istom poklone stan u T. u toj vrijednosti, pod kojim uslovima bi odustali od prethodno uložениh prigovora i prava na izjavljivanje žalbe i time omogućili privrednom društvu „R.“ d.o.o.

T. zaključenje navedenog Ugovora sa ZD Rudnici „K.“ d.o.o. T., pa je u cilju realizacije te namjere, a kako bi stvorili pravni osnov „R.“ d.o.o. T. za prenos novčanih sredstava, A. K., u dogovoru sa B. Dž., pripremila Ugovor o fiktivnoj prodaji bušilice marke „Ingersol Rand“ tip LM 100, koji Ugovor bi bio potpisan između d.o.o. „R.“ T. i B. Dž., kao fizičkog lica, te nacrt takvog Ugovora putem e-maila proslijedila direktoru „R.“ d.o.o. T., s tim da je prethodno fiktivno sačinjen kupoprodajni ugovor o prodaji predmetne bušilice između „B.“ d.o.o. Ž., kao vlasnika i prodavca iste i B. Dž., kao kupca, a da se 80.000,00 KM po tom osnovu uplati na privatni račun B. Dž. kod ... Banke, što od strane „R.“ d.o.o. T. nije prihvaćeno, pa su na Odluku Rudnika „K.“ d.o.o. T. broj ... od 08.07.2014. godine, o odbijanju prigovora, dana 15.07.2014. godine uložili žalbu Uredu za razmatranje žalbi u Sarajevu, kojim radnjama su pokušali pribaviti imovinsku korist B. Dž. u iznosu od 80.000,00 KM, čime su učinili krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članovima 28. i 31. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

Kada činjenični opis djela u izreci presude ne sadrži sve što je potrebno da se djelo optuženog odredi, u skladu sa stavovima sudske prakse, ako je usljed toga presuda nerazumljiva učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k) ZKP BiH/BDBiH, člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH ili člana 311. stav 1. tačka k) ZKP RS. Ako, činjenični opis djela u izreci presude kojom se optuženi oglašava krivim ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, učinjena je povreda krivičnog zakona iz člana 298. a) ZKP BiH/BDBiH, člana 313. tačka a) ZKP FBiH ili člana 312. tačka a) ZKP RS, jer je krivični zakon povrijeđen u pitanju da li je djelo za koje se optuženi goni krivično djelo.

Uočljivo je da zakonske odredbe o sadržaju presude ne zahtijevaju da izreka presude sadrži tzv. pravni opis djela koji se sastoji u navođenju zakonskih obilježja krivičnog djela koja su sadržana u činjenicama i okolnostima navedenim

u činjeničnom opisu djela. Ipak, treba imati u vidu da pravni opis djela doprinosi boljem upoznavanju optuženog o prirodi krivičnog djela za koje je oglašen krivim.

Nakon navođenja činjeničnog opisa djela, kako je vidljivo i iz datog primjera, izreka presude kojom se optuženi oglašava krivim sadrži navođenje zakonskog naziva krivičnog djela i primijenjenih odredaba krivičnog zakona, uz naznačavanje člana, stava (i tačke) relevantne zakonske odredbe¹²⁹ te punog naziva krivičnog zakona. Ovisno o konkretnom slučaju, navođenje zakonske odredbe ne ograničava se samo na odredbu krivičnog zakona ili drugog zakona kojim se određuje krivično djelo, već je nužno navesti i druge materijalnopravne odredbe koje su primijenjene u konkretnom slučaju (naprimjer, zakonske odredbe koje se odnose na određeni oblik suučesništva ili na sticaj).

Slijedom navođenja primijenjenih odredaba krivičnog zakona, izreka presude sadrži odluku o krivičnopravnoj sankciji na koju se optuženi osuđuje¹³⁰.

Kada je riječ o kazni zatvora, u izreci presude mora biti jasno određeno njeno trajanje.¹³¹

Primjer dijela izreke presude prema praksi sudova u FBiH – zakonski naziv krivičnog djela, primijenjene zakonske odredbe, odluka o kazni i o uračunavanju pritvora:

(...) čime su optuženi B.H. i Š.E. učinili krivična djela Organizirani kriminal iz člana 342. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i

129 Izreka pobijane presude je nerazumljiva ako je samo naveden član zakona, a da pri tome, nije precizirano o kojem stavu i tački tog člana se radi, što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka. Vidjeti, naprimjer, odluku Vrhovnog suda RS, broj 12 0 K 005785 17 Kž 8 od 13. 3. 2018. godine.

130 Prema uobičajenoj sudskoj praksi, nakon navođenja naziva krivičnog djela i naziva zakona navodi se „pa se optuženi primjenom“ (navesti odgovarajuće zakonske odredbe i naziv primijenjenog zakona), a na sredini novog reda „OSUĐUJE“ i ispod se navodi kazna na koju je optuženi osuđen.

131 Član 42. stav 2. KZ BiH, član 43. stav 2. KZ FBiH/BDBiH i član 46. stav 2. KZ RS. Shodno odredaba člana 63. stav 3. Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju FBiH/RS/BDBiH, vremensko trajanje kazne označava se u izreci odluke brojem i slovima.

Hercegovine u vezi sa krivičnim djelima Porezna utaja iz člana 273. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i Pranje novca iz člana 272. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, a optužena H.F. krivično djelo Organizirani kriminal iz člana 342. stav 2. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Pranje novca iz člana 272. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine,

pa sud optužene B.H. i Š.E., primjenom navedenih zakonskih odredaba kao i primjenom članova 41. tačka a), 42., 43. stav 1. i 2. i 49. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine

OSUĐUJE

na kazne zatvora u trajanju od po 12 (dvanaest) godina,

a optuženu H.F., primjenom navedenih zakonskih odredaba kao i primjenom članova 41. tačka a), 42., 43. stav 1. i 2., 49. stav 1, 50. tačka b) i 51. stav 1. tačka b) Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine,

OSUĐUJE

na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine.

Na osnovu člana 57. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, optuženim B.H. i Š.E. u izrečene kazne zatvora se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 07.07.2016. godine pa do upućivanja na izdržavanje kazne zatvora (...)

Kada se radi o novčanoj kazni fizičkoj osobi, u izreci presude se navodi broj dnevnih iznosa novčane kazne i visina dnevnog iznosa, a zatim rok i način plaćanja novčane kazne te način izvršenja ako se kazna ne plati u određenom roku.

Ako nije moguće izreći novčanu kaznu u dnevnim iznosima, izreka presude mora sadržavati određen iznos novčane kazne, rok i način plaćanja te način izvršenja ako se kazna ne plati u određenom roku.¹³²

Primjer dijela izreke presude kojom se optuženi osuđuje na novčanu kaznu prema krivičnom zakonodavstvu u FBiH:

(...) pa ga sud, primjenom navedenih zakonskih odredaba, te odredaba člana 47. stavovi 1, 3. i 8., člana 48. stavovi 2. i 3. i člana 49. stavovi 1. i 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine

OSUĐUJE

NA NOVČANU KAZNU U IZNOSU OD 500,00 (PET STOTINA) KONVERTIBILNIH MARAKA

koju je optuženi dužan platiti u roku od pet (5) mjeseci od pravosnažnosti ove presude, a ukoliko optuženi ne plati novčanu kaznu u ovom roku sud će donijeti odluku da se novčana kazna zamijeni kaznom zatvora tako što će se za svakih započelih 100,00 KM novčane kazne odrediti jedan dan zatvora.

Primjer dijela izreke presude kojom se optuženi osuđuje na novčanu kaznu prema krivičnom zakonodavstvu u RS-u:

(...) pa je sud na osnovu navedene odredbe zakona uz primjenu odredaba iz člana 49, stavovi 1. i 2., člana 50. stav 2. i člana 52. stavovi 1. i 5. Krivičnog zakonika Republike Srpske

132 Član 46. KZ BiH, član 47. KZ FBiH/BDBiH i član 49. i član 50. stav 1. KZ RS.

OSUĐUJE

NA NOVČANU KAZNU U IZNOSU OD 1.000,00 (HILJADU) KONVERTIBILNIH MARAKA

Izrečenu novčanu kaznu optužena je dužna platiti u roku od 2 (dva) mjeseca računajući od dana pravosnažnosti presude, a ako optužena ne plati novčanu kaznu u navedenom roku, sud će narediti njeno prinudno izvršenje. Ako novčana kazna putem prinudnog izvršenja ne bude naplaćena u roku od jedne godine, sud će donijeti odluku o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora, na način da se svakih 100,00 KM zamijeni jednim danom kazne zatvora.

Kada se radi o sticaju krivičnih djela, u skladu sa odredbama člana 290. stav 5. ZKP BiH/BDBiH, člana 305. stav 5. ZKP FBiH i člana 304. stav 5. ZKP RS, sud će u izreku presude unijeti kazne utvrđene za svako od krivičnih djela za koje je optuženi oglašen krivim, a zatim jedinstvenu kaznu koja je izrečena za sva djela u sticaju. Kada sud za neka krivična djela u sticaju utvrdi kazne zatvora, a za druga krivična djela u sticaju novčane kazne, izreka presude mora sadržavati pojedinačno utvrđene kazne zatvora i pojedinačno utvrđene novčane kazne, a slijedom navođenja primijenjenih odgovarajućih zakonskih odredaba i jedinstvenu kaznu zatvora i jedinstvenu novčanu kaznu.¹³³ Izreka presude mora sadržavati odluku o sporednoj kazni ako je utvrđena makar za jedno krivično djelo u sticaju.¹³⁴

Prema zakonskoj odredbi sadržanoj u KZ RS kojom je određena kazna oduzimanja vozačke dozvole, izreka presude pored odluke o oduzimanju vozačke dozvole mora sadržavati trajanje kazne.¹³⁵

133 Član 54. stav 3. KZ FBiH/BDBiH, član 53. stav 3. KZ BiH i član 56. stav 2. tačka 6) KZ RS.

134 Član 54. stav 4. KZ FBiH/BDBiH, član 53. stav 4. KZ BiH i član 56. stav 3. KZ RS.

135 Član 51. stav 2. KZ RS.

Kada se optuženi oglašava krivim, ali se oslobađa od kazne slijedom utvrđenja da postoji neki od propisanih zakonskih osnova, pored odgovarajuće zakonske odredbe koja se odnosi na krivično djelo, izreka presuda mora sadržavati i zakonski osnov za oslobođenje od kazne¹³⁶.

Primjer dijela izreke presude kojom se optuženi oslobađa od kazne prema praksi sudova u RS-u:

(...) pa sud optuženu uz primjenu naprijed navedenog zakonskog propisa, te odredbe člana 55. stav 1. i člana 250. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske

OSLOBAĐA OD KAZNE

Za razliku od kazne na koju se optuženi „osuđuje“, u dijelu izreke presude koja se odnosi na odluku o uvjetnoj osudi (KZ BiH/FBiH/RS/BDBiH)¹³⁷ ili odluku o uvjetnoj osudi sa zaštitnim nadzorom (KZ BiH/FBiH/RS/BDBiH)¹³⁸ ili odluku o sudskoj opomeni (KZ FBiH)¹³⁹, sud u izreci presude, pozivajući se na odgovarajući zakonski osnov, „izriče“ neku od ovih krivičnopравnih sankcija.

Uvjetnom osudom sud u izreci presude učinitelju krivičnog djela utvrđuje kaznu i istovremeno određuje da se ona neće izvršiti ako osuđeni za vrijeme koje odredi sud ne učini novo krivično djelo. Kada osim ovog uvjeta, sud u uvjetnoj osudi odredi optuženom ispunjenje i neke druge obaveze, čije se ispunjenje po zakonu može odrediti u uvjetnoj osudi, u izreci presude će se naznačiti zakonski osnov za određivanje te obaveze, jasno odrediti obaveza

136 Naprimjer: „Na osnovu člana 366. stav 5. Krivičnog zakonika Republike Srpske optuženi se OSLOBAĐA OD KAZNE.“ Odluka se piše na sredini novog reda velikim slovima, a prema praksi Suda BiH, velikim i podebljanim slovima.

137 Uvjetnu osudu kao krivičnopравnu sankciju propisuju svi krivični zakoni u BiH, pri čemu se ova sankcija zakonom utvrđuje kao posebna krivična sankcija (član 5. KZ BiH) ili se svrstava u mjere upozorenja (član 59. KZ FBiH/BDBiH) ili alternativne mjere (član 61. stav 1. KZ RS).

138 Članovi 65. do 67. KZ BiH, članovi 68. do 70. KZ FBiH/BDBiH, članovi 68. i 69. KZ RS.

139 Član 59. KZ FBiH određuje sudsku opomenu kao jednu od mjera upozorenja.

i rok za njeno ispunjenje (naprimjer, obaveza optuženog da vrati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom).¹⁴⁰

Ako je sud, primjenom odgovarajućih zakonskih odredaba, odredio da se učinitelj kome je izrečena uvjetna osuda stavi pod zaštitni nadzor u cilju boljeg ostvarenja svrhe uvjetne osude¹⁴¹, izreka presude mora sadržavati i jasno određen sadržaj nadzora i period trajanja.

Kada sud, shodno zakonskim odredbama iz člana 43. KZ BiH i člana 44. KZ FBiH/BDBiH izrekne kaznu zatvora do jedne godine i istovremeno, uz saglasnost optuženog, odredi da se izrečena kazna zamijeni radom za opće dobro na slobodi, izreka presude mora sadržavati jasno određeno trajanje rada za opće dobro i rok za izvršenje tog rada. Isto se odnosi i kada sud, shodno članu 70. stavovi 1., 4. i 5. KZ RS, na zahtjev osuđenog zamijeni kaznu zatvora radom u javnom interesu.

Kada je riječ o pravnim osobama, krivični zakoni propisuju da sud može, u skladu sa zakonskim odredbama, izreći novčanu kaznu, kaznu oduzimanja imovine i kaznu prestanka pravne osobe.¹⁴²

U izreci presude kojom se izriče novčana kazna pravnoj osobi mora biti jasno određen iznos novčane kazne i rok plaćanja.¹⁴³ Isto tako, kada se presudom oduzima imovina pravnog lica, u izreci presude mora biti jasno određeno koja se imovina u vlasništvu pravne osobe oduzima¹⁴⁴ i vrijednost oduzete imovine, a kada je riječ o kazni prestanka pravne osobe, zakon obavezuje sud da uz izrečenu kaznu prestanka pravne osobe predloži otvaranje postupka likvidacije te pravne osobe.¹⁴⁵ Ako se krivičnopravna sankcija izriče pravnom sljedniku pravne osobe koja je tokom krivičnog postupka prestala da postoji, ali za koju je utvrđena odgovornost za krivično djelo fizičke osobe, izreka presude

140 Član 63. KZ FBiH/BDBiH, član 60. KZ BiH i član 62. stav 2. KZ RS.

141 Član 68. stav 1. KZ FBiH/RS/BDBiH i član 65. KZ BiH.

142 Član 131. KZ BiH, član 135. KZ FBiH/BDBiH i član 111. KZ RS.

143 Član 132. KZ BiH, član 136. KZ FBiH/BDBiH i član 112. KZ RS.

144 Član 137. KZ FBiH, član 113. KZ RS, član 133. KZ BiH i član 137. KZ BDBiH.

145 Član 138. KZ FBiH, član 114. KZ RS, član 134. KZ BiH i član 138. KZ BDBiH.

mora sadržavati i oznaku pravnog osnova za izricanje krivičnopravne sankcije pravnom sljedniku.

U skladu sa odredbama zakona o krivičnom postupku o sadržaju presude kojom se optuženi oglašava krivim (član 285. stav 1. tačka e) ZKP BiH/BDBiH, član 300. stav 1. tačka e) ZKP FBiH i član 299. stav 1. tačka d) ZKP RS), izreka presude može sadržavati i odluku o sigurnosnim mjerama¹⁴⁶, čija je svrha otklanjanje stanja ili uvjeta koji mogu utjecati da učinitelj ubuduće učini krivična djela.¹⁴⁷

Kao sigurnosne mjere, krivični zakoni propisuju obavezno psihijatrijsko liječenje¹⁴⁸, obavezno liječenje od ovisnosti¹⁴⁹, zabranu vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti¹⁵⁰, odnosno prema KZ FBiH, zabranu vršenja poziva, aktivnosti ili funkcija¹⁵¹, oduzimanje predmeta, a prema KZ FBiH lišenje predmeta¹⁵². KZ FBiH dodatno propisuje i zabranu upravljanja prijevoznim sredstvom¹⁵³, a KZ RS i KZ BDBiH zabranu upravljanja motornim vozilom¹⁵⁴, zabranu prisustvovanja određenim sportskim priredbama¹⁵⁵, zabranu približavanja i komunikacije s određenim licem¹⁵⁶, obavezan psihosocijalni tretman¹⁵⁷ i

146 KZ BiH/RS/BDBiH koristi termin „mjere bezbjednosti“.

147 Član 69. KZ BiH, član 71. KZ FBiH/BDBiH i član 72. KZ RS.

148 Član 71. KZ BiH i član 74. KZ FBiH/BDBiH.

149 Član 72. KZ BiH, član 75. KZ FBiH/BDBiH i član 76. KZ BiH/RS/BDBiH korist termin „zavisnosti“.

150 Član 73. KZ BiH, član 77. KZ RS i član 76. KZ BDBiH.

151 Član 76. KZ FBiH. Postoji razlika između naziva ove sigurnosne mjere i načina na koji je ona definirana u članu 76. stav 1. i stav 2. KZ FBiH. Naime, član 71. tačka d) određuje zabranu vršenja poziva, aktivnosti ili funkcija kao vrstu sigurnosne mjere, i isti naziv ove mjere je naznačen u naslovu člana 76. KZ FBiH. Međutim, član 76. stav 1. određuje da se „sigurnosna mjera zabrane obavljanja određenog zvanja, djelatnosti ili dužnosti može izreći počinitelju koji je počinio krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost...“, dok stav 2. određuje da „sigurnosna mjera zabrane vršenja određenog poziva, aktivnosti ili funkcije može se izreći u trajanju koje ne može biti kraće od jedne niti duže od deset godina...“.

152 Član 74. KZ BiH, član 78. KZ FBiH/BDBiH i član 82. KZ RS.

153 Član 77. KZ FBiH.

154 Član 82.a KZ RS i član 77. KZ BDBiH.

155 Član 78. KZ RS i član 77.a KZ BDBiH.

156 Član 79. KZ RS i član 77.b KZ BDBiH.

157 Član 80. KZ RS i član 77.c KZ BDBiH.

udaljenje iz zajedničkog domaćinstva¹⁵⁸. KZ RS određuje dvije mjere koje se odnose na psihijatrijsko liječenje. Prva se odnosi na obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi¹⁵⁹, a druga na obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi¹⁶⁰

U dijelu izreke presude kojim sud izriče neku od sigurnosnih mjera ili više njih, nužno je naznačiti odgovarajući zakonski osnov¹⁶¹, vrstu mjere, njen sadržaj, trajanje mjere, kao i druge elemente koji bliže određuju primjenu te mjere (naprimjer, ako se radi o primjeni mjere oduzimanja predmeta, predmeti koji se oduzimaju moraju biti jasno određeni).

Primjer odluke kojom se izriče sigurnosna mjera zabrane vršenja poziva, aktivnosti ili funkcije prema krivičnom zakonodavstvu u FBiH:

Na osnovu člana 76. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine optuženom G.G. se izriče sigurnosna mjera Zabrane vršenja poziva, aktivnosti ili funkcije te mu se zabranjuje vršenje dužnosti direktora privrednog društva u trajanju od 2 (dvije) godine, računajući od dana pravosnažnosti presude, s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja te mjere.

158 Član 81. KZ RS i član 77.d KZ BDBiH.

159 Član 74. KZ RS.

160 Član 75. KZ RS.

161 Zakonski osnov za izricanje sigurnosne mjere proizilazi iz činjenice da je konkretna sigurnosna mjera propisana zakonom, da su ispunjeni zakonski uvjeti za izricanje te mjere i da se mjera izriče u zakonom određenu svrhu.

Primjer odluke o mjeri bezbjednosti prema krivičnom zakonodavstvu u RS-u:

Na osnovu odredbe člana 82 stav 1 Krivičnog zakonika Republike Srpske optuženim se izriče mjera bezbjednosti oduzimanja predmeta i to:

- *Mobilni telefon marke "Samsung", bijele boje, model ... i SIM kartica sa natpisom "... " serijskog broja ... i*
 - *Mobilni telefon marke "Samsung", tamno plave boje, model "...", serijskog broja ...*
-

Presudom kojom se pravna osoba oglašava odgovornom za krivično djelo, u skladu sa zakonskim odredbama, sud također može izreći sigurnosnu mjeru oduzimanja predmeta¹⁶², odnosno objave presude¹⁶³ ili mjeru zabrane vršenja određene djelatnosti¹⁶⁴. Pored oznake zakonskog osnova za izricanje konkretne sigurnosne mjere pravnoj osobi, u izreci presude, nužno je odrediti predmete koji se oduzimaju, ili, kada je riječ o objavi presude, odrediti da li će se presuda objaviti u štampi, na radiju ili televiziji ili u više sredstava javnog informiranja i kojih, kao i da li će se obrazloženje presude objaviti u cjelini ili u izvodu te vrijeme objavljivanja (nakon pravomoćnosti presude). U izreci presude kojom sud određuje zabranu obavljanja djelatnosti treba jasno odrediti proizvod ili posao ili djelatnost ili više njih čija se proizvodnja odnosno vršenje zabranjuje i trajanje mjere.

Kada je riječ o odluci o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom¹⁶⁵, ovaj institut je reguliran krivičnim zakonima¹⁶⁶, dok je zakonima o krivičnom postupku reguliran postupak utvrđenja i oduzimanja imovinske

162 Članovi 74. i 137. KZ BiH, članovi 78 i 141. KZ FBiH/BDBiH te članovi 82. i 116. KZ RS.

163 Član 138. KZ BiH, član 142. KZ FBiH/BDBiH i član 117. KZ RS.

164 Član 139. KZ BiH, član 143. KZ FBiH/BDBiH i član 118. KZ RS.

165 Određenje imovinske koristi koja je pribavljena krivičnim djelom mora proizilaziti iz činjenica i okolnosti sadržanih u činjeničnom opisu djela.

166 Članovi 110., 110.a i 111. KZ BiH, članovi 114., 114.a i 115. KZ FBiH/BDBiH te članovi 83. i 84. KZ RS.

koristi pribavljene krivičnim djelom¹⁶⁷, a posebnim zakonima¹⁶⁸ (FBiH/RS/BD BiH) se, u odnosu na krivična djela određena tim zakonima¹⁶⁹, uređuje utvrđenje, postupak i druga pitanja u vezi sa oduzimanjem imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Odluka o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u izreci presude najprije mora sadržavati zakonski osnov za izricanje mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (član, stav i tačka, puni nazivi zakona koji su primijenjeni).

Odlukom kojom se izriče mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nužno je odrediti predmet oduzimanja.¹⁷⁰ Naime, u skladu sa odredbama krivičnih zakona, od učinitelja će se oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako nije moguće oduzimanje imovinske koristi u obliku u kojem je pribavljena krivičnim djelom, učinitelj će se obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi.¹⁷¹ Dakle, ovisno o konkretnom slučaju, u izreci presude će se navesti koji se predmet, odnosno novčani iznos oduzima od optuženog.¹⁷² Ako je to zakonom propisano, izreka presude sadrži i rok plaćanja novčanog iznosa.

167 Članovi 392. do 394. ZKP BiH/BD BiH, članovi 413. do 415. ZKP FBiH te članovi 386. do 388. ZKP RS.

168 Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH („Službene novine FBiH“, br. 71/14), Zakon o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela RS („Službeni glasnik RS“ br. 66/18) i Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine BD BiH („Službeni glasnik BD BiH“ br. 29/16 i 13/19) – posebni zakoni.

169 Član 3. Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH, član 2. Zakona o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela RS i član 4. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine BD BiH.

170 Treba imati u vidu da ukoliko se donosi odluka o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, u činjeničnom opisu djela mora biti jasno naznačeno da je optuženi stekao imovinsku korist i od čega se ta imovinska korist sastoji.

171 Član 111. stav 1. KZ BiH, član 115. stav 1. KZ FBiH/BD BiH i član 84. stav 1. KZ RS.

172 Član 396. stav 2. ZKP BiH/BD BiH, član 417. stav 2. ZKP FBiH i član 390. stav 2. ZKP RS.

Ukoliko sud primijeni odredbe posebnog zakona FBiH/BDBiH¹⁷³, izrekom presude sud određuje koje stvari ili prava predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i njihovu novčanu protuvrijednost. Izreka presude potom mora sadržavati odluku da te stvari i prava postaju vlasništvo, odnosno imovina, FBiH/BDBiH, te da optuženi ili povezane osobe moraju odmah predati te stvari, odnosno prenijeti određena prava na FBiH/BDBiH, ako ona već nisu prešla na te subjekte. Ako nije moguće oduzimanje imovinske koristi u obliku u kojem je pribavljena krivičnim djelom, izreka presude mora sadržavati novčani iznos koji je srazmjernan pribavljenoj imovinskoj koristi i rok plaćanja (15 dana od dana pravomoćnosti presude). Izrekom presude se također određuje da se u javnim knjigama ili registrima koji se vode kod nadležnih organa izvrši upis prava vlasništva u korist FBiH/BDBiH.¹⁷⁴

Primjer odluke o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom donesene u skladu sa Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u FBiH:

Na osnovu člana 114. stav 1. i 2. i člana 115. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine te člana 11. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine, od optuženog B.H. oduzima se imovinska korist pribavljena krivičnim djelom u ukupnoj vrijednosti od ..., ... KM i to:

- 1. novčana sredstva u iznosu od ... KM na računu broj: ... otvorenom kod XY banke dd ...,*
- 2. novčana sredstva u iznosu od ... na računu broj: ... otvorenom kod AB banke dd ...,*
- 3. nekretnina upisane u Zemljišnoknjižnom uredu kod Općinskog suda u S., koja se sastoji od kuće i dvorišta površine ... m², upisanih u zk. ul. broj: ...*

173 Prema članu 43. stav 1. Zakona o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela RS, odluku o trajnom oduzimanju imovine sud donosi u formi rješenja.

174 Član 11. stav 1. tačka d) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH i član 11. stav 1. tačka d) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine BDBiH.

KO SP S. ..., kč ..., smještenih u ulici AŠ 1, opština ..., S., čija kupoprodajna vrijednost po ugovoru OPU IP ... od ... godine iznosi ... KM,

Navedena imovina postaje vlasništvo, odnosno imovina Federacije Bosne i Hercegovine.

Optuženi je dužan predati Federaciji Bosne i Hercegovine stvari iz tačke 1., 2. i 3. odluke o mjeri oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, a koje su predmet mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ako one već nisu prešle na Federaciju Bosne i Hercegovine, u roku od 15 dana od pravosnažnosti ove presude.

Nalaže se Općinskom sudu u S., Zemljišnoknjižnom uredu da temeljem ove presude izvrši upis prava vlasništva na nekretnini iz tačke 3. odluke o mjeri oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, u korist Federacije Bosne i Hercegovine.

Oduzeti novac od optuženog B.H. kod XY banke d.d. ... i AB banke d.d. ..., postaje prihod budžeta Federacije Bosne i Hercegovine.

Kada se imovinska korist stečena krivičnim djelom oduzima od više optuženih koji su oglašeni krivim, izreka presude sadrži odluku o oduzimanju imovinske koristi za svakog od optuženih pojedinačno. Treba imati u vidu da nije moguće solidarno obavezati optužene na isplatu iznosa imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, s obzirom da je svrha primjene ovog instituta da se od optuženog oduzme ona imovinska korist koju je taj optuženi pribavio učinjenjem konkretnog krivičnog djela, u skladu sa načelom da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom.

Ukoliko pravna osoba učinjenim krivičnim djelom pribavi imovinsku korist, imovinska korist će se pravnoj osobi oduzeti¹⁷⁵, a odluka o oduzimanju pribavljene imovinske koristi pravnoj osobi sadrži iste elemente kao i kad se imovinska korist pribavljena krivičnim djelom oduzima od fizičke osobe.

175 Član 140. KZ BiH, član 144. KZ FBiH/BDBiH i član 119. stav 1. KZ RS.

Za razliku od posebnih zakona u FBiH i BDBiH, u skladu sa članom 37. stavovi 1. i 3. Zakona o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela RS, izreka presude kojim se optuženi oglašava krivim sadrži odluku o zahtjevu javnog tužitelja za trajno oduzimanje imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela, samo ako se optuženi¹⁷⁶ koji je vlasnik te imovine na ročištu za glavni pretres izjasni da ne osporava taj zahtjev. Ukoliko optuženi ospori zahtjev javnog tužitelja za trajno oduzimanje imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela, sud će, u skladu sa članom 43. stav 1. ovog zakona, posebnim rješenjem odlučiti o tom zahtjevu.

Posebni zakon u RS-u ne propisuje posebno sadržaj odluke o trajnom oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela u izreci presude. Međutim, kada sud u skladu sa zakonskim odredbama posebnog zakona u RS-u donese tu odluku, logičnim se čini primijeniti odgovarajuće odredbe člana 43. stav 2. tog zakona, koje se odnose na sadržaj rješenja o trajnom oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela.

U skladu sa članom 285. stav 1. tačka e) ZKP BiH/BDBiH, članom 300. stav 1. tačka e) ZKP FBiH i članom 299. stav 1. tačka d) ZKP RS), sud će donijeti odluku o vraćanju predmeta ako predmet ili više njih do tada nisu vraćeni vlasniku odnosno držatelju predmeta¹⁷⁷, a postojali su odnosno postoje uvjeti za to. Izreka odluke, pored navođenja zakonskog osnova, mora sadržavati podatke o predmetu koji se vraća, kojoj osobi se vraćaju predmeti i da li je ta osoba vlasnik ili držatelj predmeta.

Kada je optuženom za konkretno krivično djelo izrečena kazna zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora (KZ BiH/FBiH/BDBiH) odnosno kazna doživotnog zatvora (KZ RS) ili kazna maloljetničkog zatvora ili novčana kazna¹⁷⁸, izreka presude, u skladu sa članom 285. stav 1. tačka f) ZKP BiH/BDBiH, članom 300. stav 1. tačka f) ZKP FBiH i članom 299. stav 1. tačka đ) ZKP RS, sadrži i odluku

176 Odredbom člana 4. stav 1. tačka 4) određeno je da se vlasnikom smatra osumnjičena, optužena, osuđena osoba, ostavitelj, pravni sljedbenik ili treća osoba.

177 Član 74. ZKP BiH/BDBiH, član 88. ZKP FBiH i član 139. ZKP RS.

178 Član 56. stav 1. KZ BiH, član 57. stavovi 1. KZ FBiH/BDBiH i član 59. stav 1. KZ RS.

o uračunavanju u izrečenu kaznu pritvora i svakog lišenja slobode u vezi sa tim krivičnim djelom.

Krivični zakoni FBiH i BDBiH dodatno određuju da se u izrečenu kaznu uračunava i kazna zatvora koju je osuđeni izdržao ili novčana kazna koju je osuđeni platio za prekršaj čija obilježja obuhvataju i obilježja prekršaja.¹⁷⁹ Svi krivični zakoni propisuju i mogućnost uračunavanja pritvora, lišenja slobode i kazne izdržane u inozemstvu ako je u vezi sa istim krivičnim djelom.¹⁸⁰

Odluka o uračunavanju pritvora i lišenja slobode u izreci presude, pored zakonskog osnova, mora sadržavati jasno naznačeno trajanje pritvora i/ili lišenja slobode koje se uračunava¹⁸¹. Ako je optuženom bio određen pritvor u više različitih perioda, svaki od tih perioda mora biti naznačen u izreci presude¹⁸². Kada sud optuženom kome je izrečena kazna zatvora produži ili odredi pritvor nakon izricanja presude, odlukom o uračunavanju tog pritvora u izrečenu kaznu određuje se uračunavanje pritvora počev od datuma kada je započeo pritvor¹⁸³ do upućivanja na izdržavanje kazne¹⁸⁴.

Kada sud optuženom kome je bilo određeno lišenje slobode i/ili pritvor u toku trajanja krivičnog postupka izrekne novčanu kaznu, u odluci o uračunavanju lišenja slobode odnosno pritvora u novčanu kaznu, uz naznačenje odgovarajućeg zakonskog osnova i trajanja pritvora odnosno lišenja slobode, mora biti naznačen način uračunavanja, odnosno zakonsko određenje ekvivalenta novčanog iznosa u odnosu na dan pritvora, lišenja slobode ili dan zatvora.¹⁸⁵

Kada je riječ o uračunavanju izdržane kazne u izrečenu kaznu za krivično djelo za koje je optuženi oglašen krivim, izreka presude, pored ostalog, sadrži i

179 Član 57. stav 2. KZ FBiH/BDBiH.

180 Član 57. KZ BiH, član 58. KZ FBiH/BDBiH i član 60. KZ RS.

181 Datum početka i datum završetka pritvora odnosno lišenja slobode.

182 Označavanjem datuma početka i datuma završetka svakog pritvora.

183 Naznačiti datum početka pritvora.

184 Član 138. stav 6. ZKP BiH/BDBiH, član 152. stav 6. ZKP FBiH i član 203. stav 6. ZKP RS.

185 U skladu sa članom 56. stav 3. KZ BiH, članom 57. stav 3. KZ FBiH/BDBiH i članom 59. stav 2. KZ RS izjednačava se dan pritvora, dan lišenja slobode, dan maloljetničkog zatvora, dan zatvora, dan dugotrajnog zatvora (KZ BiH/FBiH/BDBiH), kazna doživotnog zatvora (KZ RS) i iznos od 100 KM.

vrijeme provedeno na izdržavanju te kazne, naziv suda te broj i datum presude kojom je ta kazna izrečena.

Kada sud odluči da se u izrečenu kaznu uračuna pritvor, lišenje slobode u toku ekstradicionog postupka i/ili kazna koju je učinitelj izdržao po presudi inozemnog suda, pored ostalog, nužno je naznačiti naziv suda ili drugog tijela koje je donijelo odluku i broj i datum donošenja te odluke.

Također, kada sud u skladu sa zakonskim odredbama donese odluku o uračunavanju plaćene novčane kazne u izrečenu kaznu zatvora ili maloljetničkog zatvora ili dugotrajnog zatvora (KZ BiH/FBiH/BDBiH) ili doživotnog zatvora (KZ RS), ova odluka u izreci presude mora sadržavati odgovarajući zakonski osnov, naznačenje iznosa plaćene novčane kazne koja se uračunava u izrečenu zatvorsku kaznu, naznačenje suda te broj i datum odluke kojom je ta novčana kazna izrečena i određenje da se uračunavanje vrši na način da se izjednačava novčani iznos od 100 KM i dan zatvora.¹⁸⁶

Primjer odluke o uračunavanju pritvora u novčanu kaznu prema odredbama krivičnog zakonodavstva u RS-u:

Na osnovu odredbe člana 59. stavovi 1. i 2. Krivičnog zakonika Republike Srpske, u izrečenu novčanu kaznu optuženom se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 14.02.2013. godine do 14.03.2013. godine, tako što se svaki dan pritvora izjednačava sa 100,00 KM novčane kazne.

186 Ibid.

Primjer odluke o uračunavanju pritvora u zatvorsku kaznu prema odredbama krivičnog zakonodavstva u FBiH:

Na osnovu člana 57. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, optuženim B.H. i Š.E. u izrečene kazne zatvora se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 07.07.2016. godine pa do upućivanja na izdržavanje kazne zatvora.

Član 285. stav 1. tačka g) ZKP BiH/BDBiH, član 300. stav 1. tačka g) ZKP FBiH i član 299. stav 1. tačka e) ZKP RS određuje da je odluka o troškovima krivičnog postupka nužni element izreke presude kojom se optuženi oglašava krivim. Zakoni o krivičnom postupku dodatno određuju da je sud dužan u izreci presude kojom optuženog oglašava krivim odrediti da je optuženi dužan naknaditi troškove krivičnog postupka¹⁸⁷ ili, kada su za to ispunjeni zakonski uvjeti, da se optuženi oslobađa dužnosti naknade troškova krivičnog postupka u cjelini ili djelomično.¹⁸⁸

Kada sud donese odluku kojom obavezuje optuženog da naknadi troškove krivičnog postupka u cjelini, uz navođenje odgovarajućeg zakonskog osnova i određenja da je optuženi dužan naknaditi troškove krivičnog postupka, odluka u izreci presude mora sadržavati visinu troškova nastalih u vezi sa krivičnim postupkom za krivična djela za koja je optuženi oglašen krivim¹⁸⁹ i iznos

187 Član 188. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 202. stav 1. ZKP FBiH i član 99. stav 1. ZKP RS.

188 Ibid, stav 4.

189 U izreci presude označiti ukupan iznos troškova krivičnog postupka uzimajući u obzir izdatke prema vrstama troškova krivičnog postupka koji su propisani zakonom.

paušala¹⁹⁰. Kada sud zbog nedostatka podataka nije u mogućnosti odrediti visinu troškova krivičnog postupka, u izreci presude će optuženog obavezati na naknadu troškova, odrediti iznos paušala koji je optuženi dužan platiti, te da će o visini troškova krivičnog postupka donijeti posebno rješenje.¹⁹¹

Kada je presudom više optuženih osoba oglašeno krivim za krivično djelo ili više krivičnih djela, sud će u odluci o troškovima odrediti koliki će dio troškova snositi svaki od njih. Ako to nije moguće, sud će u odluci o troškovima krivičnog postupka u izreci presude obavezati sve optužene da solidarno naknade troškove krivičnog postupka, s tim što će se plaćanje paušalnog iznosa odrediti za svakog optuženog posebno.¹⁹²

Zakoni o krivičnom postupku propisuju mogućnost da se optuženi, kada su za to ispunjeni zakonski uvjeti, oslobodi dužnosti naknade troškova krivičnog postupka u cjelini ili djelomično. U tom slučaju, izreka presude u odluci o oslobođenju optuženog dužnosti naknade krivičnog postupka sadrži i odgovarajući zakonski osnov za donošenje takve odluke, a kada je riječ o djelomičnom oslobođenju dužnosti naknade troškova krivičnog postupka, u odluci je potrebno odrediti troškove čije se dužnosti naknade optuženi oslobađa (na primjer, u dijelu nagrade i nužnih izdataka branitelja postavljenog po službenoj dužnosti u toku krivičnog postupka).

Odluka o troškovima krivičnog postupka u izreci presude koja se odnosi na pravnu osobu koja je oglašena odgovornom za krivično djelo, u zavisnosti od

190 Član 185. stavovi 2. i 3. ZKP BiH/BDBiH, član 96. stavovi 2. i 3. ZKP RS i član 199. stavovi 2. i 3. ZKP FBiH određuju šta obuhvataju troškovi krivičnog postupka. Način iskazivanja troškova u izreci sudske presude ili rješenja suda nije posebno propisan, a prema uobičajenoj sudskoj praksi ovi troškovi se navode u njihovom ukupnom iznosu; ako je više osoba oglašeno krivim, u odluci se navode troškovi za svakog optuženog, a paušal se iskazuje posebno. Iako je zakonima o krivičnom postupku propisano da je presuda izvršna kada postane pravomoćna, prema praksi pojedinih sudova izreka odluke o troškovima krivičnog postupka sadrži određenje posebnog roka za plaćanje troškova krivičnog postupka, te da će se naplata troškova izvršiti prinudnim putem ukoliko optuženi ne izvrši ovu obavezu u određenom roku.

191 Član 186. stav 2. i član 188. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 200. stav 2. i član 202. stav 1. ZKP FBiH te član 97. stav 2. i član 99. stav 1. ZKP RS.

192 Ibid, stav 3.

odluke suda, sadrži iste elemente kao i odluka o troškovima krivičnog postupka optuženoj fizičkoj osobi.

Presuda kojom se optuženi oglašava krivim sadrži i odluku o imovinskopravnom zahtjevu kada je prijedlog za ostvarivanje imovinskopavnog zahtjeva podnesen od strane ovlašćene osobe do završetka glavnog pretresa.¹⁹³ U skladu sa zakonskim odredbama iz člana 193. stavovi 1. i 2. KZ BiH/BDBiH, člana 207. stavovi 1. i 2. ZKP FBiH te člana 103. stavovi 1. i 2. ZKP RS, imovinskopravni zahtjev može se odnositi na naknadu štete, povrat stvari ili poništavanje određenog pravnog posla.

Odlukom o imovinskopravnom zahtjevu sud može oštećenom dosuditi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili djelomično ili ga uputiti da u cjelini ili djelomično ostvaruje imovinskopravni zahtjev u parničnom postupku.¹⁹⁴

Kada sud donese odluku o imovinskopravnom zahtjevu kojom dosuđuje imovinskopravni zahtjev u cjelini ili djelomično, uz oznaku odgovarajućeg zakonskog osnova, odluka u izreci presude mora sadržavati jasno određenu obavezu optuženog u vezi sa postavljenim imovinskopavnim zahtjevom (naprimjer, optuženi je dužan na ime imovinskopavnog zahtjeva platiti oštećenom određeni iznos novca ili vratiti određenu stvar ili se odlukom poništava određeni ugovor s posljedicama koje iz toga proističu), ime i prezime oštećenog ili naziv oštećene pravne osobe, kao i rok, uz određenje početka računanja roka (naprimjer, u roku od 30 dana od dana pravomoćnosti presude).

Primjer odluke o imovinskopravnom zahtjevu prema krivičnom zakonodavstvu u FBiH:

Na osnovu člana 212. stav 1. i 3. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine optuženi je dužan na ime imovinskopavnog

193 Član 193. stav 1. i član 195. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 207. stav 1. i član 209. stav 2. ZKP FBiH te član 103. stav 1. i član 105. stav 2. ZKP RS.

194 Član 198. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 212. stav 3. ZKP FBiH i član 107. stav 3. ZKP RS.

zahtjeva, oštećenom Udruženju građana „M. K.“ platiti iznos od 50.000 KM, u roku od 30 dana, od dana pravosnažnosti ove presude.

U skladu sa članom 285. stav 1. tačka g) ZKP BiH/BDBiH, članom 300. stav 1. tačka g) ZKP FBiH i članom 299. stav 1. tačka e) ZKP RS, izreka presude kojom se optuženi oglašava krivim može, u skladu sa zakonskim odredbama, sadržavati i odluku da se pravomoćna presuda ima objaviti putem sredstava javnog informiranja. Za razliku od KZ BiH/FBiH/BDBiH, KZ RS određuje da će se presuda kojom je oglašen krivim učinitelj krivičnog djela protiv časti i ugleda izvršenog putem štampe, radija, televizije, kompjuterskog sistema ili kompjuterske mreže ili drugog sredstva javnog informiranja ili komunikacije objaviti u cjelini ili djelomično o trošku učinitelja.¹⁹⁵ Odluka o objavljivanju pravomoćne presude u izreci presude, uz odgovarajući zakonski osnov, mora sadržavati podatke o presudi ili dijelovima presude koji se objavljuju, način objavljivanja (naprimjer putem novina), vrijeme objavljivanja i trajanja objave presude i određenje u pogledu dužnosti optuženog da snosi troškove objavljivanja pravomoćne presude.

Objasnenje prvostepene presude

Pravo na obrazloženju sudsku odluku je jedan od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 6. EKLJP-a. Evropski sud za ljudska prava je u nizu svojih presuda potvrdio svoje stavove da sudske presude moraju sadržavati razloge na kojima se temelje te da se ta obaveza ne može tumačiti na način da zahtijeva detaljan odgovor na svaki argument.¹⁹⁶ Obim dužnosti davanja obrazloženja može varirati ovisno o naravi odluke i mora se odrediti u svjetlu činjenica i okolnosti svakog pojedinačnog slučaja.¹⁹⁷ Međutim, iz odluke mora biti jasno

195 Član 208.d KZ RS.

196 ESLJP, *Van de Hurk protiv Nizozemske*, presuda od 19. 4. 1994. godine, predstavka br. 16034/90, stav 61.

197 ESLJP, *García Ruiz protiv Španjolske*, presuda od 21. 1. 1999. godine, predstavka br. 30544/96, stav 26.

da je sud ispitao sva bitna pitanja, te obrazloženje presude mora sadržavati razloge o odbijanju ili prihvaćanju prijedloga i prigovora učesnika u postupku.¹⁹⁸ Prema stajalištu ESLJP-a, ukoliko bi argument strane u postupku, ako bi bio prihvaćen, bio odlučujući za ishod predmeta, on zahtijeva konkretan i brz odgovor suda u svojoj presudi.¹⁹⁹

Konsultativno vijeće evropskih sudija je u svom Mišljenju o kvalitetu sudskih odluka²⁰⁰, pored ostalog, naglasilo da kvalitet sudskih odluka naročito ovisi o kvalitetu njihovog obrazloženja. „Obrazloženje ne samo da olakšava strankama u sporu da lakše razumiju i prihvate odluku, nego je u prvome redu zaštita od arbitrarnosti. Prvo, ono obavezuje sudiju da odgovori na podneske stranaka, te da specificira tačke kojima se odluka opravdava i koje je čine zakonitom; drugo, ono omogućuje društvu da razumije funkcioniranje pravosudnog sistema.“ U mišljenju se nadalje navodi da obrazloženje mora biti dosljedno, jasno, nedvosmisleno i neproturječno. To je osnovna zaštita, jer stranama u postupku omogućuje da budu sigurne da su njihovi podnesci ispitani i da ih je sudija uzeo u obzir. Uz priznavanje ovlasti sudija u tumačenju prava (zakona), ne smije se zaboraviti ni obaveza sudije u oblasti unapređenja pravne sigurnosti.²⁰¹

198 Naprimjer, ESLJP je u svojoj presudi u predmetu *Suominen protiv Finske* od 1. 7. 2003. godine, predstavka br. 7801/97, razmatrajući da li je povrijeđeno pravo na pravično suđenje kada sud ne prihvati ili djelomično prihvati prijedloge za provođenje dokaza neke od strana u postupku, naveo da je za donošenje zaključka ključno dati odgovor na pitanje da li je odluka suda o odbijanju prihvaćanja dokaza predočena u obrazloženoj sudskoj odluci, na koju predlagatelj dokaza ima pravo žalbe. ESLJP je u konkretnom predmetu utvrdio da presuda ne sadrži razloge o odbijanju dijela dokaznih prijedloga podnositeljice predstavke i, shodno tome, utvrdio da je povrijeđen član 6. stav 1 EKLP-a. ESLJP je ponovo naveo da, iako domaći sud ima određeno polje slobodne procjene pri odabiru argumenata u određenom predmetu i prihvaćanju dokaza koji podupiru tvrdnje stranaka, sud je dužan opravdati svoje aktivnosti navodeći razloge za svoje odluke. ESLJP je ponovo naglasio da je daljnja funkcija obrazložene odluke pokazati strankama da su saslušane. Štoviše, obrazložena odluka daje stranci mogućnost žalbe protiv nje, kao i mogućnost da odluku preispita žalbeno tijelo. Samo donošenjem obrazložene odluke može postojati javni nadzor nad provođenjem pravde (stavovi od 34. do 37. presude).

199 ESLJP, *Ruiz Torija protiv Španjolske* i *Hiro Balani protiv Španjolske*, aplikacije br. 18390/91 i 18064/91, presude od 9. 12. 1994. godine, stavovi 27. do 30.

200 Mišljenje broj 11. (2008.), između ostalog, naglašava da je valjana obrazloženje sudske odluke nužno i ne smije se zanemariti zbog brzine, te da zahtijeva od sudija da imaju dovoljno vremena za pripremu svojih odluka.

201 Ibid, stavovi od 34. do 50.

Zakoni o krivičnom postupku u BiH, odredbama koje se odnose na sadržaj presude, propisuju da je obrazloženje presude nužni zakonski element svake presude²⁰² i da mora sadržavati razloge za svaku tačku presude.²⁰³

Iako zakonske odredbe kojima se određuje sadržaj obrazloženja presude uzimaju u obzir vrste presude, one ne definiraju precizno njegov sadržaj. Stoga je prilikom njihove primjene, ovisno o ishodu i okolnosti konkretnog postupka, nužno imati u vidu i druge relevantne krivičnomaterijalne i krivičnoprocesne odredbe.

U skladu sa zakonskim odredbama iz člana 290. stav 7. ZKP BiH/BDBiH, člana 305. stav 7. ZKP FBiH i člana 304. stav 7. ZKP RS, sud će u obrazloženju presude određeno i potpuno navesti koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane, dajući naročito ocjenu vjerodostojnosti proturječnih dokaza, iz kojih razloga nije uvažio pojedine prijedloge stranaka, iz kojih razloga je odlučio da se ne sasluša neposredno svjedok ili vještak čiji je iskaz pročitao, kojim razlozima se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđenju da li postoji krivično djelo i krivična odgovornost optuženog te pri primjenjivanju određenih odredaba krivičnog zakona na optuženog i njegovo djelo. Iz sadržaja ove zakonske odredbe proizilazi obaveza suda da u obrazloženju presude navede razloge u odnosu na „činjenična utvrđenja suda“, „pojedine procesne odluke donesene tokom suđenja“ i „materijalnopravne zaključke suda“.²⁰⁴

Kada je riječ o činjeničnom utvrđenju suda, to podrazumijeva potpuno i određeno izjašnjenje suda koje činjenice nalazi dokazanim odnosno nedokazanim i iz kojih razloga.

„Budući da zakoni o krivičnom postupku sankcioniraju samo nedostatak razloga o odlučnim činjenicama²⁰⁵, navedena obaveza suda se odnosi samo na odlučne

202 Član 290. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 1. ZKP FBiH i član 304. stav 1. ZKP RS.

203 Član 290. stav 6. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 6. ZKP FBiH i član 304. stav 6. ZKP RS.

204 Filipović, Lj. *Krivična djela iz mržnje i krivična djela izazivanja mržnje*, OSCE BiH, 2019., str. 142.

205 Član 297. stav 1. tačka k) ZKP BiH/BDBiH, član 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH, član 311. stav 1. tačka k) ZKP RS.

činjenice, tj. na one o kojima ovisi primjena određenih odredaba materijalnog prava (onih o kojima ovisi postojanje krivičnog djela i krivnje optuženog), ali i primjena pojedinih odredaba procesnog prava, te odluka o krivičnopravnoj sankciji. Svoja utvrđenja sud je dužan zasnovati na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu.”²⁰⁶

Prilikom obrazlaganja činjeničnog utvrđenja sud je dužan određeno navesti koje je odlučne činjenice i na osnovu čega utvrdio, odnosno koje odlučne činjenice i iz kojih razloga nalazi dokazanim odnosno nedokazanim. To znači da je sud dužan u obrazloženju presude, ovisno o biću konkretnog krivičnog djela, određeno navesti razloge u pogledu utvrđenja radnje učinjenja krivičnog djela, posljedice (ako je element krivičnog djela), uzročne veze između njih, te u pogledu ostalih zakonskih obilježja odnosnog krivičnog djela, ali i u pogledu primijenjenih drugih krivičnopravnih odredaba.

Prilikom navođenja razloga kojima se sud rukovodio pri rješavanju procesnopravnih i materijalnopravnih pitanja u obrazloženju presude, korisno je imati u vidu razloge zbog kojih se presuda može pobijati zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka i zbog povrede krivičnog zakona, i posebnu pažnju posvetiti obrazloženju rješenja pravnih pitanja koja mogu biti predmet pobijanja u žalbama izjavljenim protiv prvostepene presude. Naročito se to odnosi na pravna pitanja (procesna i materijalna) koja su stranke i branitelji iznosili tokom suđenja i predlagali da se u vezi s njima donesu određene odluke.

Obrazloženje presude mora sadržavati razloge iz kojih sud nije uvažio određene prijedloge stranaka, iz kojih razloga je odlučio da se ne sasluša neposredno svjedok ili vještak čiji je iskaz pročitao, ali i razloge koji se odnose na druge prigovore procesnog karaktera koji su bili predmet odlučivanja suda na glavnom pretresu.

Kroz dugotrajnu sudsku praksu razvijena su pravila o redoslijedu navođenja razloga u obrazloženju presude. Tako, struktura obrazloženja određene

206 Filipović, Lj. *Krivična djela iz mržnje i krivična djela izazivanja mržnje*, OSCE BiH, 2019., str. 142. i 143.

presude u pravilu slijedi tok glavnog pretresa te tok odlučivanja prilikom vijećanja i glasanja.

U sudskoj praksi, redoslijed izlaganja u obrazloženju presude je sljedeći: 1) osnovni podaci o optužnici (naznaka podnosioca optužnice, broj i datum optužnog akta, na koga se optužba odnosi, koje se krivično djelo optuženom ili više optuženih stavlja na teret), a ako je optužnica izmijenjena tokom glavnog pretresa, u obrazloženju presude će se navesti datum i kratak sadržaj izmjene optužnice, te ukratko, navode tužitelja i odbrane u uvodnoj i završnoj riječi na glavnom pretresu; 2) izlaganje relevantnih procesnih pitanja za vođenje postupka i razlozi kojima se sud rukovodio pri njihovom rješavanju; 3) navođenje dokaza koji su izvedeni na glavnom pretresu (lista dokaza); 4) razlozi kojima se sud rukovodio pri rješavanju procesnih prigovora u vezi sa dokaznim postupkom; 5) ocjena izvedenih dokaza i utvrđenja činjenica temeljem tih dokaza; 6) pravna ocjena djela (podvođenje utvrđenog činjeničnog stanja pod odgovarajuće pravne norme), uz navođenje razloga kojima se sud rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju da li postoji krivično djelo i krivnja optuženog, te razloga kojima se sud rukovodio pri izboru krivičnopravne sankcije i, ukoliko je presudom izrečena kazna, razloga u pogledu odmjeravanja kazne; 7) razlozi odluke o troškovima postupka; 8) izjašnjenje o razlozima za donošenje drugih odluka sadržanih u izreci presude.

Zakoni o krivičnom postupku izričito određuju da se sud u obrazloženju presude kojom se optužba odbija neće upuštati u ocjenu glavne stvari, nego će se ograničiti samo na razloge za odbijanje optužbe.²⁰⁷ Slijedom ove zakonske odredbe, sud je dužan u obrazloženju presude kojom se optužba odbija potpuno i određeno se izjasniti po kojem zakonskom osnovu je optužba odbijena i navesti razloge zbog kojih smatra da u konkretnom slučaju postoji određeni zakonski osnov za odbijanje optužbe. Ukoliko je za zaključak o postojanju određenog zakonskog osnova za odbijanje optužbe potrebno

207 Član 290. stav 10. ZKP BiH/BDBiH, član 305. stav 10. ZKP FBiH i član 304. stav 10. ZKP RS.

utvrditi i određene činjenice²⁰⁸, sud je dužan u obrazloženju presude navesti na osnovu čega je utvrdio te činjenice i, uz to, navesti razloge za njihovo utvrđenje.

U skladu sa članom 290. stav 9. ZKP BiH/BDBiH, članom 305. stav 9. ZKP FBiH i članom 304. stav 9. ZKP RS, ako se optuženi oslobađa od optužbe, u obrazloženju presude će se naročito navesti iz kojih razloga, sadržanih u zakonskoj odredbi koja propisuje zakonske osnove za oslobođenje optuženog od optužbe²⁰⁹, to čini. Sud je, dakle, u presudi kojom se optuženi oslobađa od optužbe dužan navesti razloge za sva činjenična i pravna pitanja na koja upućuje odredba člana 290. stav 7. ZKP BiH/BDBiH, člana 305. stav 7. ZKP FBiH i člana 304. stav 7. ZKP RS, ali je uz to dužan i određeno navesti po kojem zakonskom osnovu je optuženi oslobođen od optužbe i zašto nalazi da je ispunjen taj zakonski osnov za donošenje presude kojom se optuženi oslobađa od optužbe.

Obrazloženje presude kojom se optuženi oglašava krivim, u skladu sa članom 290. stav 7. ZKP BiH/BDBiH, članom 305. stav 7. ZKP FBiH i članom 304. stav 7. ZKP RS, mora najprije sadržavati potpuno i određeno izjašnjenje suda u pogledu činjeničnih utvrđenja suda u odnosu na konkretno krivično djelo. To podrazumijeva potpuno i određeno izjašnjenje suda koje pravno relevantne činjenice nalazi dokazanim, odnosno nedokazanim, te potpuno i jasno izjašnjenje suda na osnovu kojih dokaza je našao utvrđenim pravno relevantne činjenice i zbog čega te dokaze smatra vjerodostojnim. Sud je, dakle, dužan opisati ocjenu dokaza i naročito dati ocjenu vjerodostojnosti proturječnih dokaza.

Sud je također dužan navesti kojim razlozima se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđenju da li postoji krivično djelo i krivična odgovornost (krivnja) optuženog i pri primjenjivanju određenih odredaba krivičnog zakona na optuženog i njegovo djelo. To znači da je sud dužan u obrazloženju presude određeno navesti iz kojih utvrđenih činjenica i okolnosti

208 Naprimjer, za utvrđenje da se radi o presuđenoj stvari neophodno je najprije utvrditi da je optuženi za isto djelo već pravomoćno osuđen ili oslobođen od optužbe, što podrazumijeva utvrđenje da li se radi o istom djelu i da li za isto djelo protiv istog optuženog već postoji pravomoćna sudska odluka.

209 Član 284. ZKP BiH/BDBiH, član 299. ZKP FBiH i član 298. ZKP RS.

proizilaze pojedina zakonska obilježja određenog krivičnog djela, odnosno zašto nalazi da djelo optuženog za koje ga je oglasio krivim sadrži zakonska obilježja određenog krivičnog djela.

Primjer obrazloženja zaključka suda da radnje za koje su optuženi oglašeni krivim predstavljaju radnju iskorištavanja ovlašćenja kao radnju učinjenja krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 3. a u vezi sa stavom 1. KZ FBiH:

Radnjama za koje su optuženi oglašeni krivim, po ocjeni ovog suda, ostvarena su obilježja krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. u vezi stava 1. i u vezi sa članovima 28. i 31. KZ FBiH. Već je obrazloženo da su optuženi, s obzirom na funkcije koje su obavljali, imali svojstvo odgovornih osoba u privrednom društvu „B.“ d.o.o. Ž.. Kada je optuženi B. Dž. zatražio od direktora As. K. da njemu osobno firma „R.“ d.o.o. T. isplati iznos od 80.000,00 KM ili pokloni stan u T. u toj vrijednosti, pod kojim uslovima bi odustao od prethodno izjavljenih prigovora u postupku javne nabavke kod ugovornog organa i tako omogućio zaključenje ugovora o javnoj nabavci između „R.“ d.o.o. i ugovornog organa, a optužena A. K., djelujući u dogovoru sa njim i zajedničkoj namjeri da optuženi B. Dž. stekne imovinsku korist pripremila nacrt fiktivnog ugovora koji bi stvorio osnov za prijenos novčanih sredstava optuženom B. Dž., oni su time iskoristili svoja ovlaštenja koje im njihove funkcije daju u pogledu upravljanja i rukovođenja poslovanjem privrednog društva „B.“ d.o.o. Ž., a o čemu je bilo riječi ranije u ovoj presudi, i to ne u cilju u kojem su im data takva ovlaštenja (da upravljaju i rukovode poslovanjem privrednog društva koje obavlja privrednu djelatnost radi sticanja dobiti), nego u cilju da optuženi B. Dž. za sebe osobno stekne imovinsku korist. Ovdje je bitno naglasiti da su optuženi B. Dž. kao osnivač i optužena A. K. kao direktorica privrednog društva ovlašteni da odustanu od prigovora izjavljenih u postupku javne nabavke, ali kada to uvjetuju isplatom traženog novčanog iznosa na osobni račun optuženog

B. Dž., onda to više ne predstavlja radnju u interesu privrednog društva, nego očito iskorištavanje datih ovlaštenja zarad ostvarivanja privatnih interesa, a taj privatni interes je pribavljanje optuženom B. Dž. osobne koristi u iznosu od 80.000,00 KM (ili stana u vrijednosti tog iznosa). Takvim radnjama su, dakle, optuženi iskoristili svoja ovlaštenja koja su im data Statutom privrednog društva „B.“ d.o.o. Ž., radi pribavljanja sebi, odnosno drugom imovinske koristi, na koji način su ostvarili obilježja krivičnog djela za koje su oglašeni krivim izrekom ove presude.

(Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 012674 19 Kžk od 6. 3. 2020. godine)

Primjer obrazloženja zaključka suda da optuženi ima svojstvo odgovorne osobe:

Na osnovu dopisa Općinskog suda u T. broj ... od 18.07.2014. godine utvrđeno je da privredno društvo pod imenom „B.“ d.o.o. Ž. postoji od 2006. godine, kada je upisana promjena naziva firme ranije osnovanog privrednog društva, te da je optuženi B. Dž. osnivač i osoba ovlaštena za zastupanje tog privrednog društva, a optužena A. K. direktorica od 2009. godine, koja svojstva su imali i u vrijeme izvršenja predmetnog krivičnog djela. Nadalje, iz člana 40. Statuta „B.“ d.o.o. Ž. od 27.02.2012. godine proizilazi da društvom upravljaju članovi društva kao vlasnici kapitala, putem Skupštine (koju čine članovi društva, a u konkretnom slučaju je to optuženi B. Dž. kao osnivač sa osnivačkim ulogom od 2000.00 KM i jedini član društva) i Uprave društva, koja, u skladu sa članom 48. pomenutog Statuta, vodi poslovanje, upravlja radom, zastupa društvo i odgovara za zakonitost poslovanja, a čini je direktor kojeg imenuje osnivač (u konkretnom slučaju je direktorica optužena A. K.). Ovaj sud podsjeća da odredba člana 2. stav 6. KZ FBiH, između ostalog, propisuje da je odgovorna osoba u privrednom društvu ili drugoj pravnoj osobi, ona

osoba kojoj je, s obzirom na njenu dužnost ili na osnovu posebne ovlasti povjeren određeni krug poslova koji se odnose na primjenu zakona ili propisa donosenih na osnovu zakona, ili općeg akta privrednog društva ili druge pravne osobe u upravljanju i rukovanju imovinom, ili se odnose na rukovođenje proizvodnjom ili nekom drugom privrednom djelatnošću ili nadzor nad njima. S obzirom na prethodno navedene funkcije optuženih B. Dž. i A. K. u privrednom društvu „B.“ d.o.o. Ž., kao i krug poslova koji im je povjeren prethodno citiranim odredbama Statuta „B.“ d.o.o. Ž. (upravljanje privrednim društvom kada je u pitanju optuženi B. Dž. kao jedini član i vlasnik 100% udjela privrednog društva, odnosno vođenje poslovanja, upravljanje radom, zastupanje društva i odgovornost za zakonitost poslovanja, kada je u pitanju optužena A. K. kao direktorica privrednog društva), pri čemu se povjereni krug poslova oboje optuženih, kako to proizilazi iz njegovog sadržaja, odnosi na primjenu zakona i općeg akta privrednog društva (Statuta) u upravljanju imovinom privrednog društva, te na rukovođenje privrednom djelatnošću i nadzor nad njom, ovaj sud zaključuje da su oboje optuženih u vrijeme izvršenja predmetnog krivičnog djela imali svojstvo odgovornih osoba u tom privrednom društvu, kako im je i stavljeno na teret optužnicom izmjenjenom na glavnom pretresu.

(Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 012674 19 Kžk od 6. 3. 2020. godine)

Nadalje, sud je dužan određeno navesti zašto nalazi da je optuženi kriv za djelo za koje je oglašen krivim izrekom presude. To znači da je sud dužan određeno navesti da li nalazi da je optuženi postupao s umišljajem ili iz nehata, zašto nalazi da je optuženi bio svjestan svog djela (radnje, posljedice, uzročne veze i svih drugih stvarnih elemenata njegovog ponašanja) i htio njegovo izvršenje (direktni umišljaj) ili je bio svjestan mogućnosti nastupanja zabranjene posljedice i pristao na njeno nastupanje (eventualni umišljaj) ili je bio svjestan mogućnosti nastupanja zabranjene posljedice ali je olako držao da ona neće nastupiti ili će je moći spriječiti (svjesni nehat), odnosno da optuženi nije bio

svjestan te mogućnosti, iako je prema okolnostima i prema svojim osobnim svojstvima bio dužan i mogao biti svjestan te mogućnosti (nesvjesni nehat). Sud je, dakle, u obrazloženju presude dužan određeno se izjasniti o psihičkom odnosu učinitelja prema djelu i potpuno navesti razloge na osnovu kojih je utvrdio određeni psihički odnos učinitelja prema djelu.

Primjer obrazloženja zaključka suda da su optuženi postupali s umišljajem, odnosno da su krivi:

Da su oboje optuženih bili u potpunosti svjesni svoga djela i htjeli njegovo učinjenje, ovaj sud je zaključio na temelju prirode i trajanja radnji za koje su oglašeni krivim (optuženi B. Dž. za sebe zatražio isplatu novčanog iznosa od 80.000,00 KM, uvjetujući takvom isplatom odustajanje od prigovora koje je „B.“ d.o.o. Ž. izjavio u postupku javne nabavke, a zatim optužena A. K., u dogovoru sa njim, s ciljem realizacije takve isplate, sastavila nacrt fiktivnog ugovora i poslala ga As. K., dok su pregovori s tim u vezi trajali više dana), pri čemu su oboje optuženih čitavo vrijeme bili u međusobnoj komunikaciji i koordinirali aktivnosti u vezi toga, kako to proizilazi iz izvedenih dokaza. Da su optuženi bili svjesni da preduzetim radnjama iskorištavaju svoje ovlasti u privrednom društvu „B.“ d.o.o. Ž. Radi pribavljanja sebi (optuženi B. Dž.), odnosno drugom (optužena A. K.) imovinske koristi u iznosu navedenom u izreci ove presude, proizilazi i iz utvrđene činjenice da oni stvarnu svrhu isplate traženog novčanog iznosa od „R.“ D.o.o. T. nastoje prikriti fiktivnim ugovorom o kupoprodaji bušilice, koji, prema utvrđenom činjeničnom stanju, ne bi bio stvarno izvršen, nego bi samo poslužio kao osnov za prebacivanje traženog novčanog iznosa optuženom od strane „R.“ D.o.o. T. putem bankovnog računa, što ukazuje da su sve te radnje preduzimali ne u interesu pravne osobe u kojoj su obavljali navedene funkcije, nego za osobni interes optuženog B. Dž. navedene okolnosti potvrđuju kako postojanje svijesti optuženih da radnjama koje su preduzeli iskorištavaju svoja ovlaštenja u privrednom društvu „B.“ d.o.o. Ž., radi pribavljanja koristi navedene u izreci presude

optuženom B. Dž., tako i njihove volje u vidu htijenja takve posljedice, što uostalom odgovara postojanju specifične namjere koja je dokazana kod optuženih (a što prevazilazi ono što je prema zakonskoj dispoziciji nužno za postojanje ovog krivičnog djela za koje je dovoljan umišljaj), a to je da iskorištavanjem svojih ovlaštenja u privrednom društvu „B.“ d.o.o. Ž. pribave osobnu korist za optuženog B. Dž.. Postojanje takve volje kod optuženih proizilazi iz utvrđenih činjenica da je optuženi B. Dž., na način opisan u izreci presude, zatražio isplatu novca njemu osobno, a optužena A. K., svjesno i u dogovoru sa njim, preduzela radnje opisane u izreci presude kako bi omogućila realizaciju isplate traženog novčanog iznosa optuženom B. Dž.. Iz navedenog slijedi da su oboje optuženih postupali sa direktnim umišljajem pri učinjenju predmetnog krivičnog djela.

(Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 012674 19 Kžk od 6. 3. 2020. godine)

Iako je uračunljivost element krivnje i pretpostavka za postojanje psihičkog odnosa učinitelja prema djelu, budući da se ona pretpostavlja, sud je dužan u obrazloženju presude navesti razloge o uračunljivosti optuženog samo ako je postojala sumnja u pogledu njegove uračunljivosti.

Potrebno je naglasiti da je sud pri iznošenju razloga kojima se rukovodio pri rješavanju činjeničnih i pravnih pitanja (materijalnopravnih i procesnopravnih) dužan navesti razloge o osnovanosti ili neosnovanosti bitnih stavova stranaka i branitelja koji su se izjašnjavali o tim pitanjima.

U skladu sa odredbom člana 290. stav 8. ZKP BiH/BDBiH, člana 305. stav 8. ZKP FBiH i člana 304. stav 8. ZKP RS, kada je presudom optuženi oglašen krivim, sud je dužan u obrazloženju presude navesti koje je okolnosti sud uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne te posebno obrazložiti kojim se razlozima rukovodio pri odluci da kaznu treba ublažiti ili optuženog osloboditi od kazne ili izreći uvjetnu osudu ili da treba izreći mjeru sigurnosti ili oduzimanje imovinske koristi.

Slijedom zakonskih odredaba koje se odnose na opća pravila o odmjeravanju kazne²¹⁰, sud je dužan u obrazloženju presude kojom se optuženi oglašava krivim najprije određeno navesti koje utvrđene činjenice i okolnosti smatra olakšavajućim, a koje otežavajućim. Zakonske odredbe upućuju na obavezu suda da naročito cijeni okolnosti u pogledu stepena krivnje, pobude iz kojih je djelo učinjeno²¹¹, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinitelja, njegove osobne prilike i njegovo ponašanje nakon učinjenog krivičnog djela, ali i druge utvrđene okolnosti koje se odnose na osobu učinitelja, a prema KZ RS, i druge okolnosti od značaja za odmjeravanje kazne te razloge u pogledu ocjene suda da se takvom kaznom postiže svrha kažnjavanja²¹².

Obrazloženje presude kojom je optuženi osuđen na novčanu kaznu, između ostalog, mora sadržavati izjašnjenje suda o utvrđenom imovnom stanju optuženog.

Pri obrazlaganju kazne izrečene za krivično djelo učinjeno u povratu, sud je dužan u obrazloženju presude, između ostalog, određeno i potpuno navesti razloge kojima se rukovodio pri ocjeni ove okolnosti prilikom odmjeravanja kazne, a posebno uzimajući u obzir je li ranije djelo iste vrste kao i novo djelo, jesu li oba djela učinjena iz istih pobuda i koliko je vremena proteklo od ranije osude ili od izdržane ili oprostene kazne.²¹³

Kada je presudom kojom se optuženi oglašava krivim izrečena ublažena kazna²¹⁴, obrazloženje presude, između ostalog, treba sadržavati razloge kojima se sud rukovodio pri odluci da kaznu treba ublažiti, izričito izjašnjenje suda po

210 Član 48. stav 1. KZ BiH, član 49. stav 1. KZ FBiH, član 52. stav 1. KZ RS i član 49. stav 1. KZ BDBiH.

211 Naprimjer, član 2. stav 11. KZ FBiH, član 52. stav 3. KZ RS i član 49. stav 2. KZ BDBiH, između ostalog, propisuju da, ako krivičnim zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje za kvalificirani oblik krivičnog djela učinjenog iz mržnje, postojanje ove okolnosti u učinjenju krivičnog djela će se uvijek cijeniti kao otežavajuća okolnost.

212 Član 39. KZ BiH, član 42. KZ FBiH, član 52. KZ RS i član 49. KZ BDBiH.

213 Član 48. stav 2. KZ BiH, član 49. stav 2. KZ FBiH, član 52. stav 4. KZ RS i član 49. stav 3. KZ BDBiH.

214 Članovi 49, 50. i 130. stav 1. KZ BiH, članovi 50, 51. i 134. stav 1. KZ FBiH/BDBiH te članovi 53, 54. i 110 stav 1. KZ RS.

kojem zakonskom osnovu je kazna ublažena, razloge na osnovu kojih sud nalazi da postoji taj zakonski osnov za ublažavanje kazne i razloge kojima se sud rukovodio pri odlučivanju u kojoj mjeri će ublažiti zakonom propisanu kaznu.

Kada je presudom optuženi oslobođen od kazne²¹⁵, sud je dužan, između ostalog, u obrazloženju presude navesti razloge zbog kojih smatra da se optuženi treba osloboditi od kazne, zakonski osnov za oslobođenje od kazne i zašto smatra da je ispunjen taj zakonski osnov za oslobođenje od kazne.

U obrazloženju presude kojom je optuženom izrečena uvjetna osuda sud je dužan navesti razloge kojima se rukovodio pri odluci da optuženom treba izreći uvjetnu osudu. To obrazloženje sud je dužan dati u skladu sa odredbama krivičnog zakona kojima su propisani uvjeti za izricanje uvjetne osude i okolnostima koje je, prema tim zakonima, sud dužan cijeniti pri donošenju odluke da li optuženom treba izreći uvjetnu osudu (svrha uvjetne osude, ličnost učinitelja, njegov raniji život, njegovo ponašanje poslije učinjenog krivičnog djela, stepen krivnje i druge okolnosti pod kojima je djelo učinjeno). Osim toga, potrebno je navesti olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje je sud cijenio prilikom odmjeravanja kazne utvrđene uvjetnom osudom. Kada je uvjetnom osudom u izreci presude sud utvrdio obavezu optuženog da ispuni i neku drugu zakonom propisanu obavezu, sud je dužan izjasniti se o razlozima za utvrđenje takve obaveze.

U obrazloženju presude kojom se optuženom izriče kazna zatvora i istovremeno određuje da se izrečena kazna zamijeni radom za opće dobro na slobodi, odnosno, prema KZ RS, radom u javnom interesu, sud je dužan, između ostalog, određeno i potpuno navesti razloge kojima se rukovodio pri odluci da se izrečena kazna zamijeni radom za opće dobro, po kojem zakonskom osnovu je donio odluku i zašto smatra da je ispunjen taj zakonski osnov, te razloge u pogledu određenja trajanja rada za opće dobro i roka za njegovo izvršenje.

215 Članovi 51, 52. i 130. stav 2. KZ BiH, članovi 52, 53. i 134. stav 2. KZ FBiH/BDBiH te članovi 55, 56. i 110. stav 2. KZ RS.

Ako se presuda odnosi na više optuženih osoba, obrazloženje presude mora sadržavati sve navedene razloge za svaku od optuženih osoba, a ukoliko je presudom obuhvaćeno više krivičnih djela, obrazloženje presude mora sadržavati utvrđenja i razloge suda u odnosu na svako krivično djelo.

Osim navedenog, obrazloženje presude kojom se optuženi oglašava krivim mora sadržavati razloge za druge odluke suda sadržane u izreci presude.

U vezi sa odlukom o uračunavanju pritvora u izrečenu kaznu zatvora ili novčanu kaznu, sud je dužan određeno navesti koje vrijeme provedeno u pritvoru se optuženom uračunava u kaznu, na osnovu čega je utvrđeno da je optuženi to vrijeme proveo u pritvoru te zakonski osnov za uračunavanje pritvora u izrečenu kaznu.

U obrazloženju presude kojom se optuženi oglašava krivim, u dijelu koji se odnosi na odluku o sigurnosnoj mjeri, sud je dužan određeno navesti po kojem zakonskom osnovu je izrekao sigurnosnu mjeru, u čemu se ona sastoji, zašto smatra da je ispunjen taj zakonski osnov te kojim razlozima se sud rukovodio prilikom određenja njenog trajanja.

U dijelu obrazloženja presude koji se odnosi na odluku o mjeri oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud je dužan određeno navesti u čemu se sastoji imovinska korist stečena krivičnim djelom, na osnovu čega je sud utvrdio u čemu se ona sastoji i njenu vrijednost, na osnovu koje zakonske odredbe se imovinska korist oduzima, oblik oduzimanja (u obliku pribavljenom krivičnim djelom ili u srazmjernom novčanom iznosu) i, ako je zakonom propisano, rok plaćanja. Ukoliko se imovinska korist oduzima u srazmjernom novčanom iznosu, sud je dužan navesti i na osnovu čega je utvrdio da su ispunjeni zakonski uvjeti za oduzimanje imovinske koristi u srazmjernom novčanom iznosu.

Ukoliko su prilikom izricanja mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom primijenjene odredbe posebnih zakona u FBiH/BDBiH, sud je dužan, između ostalog, u obrazloženju presude navesti koje stvari ili prava

predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i njihovu novčanu protuvrijednost, na osnovu čega je sud to utvrdio, po kojem zakonskom osnovu se imovina oduzima i oduzeta imovina postaje vlasništvo odnosno imovina FBiH/BDBiH, te optuženi obavezuje da odmah preda te stvari, odnosno prenese određena prava na FBiH/BDBiH, odnosno određuje pravo upravljanja i upisa prava vlasništva nad oduzetom imovinom u javnim knjigama ili registrima koji se vode kod nadležnih organa²¹⁶. Ako je presudom optuženi obavezan da isplati novčani iznos koji je srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi, pored navedenog, obrazloženje presude mora sadržavati zakonski osnov i razloge zbog kojih sud smatra da nije moguće oduzimanje pribavljene imovinske koristi u obliku u kojem je pribavljena krivičnim djelom i na osnovu čega je sud utvrdio srazmjeran novčani iznos te po kojem zakonskom osnovu je određen rok plaćanja. Ako se presudom oduzima imovinska korist stečena krivičnim djelom od više optuženih osoba, obrazloženje presude mora sadržavati razloge temeljem kojih je sud utvrdio koju je imovinsku korist pribavila svaka od optuženih osoba kojoj je izrečena mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Kada je riječ o odluci o troškovima krivičnog postupka, u obrazloženju presude sud je dužan, navesti zakonski osnov za konkretno donesenu odluku o troškovima krivičnog postupka i razloge za tu odluku. Ako je optuženi obavezan da naknadi troškove krivičnog postupka, sud je dužan navesti koliko oni iznose i šta ih čini. Sud će posebno naznačiti zakonski osnov i primijenjeni propis za određenje visine paušala te obrazložiti kojim se razlozima rukovodio pri određivanju iznosa paušala koji je optuženi dužan platiti. Ako je optuženi oslobođen obaveze naknade troškova krivičnog postupka, sud je dužan navesti razloge kojima se rukovodio pri donošenju te odluke. Kada je presudom kojom je optuženi oglašen krivim optuženi obavezan da naknadi troškove krivičnog postupka čija visina će se odrediti posebnim rješenjem, u obrazloženju presude sud je dužan navesti o kojim troškovima krivičnog postupka će odlučiti posebnim rješenjem.

216 Član 11. stav 1. tačke a),b),c) i d) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH/BDBiH

Kada je presudom više optuženih osoba oglašeno krivim za krivično djelo ili više krivičnih djela, obrazloženje presude mora sadržavati sve navedene razloge za svakog od optuženih, a ako su optuženi presudom obavezani da solidarno naknade troškove krivičnog postupka, sud je dužan u obrazloženju presude navesti, pored ostalog, na osnovu čega je utvrdio da su ispunjeni zakonski uvjeti za izricanje ove odluke.

U obrazloženju presude kojom se optuženi oglašava krivim, u dijelu koji se odnosi na odluku o imovinskopravnom zahtjevu, sud je dužan određeno navesti ko je podnio, kada i u čemu se sastoji imovinskopravni zahtjev, zakonski osnov za izricanje odluke o imovinskopravnom zahtjevu, na osnovu čega je sud utvrdio da su ispunjeni zakonski uvjeti da se oštećenom dosudi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili djelomično ili da se oštećeni uputi da u cjelini ili djelomično ostvaruje imovinskopravni zahtjev u parničnom postupku, rok i određenje početka računanja roka za izvršenje obaveze optuženog u vezi sa postavljenim imovinskopравnim zahtjevom.

Obrazloženje presude kojom sud optuženog oglašava krivim po osnovu priznanja krivnje prilikom izjašnjenja o krivnji pred sudijom za prethodno saslušanje, između ostalog, mora sadržavati razloge suda zbog kojih smatra da su ispunjeni zakonski uvjeti za prihvatanje izjave o priznanju krivnje. To znači da obrazloženje presude mora sadržavati izričito izjašnjenje suda o utvrđenju i razlozima za utvrđenje da je do izjave o priznanju krivnje došlo dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, da je optuženi upozoren i da je razumio da se izjavom o priznanju krivnje odriče prava na suđenje, da postoji dovoljno dokaza o krivnji optuženog, da je optuženi upoznat i da je razumio moguće posljedice vezane za imovinskopravni zahtjev i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i da je optuženi upoznat sa odlukom o naknadi troškova krivičnog postupka i sa pravom da bude oslobođen naknade u slučaju iz člana 188. stav 4. ZKP BiH/BDBiH odnosno člana 202. stav 4. ZKP FBiH ili člana 99. stav 4. ZKP RS.

Obrazloženje presude kojom sud optuženog oglašava krivim po osnovu priznanja krivnje na glavnom pretresu, u skladu sa članom 265. ZKP BiH/BD BiH i članom 280. ZKP FBiH/RS, mora sadržavati određeno izjašnjenje suda zbog čega nalazi da su ispunjeni uvjeti iz navedene zakonske odredbe. To znači da je sud dužan u obrazloženju presude, između ostalog, navesti razloge za zaključak da je optuženi priznao krivnju za učinjeno krivično djelo na glavnom pretresu, da je to priznanje krivnje potpuno i da je u skladu sa ranije izvedenim dokazima na glavnom pretresu.

Kada sud donese presudu na osnovu sporazuma o priznanju krivnje, obrazloženje presude mora sadržavati, između ostalog, određeno izjašnjenje o razlozima kojima se sud rukovodio prilikom prihvaćanja sporazuma o priznanju krivnje. To znači da je sud dužan u obrazloženju presude, između ostalog, navesti i razloge za zaključak suda da je do sporazuma o priznanju krivnje došlo dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, da je optuženi upoznat sa mogućim posljedicama, uključujući i posljedice u vezi sa imovinskopравnim zahtjevom i troškovima krivičnog postupka, i da optuženi razumije da se sporazumom o priznanju krivnje odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopравnu sankciju koja će mu se izreći, da je izrečena krivičnopравna sankcija u skladu sa krivičnim zakonom i da je oštećenom pružena mogućnost da se pred tužiteljem izjasni o imovinskopравnom zahtjevu.²¹⁷

Sud je također dužan u obrazloženju presude donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivnje navesti i dokaze koje je tužitelj predočio na ročištu za razmatranje sporazuma o priznanju krivnje, izjašnjenje odbrane o tim dokazima i razloge iz kojih proizilazi da su predočeni dokazi dovoljni za zaključak da je optuženi kriv za učinjenje krivičnog djela.

Obrazloženje presude kojom sud optuženog oglašava krivim po osnovu priznanja krivnje prilikom izjašnjenja optuženog pred sudijom za prethodno saslušanje ili priznanja krivnje na glavnom pretresu ili sporazuma o priznanju

217 Član 231. stav 6. ZKP BiH/BD BiH i član 246. stav 6. ZKP FBiH/RS.

krivnje mora sadržavati i potpuno i određeno izjašnjenje suda o razlozima odluke o krivičnopravnoj sankciji.

U obrazloženju presude je nužno navesti i razloge za izricanje drugih odluka sadržanih u izreci presude (naprimjer, odluke o troškovima krivičnog postupka).

Iako zakoni o krivičnom postupku to izričito ne propisuju, konsenzualni karakter presude kojom se optuženi oglašava krivim na osnovu priznanja krivnje pred sudijom za prethodno saslušanje ili na glavnom pretresu ili na osnovu sporazuma o priznanju krivnje, u pravilu omogućava da se u obrazloženju presude ukratko navedu razlozi presude.

Zakoni o krivičnom postupku izričito propisuju da se u obrazloženju presude kojom se izdaje kazneni nalog ukratko navode razlozi koji opravdavaju izricanje takve presude.²¹⁸ To znači da je sud, između ostalog, dužan ukratko navesti činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi zaključak suda da je ispoštovano pravo optuženog da ga zastupa branitelj, da je optuženi razumio optužnicu i zahtjev tužitelja za izricanje krivičnopravne sankcije ili mjere, činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi zaključak da je tužitelj upoznao optuženog sa dokazima i da se optuženi izjasnio o njima prihvatanjem krivnje i krivičnopravne sankcije ili mjere. Sud je dužan u obrazloženju presude kojom se izdaje kazneni nalog ukratko navesti na osnovu čega smatra utvrđenim da je optuženi učinio krivično djelo i da su ispunjeni uvjeti za donošenje presude kojom se izdaje kazneni nalog.

Obrazloženje presude kojom se pravna osoba oglašava odgovornom za krivično djelo, između ostalog, mora sadržavati razloge iz kojih proizilazi da je učinitelj krivičnog djela to krivično djelo učinio u ime, za račun ili u korist pravne osobe i da postoji jedan ili više zakonom propisanih osnova odgovornosti pravne osobe za krivično djelo iz člana 124. KZ BiH/BDBiH, člana 128. KZ FBiH ili člana 105 KZ RS. Obrazloženje presude mora sadržavati i razloge za ostale odluke koje su sadržane u izreci presude.

218 Član 338. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 354. stav 2. ZKP FBiH i član 362 stav 2. ZKP RS.

ODLUKA DRUGOSTEPENOG SUDA O ŽALBI IZJAVLJENOJ PROTIV PRVOSTEPENE PRESUDE

Zakoni o krivičnom postupku, između ostalog, određuju pravo na žalbu i rok za podnošenje žalbe na prvostepenu presudu, subjekte žalbe²¹⁹, odricanje i odustajanje od žalbe²²⁰, žalbene osnove²²¹, sadržaj žalbe na prvostepenu presudu²²² i odluke prvostepenog i drugostepenog suda po žalbi²²³.

Žalba protiv prvostepene presude je redovan, suspenzivan, devolutivan i potpun pravni lijek.

Žalba se podnosi u roku od 15 dana od dana dostavljanja prijepisa presude. Prvostepeni sud rješenjem taj rok može produžiti najduže za 15 dana pod uvjetom da se radi o složenoj stvari i da su stranke i branitelj postavili takav zahtjev²²⁴. Do odluke suda o zahtjevu za produženje roka ne teče zakonski rok za žalbu.²²⁵

U skladu sa članom 293. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, članom 308. stav 2. ZKP FBiH i članom 307. stav 2. ZKP RS, ukoliko u korist optuženog žalbu podnese zakonski zastupnik, bračni odnosno vanbračni drug optuženog, roditelj ili dijete

219 Član 293. ZKP BiH/BDBiH, član 308. ZKP FBiH i član 307. ZKP RS.

220 Član 294. ZKP BiH/BDBiH, član 309. ZKP FBiH i član 308. ZKP RS.

221 Članovi 296. do 300. ZKP BiH/BDBiH, članovi 311. do 315. ZKP FBiH i članovi 310. do 314. ZKP RS.

222 Član 295. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 310. stav 1. ZKP FBiH i član 309. stav 1. ZKP RS.

223 Član 301. stav 2. i član 310. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 316. stav 2. i član 325. stav 1. ZKP FBiH te član 315. stav 2. i član 324. stav 1. ZKP RS.

224 Član 292. stavovi 2. i 3. ZKP BiH/BDBiH, član 307. stavovi 2. i 3. ZKP FBiH te član 306. stavovi 2. i 3. ZKP RS.

225 Ukoliko je zahtjev za produženje roka podnijela samo jedna stranka i sud prihvati zahtjev, rok za žalbu produžava se i protivnoj stranci. Nakon donošenja odluke o produženju roka za žalbu, rok za žalbu nastavlja teći, a nakon isteka zakonskog roka za žalbu, počinje teći dodatni rok određen u rješenju suda o produženju roka za žalbu.

i usvojitelj odnosno usvojenik, rok za žalbu i u tom slučaju teče od dana kad je optuženom ili njegovom branitelju dostavljen prijepis presude.

Protiv prvostepene presude, žalba se može podnijeti zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka²²⁶, zbog povrede krivičnog zakona²²⁷, zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja²²⁸, zbog odluke o krivičnopravnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima krivičnog postupka, imovinskopravnom zahtjevu i zbog odluke o objavljivanju presude putem sredstava javnog informiranja.²²⁹

U skladu sa članom 301. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, članom 316. stav 2. ZKP FBiH i članom 315. stav 2. ZKP RS, sudija ili predsjednik vijeća prvostepenog suda će rješenjem odbaciti žalbu kao neblagovremenu ili nedopuštenu, a prema ZKP FBiH i izjavljenu od neovlašćene osobe u slučajevima propisanim zakonom.

Nakon što prvostepeni sud u postupku po žalbi dostavi predmet drugostepenom sudu na postupanje, drugostepeni sud ispituje presudu u onom dijelu u kojem se ona pobija žalbom²³⁰, a prema ZKP FBiH/RS/BDBiH, drugostepeni sud će po službenoj dužnosti ispitati da li je na štetu optuženog povrijeđen krivični zakon.

Zakoni o krivičnom postupku izričito propisuju da drugostepeni sud u postupku po žalbi na prvostepenu presudu može donijeti sljedeće odluke²³¹:

- Rješenjem odbaciti žalbu kao neblagovremenu
- Rješenjem odbaciti žalbu kao nedopuštenu

226 Član 297. ZKP BiH/BDBiH, član 312. ZKP FBiH i član 311. ZKP RS.

227 Član 298. ZKP BiH/BDBiH, član 313. ZKP FBiH i član 312. ZKP RS.

228 Član 299. ZKP BiH/BDBiH, član 314. ZKP FBiH i član 313. ZKP RS.

229 Član 296. ZKP BiH/BDBiH, član 311. ZKP FBiH i član 310 ZKP RS.

230 Član 306. ZKP BiH/BDBiH, član 321. ZKP FBiH i član 320. ZKP RS. Prema ustaljenoj sudskoj praksi, drugostepeni sud ispituje osnovanost žalbenih navoda sljedećim redoslijedom: bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, povrede krivičnog zakona i, na kraju, odluke o kazni ili uvjetnoj osudi, sigurnosnoj mjeri, oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, imovinskopravnom zahtjevu i objavljivanju presude putem sredstava javnog informiranja.

231 Član 310. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, član 325. stav 1. ZKP FBiH i član 324. stav 1. ZKP RS.

- Presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu
- Uvažavajući žalbu ili povodom žalbe po službenoj dužnosti presudom preinačiti prvostepenu presudu
- Rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje (osim prema ZKP BiH), odnosno odrediti održavanje pretresa pred drugostepenim sudom
- Rješenjem, u skladu sa članom 324. ZKP RS i praksom sudova u RS, odrediti održavanje pretresa pred drugostepenim sudom bez prethodnog odlučivanja o žalbi²³².

U skladu sa članom 310. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, članom 325. stav 3. ZKP FBiH i članom 324. ZKP RS, o svim žalbama protiv iste presude sud će odlučiti jednom odlukom.

Na pisanu izradu odluke donesene na sjednici vijeća ili na osnovu održanog pretresa primjenjuju se rokovi kao i za prvostepenu presudu koji su propisani u članu 289. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, članu 304. stav 1. ZKP FBiH i članu 303. stav 1. ZKP RS.²³³

Zakoni o krivičnom postupku ne propisuju izričito sadržaj odluke po žalbi na prvostepenu presudu. Izuzetak su zakonske odredbe iz člana 316. ZKP BiH/BDBiH, člana 331. ZKP FBiH i člana 330. ZKP RS koje određuju sadržaj obrazloženja odluke kojom se ukida prvostepena presuda.

Sadržaj, forma i karakter odluka donesenih u postupku po žalbi ovise o vrsti odluke i o tome je li odluku donio prvostepeni sud ili drugostepeni sud na sjednici vijeća, odnosno nakon održanog pretresa.

232 Član 319. i član 324. ZKP RS

233 Član 305. stav 2. ZKP BiH, član 320. stav 2. ZKP FBiH, član 319. stav 5. ZKP RS i član 305. stav 5. ZKP BDBiH.

Uvod odluke drugostepenog suda o žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude

Kada drugostepeni sud donese odluku po žalbi u sjednici vijeća, uvod pisano izrađene odluke treba sadržavati naziv suda, ime i prezime predsjednika i članova vijeća i zapisničara, ime i prezime optuženih te krivična djela za koja se optužuju, o čijoj žalbi je sud odlučivao, naznačenje suda koji je donio prvostepenu presudu, broj i datum prvostepene presude, datum održavanja sjednice drugostepenog vijeća, naznačenje o isključenju javnosti ukoliko je sud donio odluku da se isključi javnost,²³⁴ a ukoliko je sud u skladu sa relevantnim zakonskim odredbama odlučio obavijestiti stranke, odnosno druge učesnike u postupku, potrebno je naznačiti ime i prezime prisutne osobe odnosno ime i prezime uredno obaviještene odsutne osobe²³⁵ i datum donošenja drugostepene odluke.

Kada je drugostepeni sud odlučio o žalbi u formi presude, pored ostalog, uvod presude treba sadržavati naznačenje da se odluka donosi u ime BiH/FBiH/RS/BDBiH.²³⁶

Ukoliko se radi o krivičnom postupku protiv pravne osobe, uvod drugostepene odluke po žalbi na prvostepenu presudu mora sadržavati naziv pod kojim pravna osoba u skladu s propisima nastupa u pravnom prometu i sjedište pravne osobe, kao i ime i prezime zastupnika pravne osobe.

234 Član 304. stav 5. ZKP BiH/BDBiH, član 319. stav 4. ZKP FBiH i član 318. stav 5. ZKP RS.

235 Prema praksi Vrhovnog suda RS, nije potrebno naznačiti ime i prezime uredno obaviještene odsutne osobe.

236 Ova naznaka se navodi iznad ostalih elemenata uvoda presude, na sredini reda i velikim slovima.

Primjer uvoda odluke drugostepenog suda po žalbi na prvostepenu presudu:

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija O.B., kao predsjednika vijeća, dr V.I. i G.M., kao članova vijeća, uz učešće zapisničara S.R., u krivičnom predmetu protiv optuženih N.M. i N.T., zbog krivičnog djela Pronevjera iz člana 348. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske, odlučujući o žalbi okružnog javnog tužioca u B.L., izjavljenoj na presudu Okružnog suda u ..., broj ... od ... godine, nakon javne sjednice održane dana ..., u prisustvu republičkog javnog tužioca N.V., optuženih i branioca M.G., advokata iz ..., donio je istog dana...

Primjer uvoda odluke drugostepenog suda po žalbi na prvostepenu presudu:

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija G. Z. kao predsjednice vijeća, D.B. i M.S. kao članova vijeća, uz sudjelovanje H.S. kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optužene A.D., zbog krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u sticaju sa krivičnim djelom Krivotvorenje službene isprave iz člana 389. stav 1. istog zakona, odlučujući o žalbama kantonalne tužiteljice u ... i branitelja optužene A.D., izjavljenim protiv presude Kantonalnog suda u ..., broj ... od ... godine, u sjednici vijeća održanoj dana... godine u prisustvu federalnog tužitelja M.V., i branitelja optužene A.D., advokata M.V. iz T., a u odsutnosti uredno obaviješene optužene A.D. donio je...

Izreka odluke drugostepenog suda o žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude

U skladu sa članom 311. ZKP BiH/BDBiH, članom 326. ZKP FBiH i članom 325. ZKP RS, žalba će se odbaciti rješenjem kao neblagovremena ako se utvrdi da je podnijeta nakon proteka zakonskog roka za njeno podnošenje. To će biti u slučaju kada ovlašćeni podnositelj žalbe ne podnese žalbu u zakonom propisanom roku od 15 dana od dana dostavljanja prijepisa presude ili do isteka dodatnog roka koji je odredio sud na zahtjev stranke i branitelja.

Izreka rješenja kojim se žalba odbacuje kao neblagovremena mora sadržavati odluku suda da se žalba odbacuje kao neblagovremena, naznačenje podnosioca žalbe na koju se odluka odnosi, naziv suda koji je donio presudu te broj i datum presude protiv koje je izjavljena žalba.

Primjer izreke rješenja kojim se odbacuje žalba podnosioca kao neblagovremena:

„Žalba optuženog A. B., izjavljena protiv presude Kantonalnog suda u ..., broj..., od ..., odbacuje se kao neblagovremena.“

U skladu sa članom 312. ZKP BiH/BDBiH, članom 327. ZKP FBiH i članom 326. ZKP RS, sud je dužan odbaciti žalbu kao nedopuštenu ako utvrdi da je žalbu podnijela osoba koja nije ovlašćena za podnošenje žalbe ili osoba koja se odrekla prava na žalbu ili ako se utvrdi odustanak od žalbe ili da je poslije odustajanja ponovno podnesena žalba ili ako žalba po zakonu nije dopuštena.

To podrazumijeva i situacije kada je žalbu podnio branitelj, zakonski zastupnik, bračni odnosno vanbračni drug optuženog, njegov roditelj, dijete, usvojitelj odnosno usvojenik i tužitelj u slučaju kada se optuženi odrekao prava na žalbu ili kada je žalba podnesena protiv volje optuženog, osim ako je

optuženom izrečena kazna dugotrajnog zatvora, odnosno, prema ZKP RS, kazna doživotnog zatvora. Žalba će se odbaciti kao nedopuštena i kada je žalba pojedinih ovlašćenika podnijeta po osnovu po kojem im po zakonu nije dopuštena žalba.

Treba imati u vidu da zakoni o krivičnom postupku propisuju i sadržaj žalbe i način otklanjanja nedostataka u sastavu žalbe²³⁷. Kako će prvostepeni sud postupiti ukoliko žalba ima određene nedostatke ovisi o tome ko je podnositelj žalbe, o kojem nedostatku se radi i da li je žalba izjavljena u korist optuženog. Ako žalba nije sastavljena u skladu sa zakonskom odredbom o sadržaju žalbe, a žalbu su podnijeli optuženi ili njegovi srodnici iz člana 293. stav 2. ZKP BiH/ BDBiH, člana 308. stav 2. ZKP FBiH ili člana 307. stav 2. ZKP RS, i optuženi nema branitelja ili je žalbu podnio oštećeni koji nema punomoćnika, prvostepeni sud će pozvati podnositelja žalbe da u određenom roku dopuni žalbu pisanim podneskom ili usmeno na zapisnik kod suda. Ako žalitelj ne postupi po pozivu, sud će odbaciti žalbu ukoliko ona ne sadrži osnov za pobijanje presude, obrazloženje, potpis osobe koja je podnosi ili naznačenje presude protiv koje se podnosi žalba ako se ne može utvrditi na koju se presudu odnosi. Međutim, ako je žalba podnesena u korist optuženog, dostavit će se drugostepenom sudu ako se može utvrditi na koju se presudu odnosi, a odbacit će se ako se to ne može utvrditi. Ako je žalbu podnio oštećeni koji ima punomoćnika ili tužitelj, a žalba ne sadrži pomenute sastavne dijelove, sud će je odbaciti ako se ne može utvrditi na koju se presudu odnosi.

Ako je žalba podnesena u korist optuženog koji ima branitelja, sud će je i sa ovim nedostacima dostaviti drugostepenom sudu ako se može utvrditi na koju se presudu odnosi, a odbaciti je ako se to ne može utvrditi.²³⁸

Kada drugostepeni sud utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija žalbom, presudom će odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu. Izreka presude mora sadržavati odluku suda da se žalba odbija kao

237 Član 295 ZKP BiH/BDBiH, član 310. ZKP FBiH i član 309. ZKP RS.

238 Član 295. stav 3. ZKP BiH/BDBiH, član 310. stav 3. ZKP FBiH i član 309. stav 3. ZKP RS.

neosnovana i da se potvrđuje prvostepena presuda, uz navođenje podataka o presudi (naziv suda, broj i datum presude).

Primjer izreke iz presude Vrhovnog suda RS kojom se žalba odbija i prvostepena presuda potvrđuje:

PRESUDU

Odbijaju se kao neosnovane žalbe Republičkog javnog tužilaštva Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala B.L. i branioca optuženog X.Y., te potvrđuje presuda Okružnog suda u B.L. – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj ... od ... godine.

U skladu sa članom 314. stav 1. ZKP BiH/BDBiH, članom 329. stav 1. ZKP FBiH i član 328. stavovi 1. ZKP RS, drugostepeni sud će, uvažavajući žalbu, presudom preinačiti prvostepenu presudu ako smatra da su odlučne činjenice u prvostepenoj presudi pravilno utvrđene i da se, s obzirom na utvrđeno činjenično stanje, po pravilnoj primjeni zakona, ima donijeti drukčija presuda.

Primjer izreke presude Vrhovnog suda FBiH kojom se prvostepena presuda preinačava u odluci o krivičnopravnim sankcijama:

PRESUDU

Žalba kantonalnog tužitelja iz T. se uvažava, pa se presuda Kantonalnog suda u T. broj ... od ... godine preinačava u odluci o krivičnopravnim sankcijama tako da se optuženi B.J., za krivično djelo Teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa iz člana 336. stav 2. u vezi sa članom 332. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, za koje je oglašen krivim tom presudom, uz primjenu člana 49. stav

1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 8 (osam) mjeseci, te mu se, na osnovu člana 77. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, izriče sigurnosna mjera Zabrana upravljanja prijevoznim sredstvom – motornim vozilom „B“ kategorije u trajanju od 2 (dvije) godine, računajući od dana pravosnažnosti presude, s tim što se vrijeme provedeno u zatvoru ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere.

U ostalom dijelu prvostepena presuda ostaje neizmijenjena.

Primjer izreke presude Vrhovnog suda FBiH kojom se prvostepena presuda preinačava u odluci o kazni:

PRESUDU

Žalba branitelja optuženog O.F. se odbija kao neosnovana, a žalba kantonalne tužiteljice iz B. se uvažava, pa se presuda Kantonalnog suda u B. broj ... K od ... godine preinačava u odluci o kazni tako da se optuženom O.F., uz primjenu člana 49. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, za krivično djelo Ubistvo iz člana 166. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, za koje je oglašen krivim tom presudom, utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 10 (deset) godina i 6 (šest) mjeseci, a za krivično djelo Nedoizvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, za koje je oglašen krivim tom presudom, utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci, pa se optuženi O.F., uz primjenu člana 54. stav 2. tačka b) Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina i 10 (deset) mjeseci, u koju mu se, na osnovu člana 57. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, uračunava

vrijeme provedeno u pritvoru od 11.10.2016. godine do 15.03.2017. godine.

U ostalom dijelu prvostepena presuda ostaje neizmijenjena.

Primjer izreke presude Vrhovnog suda FBiH kojom se prvostepena presuda preinačava u odluci o troškovima krivičnog postupka:

PRESUDU

Žalba zamjenika Glavnog kantonalnog tužitelja iz T. se odbija kao neosnovana, a žalba branitelja optuženog M.E. se uvažava, pa se presuda Kantonalnog suda u T. broj ... od ... godine preinačava u odluci o troškovima krivičnog postupka tako da se optuženi M.E., na osnovu člana 202. stav 4. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, oslobađa od dužnosti naknade troškova krivičnog postupka.

U ostalom dijelu prvostepena presuda ostaje neizmijenjena.

Ako za to postoje uvjeti, odnosno prema stanju stvari, drugostepeni sud će preinačiti presudu i u slučaju ako je prvostepeni sud povrijedio propise krivičnog postupka o postojanju odobrenja nadležnog organa, ako je prvostepeni sud donio presudu a nije bio stvarno nadležan ili ako je nepravilno odbio optužbu zbog stvarne nenadležnosti i ako je prvostepeni sud prekoračio optužbu, a prema ZKP BDBiH i ako prvostepeni sud svojom presudom nije potpuno riješio predmet optužbe, te ako se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama zakona o krivičnom postupku ne može zasnivati.²³⁹

239 Član 297. stav 1. tačke f), g) i j) ZKP BiH, član 312. stav 1. tačke f), g) i j) ZKP FBiH, član 311. stav 1. tačke d), e), i) i j) ZKP RS te član 297. stav 1. tačke f), g), h), i) i j) ZKP BDBiH.

U skladu sa zakonskim odredbama iz člana 330. stav 1. ZKP FBiH, člana 329. stav 1. ZKP RS i člana 315. stav 1. ZKP BDBiH, drugostepeni sud će, uvažavajući žalbu, rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka, i/ili, prema ZKP FBiH, ako utvrdi da je potrebno izvesti nove dokaze ili ponoviti već u prvostepenom postupku izvedene dokaze usljed kojih je činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno, odnosno, prema ZKP RS i ZKP BDBiH, ako utvrdi da je zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja potrebno odrediti novi glavni pretres pred prvostepenim sudom. Iako se, u skladu sa članom 314. stav 1. ZKP BiH, prvostepena presuda ukida rješenjem kad se utvrdi osnovanost navoda iz ovih žalbenih osnova, za razliku od ostalih zakona, ZKP BiH ne propisuje mogućnost da se predmet vrati sudskom vijeću koje je postupalo u prvom stepenu, već ponovno suđenje provodi Apelaciono vijeće

Primjer izreke rješenja kojim se ukida prvostepena presuda i predmet vraća na ponovno suđenje prema praksi sudova u FBiH:

RJEŠENJE

Žalba branitelja optuženog B.B. se uvažava, pa se presuda Kantonalnog suda u NT broj ... od ... godine ukida i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Primjer izreke rješenja kojim se ukida prvostepena presuda i predmet vraća na ponovno suđenje prema praksi sudova u RS-u:

RJEŠENJE

Uvažavaju se žalbe branilaca optuženih V.M., G.P., A.P. i O.B. i ukida presuda Okružnog suda u B.L., Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala, broj ... od ... godine, i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Zakoni o krivičnom postupku različito određuju uvjete za određivanje pretresa pred drugostepenim sudom, odnosno pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda BiH. Tako, prema ZKP BiH i ZKP FBiH, sud će, uvažavajući žalbu, rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i odrediti održavanje pretresa ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka, osim u slučajevima iz člana 314. stav 1. ZKP BiH odnosno iz člana 329. stav 1. ZKP FBiH, ili da je potrebno izvesti nove dokaze ili ponoviti već u prvostepenom postupku izvedene dokaze usljed kojih je činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno, a prema ZKP FBiH i kada postoje opravdani razlozi da se predmet ne vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje. U skladu sa članom 325. stav 2. ZKP FBiH, pretres pred drugostepenim sudom mora se održati ako je u istom krivičnom predmetu presuda već jednom bila ukinuta.

Primjer izreke rješenja kojim se ukida prvostepena presuda i određuje održavanje pretresa pred Vrhovnim sudom FBiH:

RJEŠENJE

Žalba zamjenika Glavnog kantonalnog tužitelja iz T. se uvažava, pa se presuda Kantonalnog suda u T. broj ... od ... godine ukida i u ovom predmetu određuje održavanje pretresa pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine.

ZKP RS i ZKP BDBiH propisuju da će se pretres pred drugostepenim sudom održati samo ako je potrebno da se zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja izvedu novi dokazi ili ponove već ranije izvedeni dokazi i ako postoje opravdani razlozi da se predmet ne vrati prvostepenom sudu na ponovni glavni pretres²⁴⁰. Prema praksi Apelacionog suda BDBiH, izreka odluka kojom se određuje održavanje pretresa najprije sadrži odluku kojom se ukida prvostepena presuda ili dio prvostepene presude, a zatim odluka kojom se određuje glavni pretres, a u skladu sa članom 310. stav 2. ZKP BDBiH, pretres pred Apelacionim sudom se mora održati ako je u istom krivičnom predmetu presuda već jednom bila ukinuta. U skladu sa članom 324. ZKP RS, izreka sadrži odluku kojom se određuje održavanje pretresa, bez odluke o osnovanosti ili neosnovanosti žalbe.

Primjer izreke rješenja kojim se određuje održavanje pretresa pred Vrhovnim sudom RS:

RJEŠENJE

U krivičnom predmetu protiv optuženih D.Ć., M.Ć. i V.M., a povodom žalbe okružnog javnog tužioca u I.S., izjavljene protiv presude Okružnog suda u I.S. broj ... od ... godine, određuje se održavanje pretresa pred Vrhovnim sudom Republike Srpske.

Zakoni o krivičnom postupku propisuju i mogućnost da drugostepeni sud djelomično ukine prvostepenu presudu ako se pojedini dijelovi presude mogu izdvojiti bez štete za pravilno presuđenje²⁴¹. U tom slučaju, izreka presude, pored ostalog, mora sadržavati jasno određenje dijela presude koji se ukida (naprimjer, ukoliko je presudom obuhvaćeno više krivičnih djela, a drugostepeni sud ukine presudu u dijelu koji se odnosi na jedno od tih krivičnih djela).

240 Član 319. stav 3. ZKP RS i član 305. stav 3. ZKP BDBiH.

241 Član 315. stav 2. ZKP BiH/BDBiH, član 330. stav 2. ZKP FBiH i član 329. stav 2. ZKP RS.

Primjer izreke presude drugostepenog suda kojom se prvostepena presuda u jednom dijelu preinačava, a u drugom dijelu ukida:

PRESUDU

- I. *Žalba branitelja optuženog B.H., u dijelu koji se odnosi na krivično djelo Porezna utaja iz člana 273. stav 2. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članom 55. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine se uvažava, pa se presuda Kantonalnog suda u B. broj ... od .. godine, u dijelu koji se odnosi na krivično djelo Porezna utaja iz člana 273. stav 2. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članom 55. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, opisano u tačkama 3., 4. i 5. izreke navedene presude, preinačava u odluci o kazni tako da se optuženi B.H. za to krivično djelo, za koje je prvostepenom presudom oglašen krivim, uz primjenu člana 49. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 6 (šest) mjeseci, u koju mu se, na osnovu člana 57. stav 1. istog zakona, ima uračunati vrijeme provedeno u pritvoru od 07.12.2011. godine do upućivanja na izdržavanje kazne.*
- II. *Žalba branitelja optuženog B.H., u dijelu koji se odnosi na krivična djela Zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. i članom 55. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i Krivotvorenje službene isprave iz člana 389. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, opisana u tačkama 1. i 2. izreke presude Kantonalnog suda u B. broj ... od ... godine, se uvažava, pa se presuda Kantonalnog suda u B. broj ... od ... godine u tom dijelu ukida i u tom dijelu određuje održavanje pretresa pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine.*

Primjer izreke presude drugostepenog suda kojom se prvostepena presuda potvrđuje u odnosu na neke od optuženih, a ukida u odnosu na druge optužene:

PRESUDU

Žalba kantonalnog tužitelja iz B. u odnosu na optužene M.A. i O.S. odbija se kao neosnovana i u odnosu na ove optužene presuda Kantonalnog suda u B. broj ... od ... godine potvrđuje, dok se žalba kantonalnog tužitelja iz B. u odnosu na optuženog B.S. uvažava, pa se presuda Kantonalnog suda u B. broj ... od ... godine u odnosu na optuženog B.S. ukida i predmet u tom dijelu vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Kada drugostepeni sud u žalbenom postupku na sjednici vijeća donese više odluka, izreka presude najprije sadrži odluku kojom se žalba u odnosu na određeni dio prvostepene presude odbija kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđuje, zatim odluka kojom se prvostepena presuda u određenom dijelu preinačava, a potom odluka u odnosu na dio presude koji se ukida.

Obrazloženje odluke drugostepenog suda o žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude

ESLJP je u nizu svojih presuda potvrdio stav da je pravo na obrazloženu sudsku odluku primjenjivo i na odluke donesene u postupku po žalbi, uz određene specifičnosti koje proizilaze iz naravi odluke po žalbi i okolnosti konkretnog slučaja. Prema stavu ESLJP-a, žalbeni sud odbijajući žalbu, u načelu, može samo prihvatiti obrazloženje koje je za svoju odluku pružio niži sud.²⁴² Međutim, kada

242 ESLJP, *García Ruiz protiv Španjolske*, presuda od 21. 1. 1999. godine, Predstavka br. 30544/96, paragraf 26.

se otvori pitanje nedostatka bilo kakve činjenične i/ili pravne osnove odluke nižeg suda, važno je da viši sud pruži vlastito pravilno obrazloženje.²⁴³

Zakoni o krivičnom postupku u BiH ne propisuju posebno sadržaj obrazloženja odluke o žalbi, osim kada sud donese odluku kojom se prvostepena presuda ukida. Logičkim tumačenjem zakonskih odredaba koje se odnose na sadržaj obrazloženja presude i ovisno o žalbenom osnovu zbog kojeg se presuda pobija žalbom, obrazloženje odluke donesene u žalbenom postupku, između ostalog, mora sadržavati jasno i određeno izjašnjenje suda na temelju čega je sud utvrdio da je žalbeni navod koji se odnosi na konkretni žalbeni osnov neosnovan ili osnovan.

Kada je riječ o redoslijedu navođenja razloga u obrazloženju odluke po žalbi, neovisno o vrsti sudske odluke, prema ustaljenoj sudskoj praksi u obrazloženju odluke najprije se navode podaci o presudi protiv koje je žalba izjavljena (naziv prvostepenog suda, broj i datum presude te sadržaj odluka o krivnji i krivičnopravnoj sankciji, kao i ostalih odluka koje sadrži prvostepena presuda), zatim ukratko podaci o žalbi ili žalbama (ko je podnio žalbu, po kojem žalbenom osnovu žalitelj osporava prvostepenu presudu i žalbeni prijedlozi), a ako je zaprimljen odgovor na žalbu, ukratko se navodi izjašnjenje iz odgovora na žalbu.

Ako je sud donio rješenje kojim se žalba odbacuje kao neblagovremena, u obrazloženju rješenja sud je dužan navesti, uz pozivanje na relevantnu zakonsku odredbu, koji je rok za podnošenje žalbe protiv prvostepene presude, kada je žalitelju dostavljena prvostepena presuda i na osnovu čega je to utvrđeno, kada je žalba izjavljena i na osnovu čega je to utvrđeno.

Ako je donio rješenje kojim se žalba odbacuje kao nedopuštena, sud je u obrazloženju rješenja dužan određeno navesti po kojem zakonskom osnovu za odbacivanje žalbe kao nedopuštene je u konkretnom slučaju donio takvu odluku.

243 ESLJP, *Tatishvili protiv Rusije*, presuda od 9. 7. 2007. godine, Predstavka br. 1509/02, paragraf 62.

Ako je sud utvrdio da je žalba blagovremena i dopuštena, redosljed navođenja razloga za odluku suda u obrazloženju slijedi redosljed ispitivanja prvostepene presude u pogledu žalbenih osnova po kojima se žalbom pobija prvostepena presuda i, osim prema ZKP BiH, povrede zakona koje je sud uzeo u obzir po službenoj dužnosti.

Sud će u obrazloženju odluke najprije navesti razloge u odnosu na bitne povrede odredaba krivičnog postupka. To znači da je sud u obrazloženju odluke dužan određeno navesti koji žalbeni navodi u odnosu na ovaj žalbeni osnov su osnovani, a koji neosnovani i zbog čega²⁴⁴. Za one žalbene navode koje nalazi osnovanim sud će određeno navesti koje su odredbe krivičnog postupka bile povrijeđene i u čemu se povrede sastoje²⁴⁵. Za razliku od ZKP FBiH/RS/BD BiH, u skladu sa članom 316. ZKP BiH u obrazloženju presude, u dijelu kojim se ukida prvostepena presuda ili u rješenju kojim se ukida prvostepena presuda, navest će se samo kratki razlozi za ukidanje.

Primjer iz obrazloženja odluke drugostepenog suda kojim su ocijenjeni neosnovanim žalbeni navodi zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka:

Prema navodima iz žalbe braniteljice optuženog G.N., prvostepeni sud je učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka b) ZKP FBiH zbog toga što je član sudskog vijeća, koje je donijelo pobijanu presudu, bio i sudija S.B., koji je učestvovao u drugom postupku vezanom za bitne činjenice iz predmetne optužbe a u ta dva predmeta su izneseni protivrječni zaključci u pogledu bitnih činjenica.

Iako navedena bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji ako je na glavnom pretresu sudjelovao sudija koji se morao izuzeti, braniteljica je u žalbi propustila određeno navesti po kojem zakonskom osnovu se navedeni sudija morao izuzeti.

244 Član 331. stav 1. ZKP FBiH, član 330. stav 1. ZKP RS i član 316. stav 1. ZKP BD BiH.

245 Član 331. stav 2. u vezi sa članom 312. ZKP FBiH i član 316. stav 2. ZKP BD BiH.

U vezi sa ovom navodno učinjenom bitnom povredom odredaba krivičnog postupka, u žalbi se ističe da je pomenuti sudija donio rješenje Općinskog suda u S. broj UF/I-... od ... godine u kojem je navedeno da je Ministarstvo privrede Kantona S. svojim podneskom od ... godine obavijestilo sud da je Skupština društva „Š.“ održana bez predstavnika državnog kapitala, koji je iznosio ...%, da je Ministarstvo privrede Kantona S. predložilo obustavu postupka, te da je sud prihvatio ovaj prijedlog i navedenim rješenjem postupak u toj stvari prekinuo. U žalbi se takođe navodi da u tom rješenju sud nije utvrđivao procenat državnog kapitala te da se procenat od ...% spominje samo kao procenat koji je naveden u dopisu pomenutog ministarstva od ... godine. U žalbi se citiraju i dijelovi navedenog rješenja Općinskog suda u S. u kojima se navodi da se promjena procenta vlasništva mogla izvršiti jedino putem Agencije za privatizaciju u okviru postupka privatizacije, da je sporno da li je to učinjeno na takav način, da iz rješenja Komisije za vrijednosne papire FBiH od ... godine proizilazi da je uz zahtjev ... „Š.“ d.d. S. za promjenu oblika društva priloženo odobrenje promjene oblika društva i potvrda Kantonalne agencije za privatizaciju da je društvo u njihovoj nadležnosti i da nije privatizirano, te da sva ova sporna pitanja treba prethodno riješiti da bi se nastavio postupak predmetnog upisa i usklađivanja a da za njihovo rješenje nije nadležan registarski sud.

Prema tome, iz pomenutih žalbenih navoda proizilazi da sudija S.B. pri donošenju rješenja Općinskog suda S. broj UF/I-... od ... godine nije iznio zaključke u pogledu vlasničke strukture društva ... „Š.“ d.d. S. nego je konstatovao da sva sporna pitanja treba prethodno riješiti da bi se nastavio postupak predmetnog upisa i usklađivanja, a da za njihovo rješavanje nije nadležan registarski sud. Osim toga, odredbom člana 20. ZKP FBiH propisano je da, ako primjena krivičnog zakona ovisi od prethodne odluke o kakvom pravnom pitanju za čije je odlučivanje nadležan sud u kojem drugom postupku ili neki drugi organ, sud kad sudi u krivičnom predmetu može sam odlučiti i o tom pitanju po odredbama koje važe za dokazivanje u krivičnom postupku te da odluka suda o tom

pravnom pitanju ima učinak samo u krivičnom predmetu koji ovaj sud raspravlja (stav 1.), a da, ako je o takvom prethodnom pitanju već donio odluku sud u kojem drugom postupku ili neki drugi organ, takva odluka ne veže sud u pogledu ocjene je li učinjeno određeno krivično djelo (stav 2.). Iz tih razloga, ovaj sud nalazi da sama činjenica da je sudija član vijeća koje je donijelo pobijanu presudu, donio i rješenje Općinskog suda S. broj UF/I... od ... godine sa konstatacijom u obrazloženju da sva sporna pitanja treba prethodno riješiti da bi se nastavio postupak predmetnog upisa i usklađivanja, a da za njihovo rješavanje nije nadležan registarski sud, ne ukazuje na postojanje bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka b) ZKP FBiH.

(Rješenje Vrhovnog suda FBiH, broj 09 0 K 020779 17 Kž od 24. 1. 2018. godine)

Primjer iz obrazloženja odluke drugostepenog suda kojom su ocijenjeni osnovanim žalbeni navodi zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka:

Pobijajući prvostepenu presudu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH, optuženi G.G. u žalbi navodi da mu je propustom suda da donese naredbu za vještačenje po prijedlogu odbrane, koji je sud usvojio na glavnom pretresu, povrijeđeno pravo odbrane. Naime, prvostepeni sud je u obrazloženju pobijane presude naveo da nije prihvatio vještačenje vještaka odbrane S.S. kao stručno i objektivno jer se taj vještak u svom nalazu i mišljenju upustio u određena pravna pitanja. Odbrana je na glavnom pretresu održanom dana ... godine tražila od suda da donese rješenje ili odluku o angažovanju vještaka finansijske struke radi izrade nalaza i mišljenja koji bi odbrana koristila u dokaznom postupku. Iako je usvojio prijedlog

odbrane za novim finansijskim vještačenjem, predsjednik vijeća je zahtjev za donošenjem „odluke“ o vještačenju odbio s obrazloženjem da sud ne donosi rješenje o postavljanju vještaka odbrane nego samo vještaka suda. Na taj način, nalaz i mišljenje vještaka S.S., angažovanog od strane odbrane, urađen je suprotno odredbama člana 110. i 113. ZKP FBiH, te je, stoga, nezakonit dokaz. Pošto je sud odbio zahtjev odbrane da povodom usvojenog prijedloga odbrane za novim finansijskim vještačenjem donese naredbu za vještačenje, kojom bi bio određen predmet vještačenja, neprihvatanjem nalaza i mišljenja vještaka S.S. zbog toga što se on u svom nalazu i mišljenju izjašnjavao o nekim pravnim pitanjima, po mišljenju optuženog, sud je povrijedio pravo optuženog na odbranu što je rezultiralo njegovim nejednakim položajem sa tužiteljem u vezi sa pribavljanjem nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke i ispitivanjem vještaka.

Ovi žalbeni navodi optuženog G.G. su osnovani.

Odredbom člana 110. stav 1. ZKP FBiH propisano je da pisanu naredbu za vještačenje izdaje tužitelj ili sud. Iz toga jasno proizilazi da se vještačenje, pa i u slučaju kada se radi o vještačenju na prijedlog odbrane, određuje na osnovu pisane naredbe koju izdaje tužitelj ili sud. Stoga se osnovano žalbom optuženog tvrdi da je sud, pošto je riječ o prihvatanju prijedloga odbrane za finansijskim vještačenjem podnesenom na glavnom pretresu, bio dužan donijeti naredbu kojom se određuje to vještačenje i kojom bi bio, ne samo određen vještak, nego i činjenice o kojima se vrši vještačenje. Nadalje, odredbom člana 113. stav 1. ZKP FBiH propisano je da vještačenjem rukovodi organ koji je naredio vještačenje, te da je taj organ, prije početka vještačenja, dužan pozvati vještaka da predmet vještačenja pažljivo razmotri, da tačno navede sve što zapazi i utvrdi, da svoje mišljenje iznese nepristrasno i u skladu sa pravilima nauke i vještine, te da je lažno vještačenje krivično djelo. S obzirom da u konkretnom slučaju nije postupljeno saglasno navedenim zakonskim odredbama, koje imaju za cilj određivanje ne samo vještaka nego i predmeta vještačenja, pribavljanje nalaza i mišljenja vještaka, na način koji nije u skladu sa

članom 110. stav 1. ZKP FBiH, predstavlja bitnu povredu odredaba ZKP FBiH u smislu člana 11. stav 2. ZKP FBiH. Iz tog razloga, a u skladu sa navedenom odredbom, sud nije mogao zasnovati svoju presudu na nalazu i mišljenju vještaka S.S. jer je to nezakonit dokaz. Ovo i pored toga što sud nije prihvatio nalaz i mišljenje tog vještaka jer je odbrana taj dokaz izvela na glavnom pretresu a sud je cijenio sadržinu nalaza i mišljenja tog vještaka i, s obzirom na tu sadržinu, donio zaključak o dokazanosti ili nedokazanosti odlučnih činjenica. Kako je pri donošenju tih zaključaka sud imao u vidu da se vještak S.S. u svom nalazu i mišljenju izjašnjavao o nekim pravim pitanjima, čime je, po ocjeni prvostepenog suda, prekoračio granice finansijskog vještačenja, te kako je prvostepeni sud odbio zahtjev odbrane da donese naredbu o vještačenju kojom bi, u skladu sa članom 110. stav 1. ZKP FBiH, odredio činjenice o kojima se vrši vještačenje, te propustio, u skladu sa članom 113. stav 1. ZKP FBiH, osigurati uvjete za objektivnost vještačenja i da se ono vrši u granicama predmeta vještačenja, osnovano se žalbom optuženog G.G. tvrdi da je takvim postupanjem suda povrijeđeno njegovo pravo na odbranu jer mu je usljed propusta suda onemogućeno zakonito i djelotvorno izvođenje dokaza na glavnom pretresu – finansijskog vještačenja. Time je istovremeno prekršena i odredba člana 15. stav 1. ZKP FBiH koja propisuje da je sud dužan svakoj strani pružiti jednake mogućnosti u pogledu pristupa dokazima i njihovom izvođenju na glavnoj raspravi. (Rješenje Vrhovnog suda FBiH, broj 09 0 K 015657 15 Kž 2 od 17. 6. 2015. godine)

Primjer iz obrazloženja odluke drugostepenog suda kojom su ocijenjeni osnovanim žalbeni navodi zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka:

...prvostepeni sud je u obrazloženju bio dužan da navede razloge u vezi pravne ocjene krivičnog djela iz tačke I-2. izreke prvostepene presude. Međutim, prvostepeni sud u obrazloženju samo navodi zakonski opis krivičnog djela Nesavjestan rad u službi iz člana 387. stav 2. u vezi stava 1. KZ FBiH ... nakon čega izvodi zaključak da su radnjom optuženog ostvarena obilježja citiranog krivičnog djela, dok je dalje obrazloženje u potpunosti izostalo. Dakle, nema obrazloženja odlučnih činjenica vezanih za radnju izvršenja u vidu propuštanja dužnosti nadzora, na koju se očito pozvao prvostepeni sud, nema obrazloženja u vezi standarda očito nesavjesnog postupanja, zatim ocjene postojanja ovih obilježja datog krivičnog djela spram utvrđenog činjeničnog opisa krivičnog djela u tački I-2. izreke, niti prvostepeni sud daje razloge zašto ne prihvata pravnu kvalifikaciju iz optužnice, na što je opravdano žalbom ukazao kantonalni tužitelj. Usljed pomenutih propusta, po ocjeni ovog suda, pobijana presuda je u dijelu koji se odnosi na tačku I-2. izreke zahvaćena bitnim povredama odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH...

(Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 022212 16 Kž od 12. 3. 2019. godine)

Ako sud utvrdi da je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka na koju se ukazuje žalbom, ne ispituje osnovanost žalbe u odnosu na druge žalbene osnove jer, u pravilu, učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka onemogućava ispitivanje osnovanosti drugih žalbenih osnova.

Ako sud utvrdi da su neosnovani žalbeni navodi koji su se odnosili na žalbeni osnov bitne povrede odredaba krivičnog postupka, ili ako presuda žalbom nije

pobijana iz tog žalbenog osnova, a žalbom je osporena prvostepena presuda po žalbenom osnovu pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, u obrazloženju odluke sud je dužan navesti konkretne razloge zašto nalazi te žalbene navode osnovanim ili neosnovanim.

Ako se prvostepena presuda ukida zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, u obrazloženju odluke sud je dužan navesti u čemu se sastoje nedostaci u utvrđenju činjeničnog stanja, odnosno zašto su novi dokazi i činjenice važni i od utjecaja za donošenje pravilne odluke.²⁴⁶

Primjer iz obrazloženja odluke drugostepenog suda kojom su ocijenjeni osnovanim žalbeni navodi zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja:

Međutim, ovaj sud nalazi da se osnovano žalbom kantonalne tužiteljice prvostepena presuda pobija zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.

Naime, iz obrazloženja pobijane presude proizilazi da je prvostepeni sud našao da nema dokaza da je optužena A.V. imala svojstvo odgovorne osobe u smislu člana 2. stav 6. KZ FBiH, te da se, na osnovu iskaza ispitanih svjedoka, nije moglo izvan svake razumne sumnje zaključiti da je optužena A.V. gotovinu, za koju je nesporno utvrđeno da ju je podigla u banci sa računa privrednog društva „MK“ d.o.o. S., zadržala za sebe odnosno prisvojila.

Ovaj sud nalazi da žalbeni navodi kantonalne tužiteljice dovode u sumnju ispravnost takvih zaključaka prvostepenog suda.

Najprije, što se tiče zaključka prvostepenog suda da nema dokaza da je optužena A.V., koja je sa privrednim društvom „MK“ d.o.o. S. zaključila ugovor o radu iz kojeg proizilazi da je primljena na poslove knjigovođe i koja je bila ovlašćeni potpisnik naloga tog privrednog društva i čiji je potpis kao takav bio deponovan u X banci, imala svojstvo odgovorne osobe,

246 Član 331. stav 3. ZKP FBiH, član 330. stav 3. ZKP RS i član 316. stav 3. ZKP BDBiH.

ovaj sud nalazi da se ispravno žalbom kantonalne tužiteljice ukazuje da prvostepeni sud pri donošenju takvog zaključka nije u dovoljnoj mjeri cijenio sve činjenice koje su od značaja za donošenje tog zaključka.

Naime, odredbom člana 2. stava 6. KZ FBiH je određeno da je odgovorna osoba u privrednom društvu i ona osoba kojoj je, na osnovu posebne ovlasti, povjeren određeni krug poslova koji se odnose na primjenu zakona i drugih propisa o upravljanju i rukovanju imovinom. Prvostepeni sud je pri donošenju zaključka o tome da li ima dokaza da je optužena A.V. imala svojstvo odgovorne osobe u privrednom društvu „MK“ d.o.o. S., u periodu koji je obuhvaćen optužnicom, propustio cijeniti, u smislu navedene zakonske odredbe, značaj okolnosti da je optužena imala svojstvo ovlaštenog potpisnika naloga na teret računa privrednog društva „MK“ d.o.o. S. odnosno cijeniti da li joj je na osnovu posebne ovlasti povjeren određeni krug poslova koji se odnose na primjenu zakona ili propisa o upravljanju i rukovanju imovinom. Stoga ovaj sud nalazi da postoji sumnja u pravilnost zaključka prvostepenog suda da nema dokaza da je optužena imala svojstvo odgovorne osobe.

Takođe, iz obrazloženja pobijane presude proizilazi da se zaključak suda o nepostojanju pouzdanih dokaza da je optužena A.V. učinila krivično djelo za koje se optužuje zasniva isključivo na ocjeni vjerodostojnosti iskaza ispitanih svjedoka i optužene A.V. kao svjedoka. Iz obrazloženja pobijane presude, međutim, ne proizilazi da je prvostepeni sud, iako je to okolnost koja je optužnicom optuženoj A.V. izričito bila stavljena na teret, cijenio da li je optužena pravdala utrošak novčanih sredstava koje je podigla iz banke i da li su ta novčana sredstva evidentirana u blagajni, te, ako nije, kakav je značaj tih okolnosti za ocjenu dokazanosti odnosno nedokazanosti prisvajanja novca podignutog sa banke od strane optužene A.V.

Kako je prvostepeni sud propustio cijeniti te okolnosti pri donošenju zaključka o postojanju pouzdanih dokaza da je optužena učinila krivično djelo za koje se optužuje, ovaj sud nalazi da se osnovano žalbom kantonalne tužiteljice prvostepna presuda pobija zbog pogrešno

utvrđenog činjeničnog stanja odnosno da je zaključak suda o nepostojanju dokaza da je optužena A.V. učinila krivično djelo za koje se optužuje, za sada, preuranjen.

(Rješenje Vrhovnog suda FBiH, broj 09 0 K 013953 13 Kž od 5 .6. 2013. godine)

Ukoliko je drugostepeni sud našao da su neosnovani žalbeni navodi koji su se odnosili na žalbeni osnov pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, u obrazloženju odluke je dužan navesti, između ostalog, na osnovu čega cijeni da je prvostepeni sud, u dijelu koji žalitelj osporava žalbom, pravilno i potpuno utvrdio odlučne činjenice odnosno da ne postoje nove činjenice i dokazi koji bi ukazivali da je utvrđeno činjenično stanje nepotpuno.

Ukoliko je drugostepeni sud našao da su neosnovani žalbeni navodi koji su se odnosili na žalbeni osnov pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, slijedom navođenja razloga o neosnovanosti tog žalbenog osnova, u obrazloženju odluke se navode razlozi koji se odnose na žalbeni osnov povrede krivičnog zakona. Ako drugostepeni sud nađe te žalbene navode osnovanim, dužan je određeno navesti koja povreda krivičnog zakona je učinjena i u čemu se ona sastoji. Također, u slučaju kada je drugostepeni sud po službenoj dužnosti utvrdio da je krivični zakon povrijeđen na štetu optuženog, drugostepeni sud je dužan određeno navesti u čemu se sastoji ta povreda krivičnog zakona.

Primjer iz obrazloženja odluke drugostepenog suda kojom su ocijenjeni osnovanim žalbeni navodi zbog povrede krivičnog zakona:

Odredbom člana 383. stav 1. KZ FBiH je propisano da ovo krivično djelo čini službena ili odgovorna osoba u Federaciji koja iskorištavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračivši granice svoje službene ovlasti ili ne obavivši svoje službene dužnosti, pribavi sebi ili drugom kakvu korist, drugome nanese kakvu štetu ili teže povrijedi prava

drugoga. Nadalje, odredbom člana 2. stav 6. KZ FBiH je propisano da se pod pojmom odgovorna osoba smatra osoba u privrednom društvu ili drugoj pravnoj osobi kojoj je s obzirom na njezinu dužnost ili temeljem posebne ovlasti povjeren određen krug poslova koji se odnosi na primjenu zakona ili propisa donesenih temeljem zakona ili općeg akta privrednog društva ili druge pravne osobe u upravljanju i rukovanju imovinom, ili se odnose na rukovođenje proizvodnjom ili nekom drugom privrednom djelatnošću ili na nadzor nad njima. Međutim, činjenični opis krivičnog djela u tački 6. izreke pobijane presude ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da je optuženi S.E. prekoračenjem granica svojih ovlaštenja pribavio sebi ili drugom kakvu korist, drugome nanio kakvu štetu ili teže povrijedio prava drugoga, što je konstitutivni element ovog krivičnog djela, niti je u činjeničnom opisu navedeno koje odredbe zakona ili općeg akta je optuženi povrijedio prekoračivši granice svojih ovlaštenja, kako se ukazuje žalbom branitelja optuženog. Iz navedenih razloga u činjeničnom opisu krivičnog djela u tački 6. izreke pobijane presude nisu navedene činjenice i okolnosti koje čine zakonska obilježja krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZ FBiH, odnosno one od kojih zavisi primjena određene odredbe krivičnog zakona, kako to zahtjeva odredba člana 300. stav 1. tačka a) ZKP FBiH. Iz tih razloga, oglašavanjem krivim optuženog S.E. pobijanom presudom za radnje opisane u tački 6. izreke pobijane presude, prvostepeni sud je učinio povredu krivičnog zakona na štetu optuženog iz člana 313. tačka a) ZKP FBiH, na koju povredu ovaj sud pazi i po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 321. ZKP FBiH. Stoga je ovaj sud, na osnovu člana 299. točka a) ZKP FBiH optuženog S.E., u odnosu na tačku 6. izreke pobijane presude oslobodio od optužbe, jer djelo za koje se optužuje (onako kako je opisano u tački 6. izreke pobijane presude), zakonom nije propisano kao krivično djelo.

(Presuda Vrhovnog suda FBiH, broj 09 O K 022419 17 Kž od 21. 3. 2019. godine)

Kada je žalbom osporena prvostepena presuda zbog odluke o kazni ili uvjetnoj osudi, kad tom odlukom nije prekoračeno zakonsko ovlašćenje²⁴⁷, drugostepeni sud je dužan, uzimajući u obzir žalbene navode, u obrazloženju presude navesti razloge osnovanosti ili neosnovanosti tih žalbenih navoda. Ako je drugostepeni sud našao žalbene navode osnovanim, pored zakonske odredbe, u obrazloženju presude kojom se preinačava prvostepena presuda u odluci o kazni ili uvjetnoj osudi, sud je dužan navesti koje okolnosti navedene u žalbi utiču da kazna bude veća ili manja, koje okolnosti je prvostepeni sud nepravilno cijenio i u čemu se sastoje nepravilnosti, odnosno navesti koje odredbe o ublažavanju kazne ili o oslobođenju od kazne ili o uvjetnoj osudi sud nije primijenio, a trebao je primijeniti, i na osnovu čega je utvrdio da su bili ispunjeni zakonski uvjeti za njihovu primjenu²⁴⁸.

Primjer iz obrazloženja odluke drugostepenog suda kojom su ocijenjeni osnovanim žalbeni navodi zbog odluke o krivičnopravnoj sankciji:

Ispitujući pobijanu presudu u odluci o kazni u vezi sa žalbenim prigovorima kantonalnog tužitelja, a po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 323. ZKP FBiH i u vezi sa žalbom branitelja optuženog, ovaj sud je pošao od okolnosti koje je prvostepeni sud utvrdio i cijenio u obrazloženju pobijane presude.

Od olakšavajućih okolnosti koje su se stekle na strani optuženog sud je cijenio njegovu raniju (krivičnu) neosuđivanost, da se radi o osobi starije životne dobi (1958. godište) i da je lošeg zdravstvenog stanja, a od otežavajućih okolnosti sud je cijenio da je optuženi „nebrojeno puta“ prekršajno kažnjavan zbog različitih prekršaja (navedenih na stranama 33. do 41. pobijane presude), te posebno velikog broja prekršaja zbog prosjačenja, navođenja na prosjačenje, organizovanje na prosjačenje ili

247 Član 298. tačka e) ZKP BiH/BDBiH, član 313. tačka e) ZKP FBiH i član 312. tačka d) ZKP RS.

248 Član 300. stav 1. ZKP BiH/BD BiH, član 315. stav 1. ZKP FBiH i član 314. stav 1. ZKP RS.

navođenje na prosjačenje maloljetnog lica ili duševno bolesnog lica ili lica zaostalog duševnog razvoja. Sud je navedene olakšavajuće okolnosti cijenio osobito olakšavajućim, cijeneći da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja, te optuženom ublažio kaznu ispod zakonom propisanog minimuma za predmetno krivično djelo, tako što ga je osudio na kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina. Kako je za krivično djelo Trgovina ljudima iz člana 210a. stav 2. KZ FBiH propisana kazna zatvora od najmanje 10 (deset) godina, to se ni primjenom odredaba o ublažavanju kazne u smislu člana 51. stav 1. tačka a) KZ FBiH (koja propisuje da ako je za krivično djelo propisana kazna zatvora od najmanje deset godina ili teža kazna, kazna se može ublažiti do pet godina zatvora), optuženom nije mogla izreći blaža kazna. Dakle, ispitujući odluku o kazni u vezi žalbe branitelja u smislu člana 323. ZKP FBiH, ovaj sud nalazi da je optuženom izrečena ublažena kazna zatvora u trajanju u kojem se za predmetno krivično djelo, ni primjenom odredaba o ublažavanju kazne nije mogla izreći blaža kazna od one izrečene pobijanom presudom.

Međutim, osnovano je u žalbi kantonalnog tužitelja ukazano da je sud propustio cijeliti posljedice nastale po mlđb. oštećenog M.A. rođenog 2010. godine, kao otežavajuću okolnost, koja se odnosi na jačinu ugrožavanja odnosno povrede zaštićenog dobra, imajući u vidu utvrđeno dugotrajno prisiljavanje na prosjačenje mlđb. oštećenog koji je graničnih intelektualnih sposobnosti, na granici lake mentalne retardacije i granične inteligencije, i koji je i prema provedenom psihološko-psihijatrijskom vještačenju bio dugotrajno izložen stresnim i traumatskim događajima unutar porodice, nemaru, verbalnom i fizičkom nasilju od strane optuženog, što je ostavilo posljedice na mentalno zdravlje djeteta, zbog čega je više puta hospitaliziran u Psihijatrijskoj klinici KCU Sarajevo. Imajući sve to u vidu, te okolnost da žalbom kantonalnog tužitelja nije osporeno postojanje olakšavajućih okolnosti koje je na strani optuženog utvrdio prvostepeni sud, ovaj sud nalazi da te olakšavajuće okolnosti ipak predstavljaju osobito olakšavajuće okolnosti u smislu člana 50.

tačka b) KZ FBiH, koje opravdavaju ublažavanje kazne optuženom ispod zakonom propisanog minimuma za predmetno krivično djelo. Stoga je ovaj sud, žalbu branitelja optuženog odbio kao neosnovanu, a uvažavajući žalbu kantonalnog tužitelja, na osnovu člana 329. stav 1. ZKP FBiH pobijanu presudu preinačio u odluci o kazni, tako što je optuženog, za krivično djelo Trgovina ljudima iz člana 210a. stav 2. KZ FBiH za koje je prvostepenom presudom oglašen krivim, uz primjenu člana 51. stav 1. tačka a) KZ FBiH osudio na kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina, u koju mu je, na osnovu člana 57. stav 1. istog zakona, uračunao vrijeme provedeno u pritvoru od 07.04.2022. godine do upućivanja na izdržavanje kazne. Ovaj sud nalazi da je takva kazna srazmjerna težini učinjenog krivičnog djela i stepenu krivnje optuženog, te da je neophodna i potrebna za ostvarenje svrhe kažnjavanja. U ostalom dijelu prvostepena presuda je ostala neizmijenjena.

(Presuda Vrhovnog suda FBiH, broj 09 0 K 041151 23 Kž 10 od 6. 12. 2023. godine)

Ako je drugostepeni sud našao osnovanim žalbene navode koji se odnose na odluku o sigurnosnoj mjeri ili odluku o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom²⁴⁹, kad tom odlukom nije prekoračeno zakonsko ovlašćenje²⁵⁰, sud je dužan, uzimajući u obzir žalbene navode, pored zakonske odredbe, u obrazloženju svoje presude (preinačena prvostepena presuda) određeno navesti u čemu se sastoje nepravilnosti u odluci prvostepenog suda. Ako sud nađe da su žalbeni navodi neosnovani, dužan je navesti razloge za takvu ocjenu žalbenih navoda.

Kada drugostepeni sud nađe osnovanim žalbene navode u pogledu propusta prvostepenog suda da donese odluku o sigurnosnoj mjeri ili odluku o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, izreći će svojom

249 Ibid, stav 2.

250 Član 298. tačka e) ZKP BiH/BDBiH, član 313. tačka e) ZKP FBiH i član 312. tačka d) ZKP RS.

presudom sigurnosnu mjeru i/ili mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, a u obrazloženju presude određeno navesti zašto nalazi da su ispunjeni uvjeti za izricanje tih odluka.

Kada je žalbom osporena prvostepena presuda u dijelu koji se odnosi na odluku o troškovima krivičnog postupka, uzimajući u obzir žalbene navode, sud je dužan u obrazloženju odluke navesti da li je prvostepeni sud pravilno primijenio zakonski osnov za konkretnu odluku o troškovima krivičnog postupka i/ili propis za određivanje paušala, da li stoje razlozi prvostepenog suda, odnosno u čemu se sastoje propusti prvostepenog suda i, uz to, navesti razloge za odluku o troškovima krivičnog postupka ako je drugostepeni sud našao žalbene navode osnovanim.

Ako je žalbom osporena presuda u dijelu koji se odnosi na odluku o imovinskopravnom zahtjevu ili odluku o objavljivanju presude posredstvom sredstava javnog informiranja, u obrazloženju odluke drugostepeni sud je dužan navesti, između ostalog, koju zakonsku odredbu je prvostepeni sud bio dužan primijeniti, da li je prvostepeni sud pravilno primijenio ili nije primijenio konkretnu zakonsku odredbu, odnosno u čemu se sastoje propusti suda, i zaključak u pogledu osnovanosti ili neosnovanosti žalbenih navoda.

